

2. ... for holde tyskerne i sjakk med jernhård hånd inntil neste generasjon er vokst opp - en generasjon ut i den krigsvis. ... som har prøvd å gjøre det siste århundre og som viste seg allerede i ketserdømmets første tid. - Kort sagt, Tyskland må med alle midler forhindres fra å få et nytt strupetak på Europa, og da må man på radikal og rett på saken: Total, permanent avrustning. Det er den eneste sikre vei. En moralsk og politisk reformasjon som skaper et nytt Tyskland er derimot ikke noe vi kan gå ut fra som sikkert - det er bare vårt håp at så skal skje.

- 0 -

Fra Hjemmefrontens Ledelse

Vi har tidligere gitt paroler for hvordan bedriftslederne skal forholde seg til den gjennomgåelse av bedriftene som arbeidskontorene her satt i gang med henblikk på å skaffe folk til arbeidsetningen. Registrerings skjemaer skal ikke fylles ut, og de folk som arbeidskontorene sender på bedriftene for å få opplysninger skal møtes med alle de ønsker som en god norsk bedriftsleders fantasi og oppfinnsomhet er istand til å skape.

Men selvom bedriftslederne lager alle de ønsker som tenkes for arbeidskontoret, er det klart at arbeidskontoret vil være istand til å skrive ut folk fra disse næringsgrupper. Det er derfor en nasjonal plikt for enhver innen disse arbeidsgrupper å treffe sine forholdsregler ifølge. Den som står i fare for å bli utvalgt, må enerst forsvinne eller i andre yrker hvor de er sikre mot utvalging.

Vi minner samtidig om at offentlige stillinger er blokkert, og naturligvis må man ikke heller søke seg over i bedrifter som arbeider for tyskerne eller nazisyndighetene. Landbruksarbeidere bør derfor søke hjelp og en bør følge guttanens eksempel og stå på landet.

Enhver som ser denne parole plikter å gjøre den kjent overfor venner og bekjente som arbeider i de bedrifter som er nevnt nedenfor.

De bedrifter som først skal undersøkes er ifølge arbeidsdirektoratets plan følgende:

- 1) Fabrikker som fremstiller kosmetiske artikler og toiletartikler.
- 2) Fabrikker for fremstilling av lampeskjerm og elektrisk.
- 3) Lektøysfabrikker.
- 4) Porcelenfabrikker og etufffabrikker.
- 5) Reiserakt- og rammefabrikker.
- 6) Bedrifter for fremstilling av reklemaskiner.
- 7) Bedrifter for fremstilling av souvenirer.
- 8) Hanskefabrikker.
- 9) Flagg- og flaggdukfabrikker.
- 10) Fremstilling av støvsugere.
- 11) Pilsfabrikker.
- 12) Sjokolade- fabrikker og sukkervare-fabrikker.
- 13) Teknisk-kjemiske fabrikker.
- 14) Belte-, slips- og skjortefabrikker.
- 15) Håll og vektfabrikker.
- 16) Trevarerfabrikker.
- 17) Konfeksjonsfabrikker.
- 18) Trikotasje-fabrikker.
- 19) Sportsartikkel-fabrikker.

II.

Sågodt som alle håndverksbransjer.

III.

Detalj-, engros- og agenturforretninger innenfor manufaktur, tobakk, sko, tøy, jernvarer, biler, glass og stentøy, kontormaskiner, kortvarer, papir. Videre bedrifter i følgende bransjer: møbler, musikk, parfyme, skraphandel og pølsevarer, kunst, antikviteter, blomster samt næringsmiddelagenter.

- 0 -

Den annen verdenskrig

fyller 5 år den 3. sept.; svært mange erfare vi den ikke bli, men de fleste hadde på forhånd trodd den skulle dra så lenge ut. Den svenske journalisten Victor Vinde skriver i en artikkel: "I virkeligheten har folkene i de hardest rammede landene overlevd krigen tildelt våre sin

blinde tro på at den ville bli kort. Det fantes ingen vinter hvor man ikke håpet på våren, igen var hvor man ikke håpet på høsten. Og når høsten kom med sitt mørke og den koksfattige vinter bebudet sitt inntog, hadde man innerst inne et utvivelig håp om at kulden ville gjøre kal på tyskerne. Motgagne har vært overveldende, men optimisme er stadig blitt sterkere. Folkeopinionen hadde et sikrere instinkt om alle de statemenn som anførte realpolitiske argumenter. Ønsketanken viste seg å være nåktern og riktig. - Helt fra begynnelsen av 1942 har de undertrykte folkene gått og ventet på den annen front. Ustanselig hørte man i disse landene: Invasjonen kommer til våren eller den kommer til høsten. Men den kommer snart. Ikke engang overfor seg selv ville man tilstå at det kunne var ett år, to år, tre år. Hvis man i de okkuperte landene i 1940 hadde sagt at "det" ville være til 5. juni 1944 - ville man ikke ha ønsket å se morgendagen i øynene. Det er forbløffende hvorledes opinionen trass i all tysk propaganda, næret en nesten blind tro på de alliertes seir. Diskusjonen om den annen front beveget seg for det meste i et rent politisk plan. Man spurte ikke om den ville komme, men når og undskyttet forsinkelsen med rent politiske argumenter. Vestmaktene ønsket at russerne skulle forblø, eller de ville spare sin egne folk. Det var ikke fordi man ikke kunne, men fordi man ikke ville, at den annen front lot vente på seg. Nå er denne diskusjonen stoppet opp; den mesterlige måten som general Eisenhower har tatt sine motspillere ved nesepå, trenger ingen kommentarer.

Når krigen er vunnet vil man gi russerne og vestmaktene æren. De har sammen vunnet krigen. England ville ikke ha seiret uten hjelp fra Russland og Amerika. Men kunne Sovjet holdt ut hvis ikke først England og senere USA hadde forsynt det med krigsmateriell, hvis de ikke hadde bombet den tyske industri og truet med den annen front? Det var blitt en 10 eller 15 års krig som ville ha sugt kraften ut av Russland for generasjonen. Amerikanernes bedrifter er store og uvurderlige, men ikke så lite som englenderne og russerne er de alene om æren.

Krigen ville sikkert fått et enda smerteligere og langsommere forløp hvis ikke den tyske krigsmaskin var svekket ved at en rekke mindre europeiske land hadde gjort motstand lenge før de avgjørende slag. Frankrike, Belgia og Holland har tilspissegjort som bilgebyrtene for engelskmennene. Hadde ikke franskmennene kjempet - hva ville så skjedd etter den tyske lynmarsjen gjennom Holland og Belgia? Hva skulle engelskmennene gjort uten den norske handelsflåten, som førte mat og materiell til det blokkerte øyriket? Hva betydde ikke Jugoslavernes motstand for russerne! Og hvilken fantastisk virkning hadde ikke grekernes kamp for motstandsviljen i Europa? - Nei, den annen verdenskrig har ikke vært noen stormaktskrig - en kamp mellom stormakter. Seiren er også vunnet av de små, som har lidt kjempet og ofret.

Den annen verdenskrigs europeiske kapittel er snart skrevet ferdig, og Goebbels kommer ikke til å feire julen som Gauleiter i Berlin. Men folkene i de okkuperte og krigførende land venter med voksende utålmodighet på freden. Invasjonen utløste ikke de vente de gladesutbrudd fordi det varte så lenge før den kom. Jubelen spares til den dag de allierte tager inn i Berlin og kirkeklokkene ringer for fred.

Det tyske seirstog for noen år siden møtet ned et Europa som ikke var så værst alt tatt. Det hadde sine skavanker, men det sultet ikke, byene lå ikke i ruiner, ungdommen satt ikke i konsentrasjonsleire og barna var ikke underernærte. - De allierte har en vanskeligere oppgave. De seirer i et Europa hvor hungersnøden banker på porten etter 4 års nazistisk plyndring. Når den ettertraktede fred kommer, vil man være trett, trett eller en halv søn på fylle 5 år som har vært et land som

UKEEN SOM GIKK (31. aug. - 6. sept.)

Ved inngangen til det sjettede krigsår er den definitive seir over Hitlers Tyskland innen rekkevidde; fra øst og fra vest har de allierte armeer rykket fram like til de tyske grenser, og den samlede, avsluttende storoffensiv fra begge kanter er umiddelbart forestående. Samtidig har sammenbruddet av det tyske vasall-system i Sørøsteuropa åpnet en ny, 700 km bred bresje i festningen "Europas" murer, berøvet Tyskland uerstattelige forsyningsbaser og åpnet en ny vei inn til citadellet. I nord har til og med de halstarrige finner til slutt brutt med Berlin. Bortsett fra Ungarns halvhjertede og militært temmelig betydningsløse støtte står Tyskland nå alene i Europa, mot en tallmessig, materiell og moralsk overmakt som ikke levner det en chance på tusen. Sluttkampen står for døren.

Vestfronten. Den framrykning de amerikanske og britiske styrker omkring ukeskiftet gjennomførte i Nord-Frankrike, Belgia og Nederland, har ikke noe side stykke i militærhistorien. På en uke rykket de allierte 300 km fram, og stilet dermed fullstendig i skyggen ikke bare de tyske lynkrigsrekorder fra 1940 men også russernes ypperste prestasjoner på østfronten. Britiske panseravdelinger som startet fra den belgiske grense søndag morgen, hadde besatt Brussel ut på ettermiddagen!

Fra en linje ved midten av forrige uke omtrent over Amiens - Laon - Reims Vitry støtte de allierte kolonner vifteformet ut, mot Abbeville, over Lille mot Brugge, over Mons mot Brussel og Antwerpen, over Maubeuge mot Charleroi-Namur-Liège, over Vitry mot Toul-Nancy-Strassbourg og dessuten sørøstover mot åpningen ved Belfort, hvor restene av den opprevne 19. tyske arme fra Sør-Frankrike forsøker å ta seg inn på tysk område. Erobringene falt så tett at det nesten ikke er umaken ordt å registrere dem nøyaktig: Amiens, Abbeville, Dieppe, Verdun, Sedan, Valence, Arras, Lens, Brussel, Nancy, Antwerpen, Louvain, Charleroi, Namur, Dinant, Chalon og Breda (19 km inne i Nederland) for bare å nevne endel av de viktigste byer og festninger. Stort sett kan man nå karakterisere situasjonen slik at de allierte står ved eller umiddelbart i nærheten av den tyske grense fra Nederland og nesten ned til den sveitsiske grense. De viktigste trekk i det strategiske bilde er: Britiske lynstøt ut til Kanalkysten ved Abbeville og ved Antwerpen har utflankert og innesluttet betydelige tyske styrker; for ikke lenge siden ble det meldt at 10 tyske divisjoner sto i denne sektor som man ikke minst av hensyn til basene for de flyvende bomber la stor vekt på å forsvare. Endel av troppene kan muligens ha reddet seg unna, men det er ganske klart at betydelige stridskretter tilhørende den 15. arme her går sin tilintetgjørelse i møte når de allierte støtkiler nå søker ned mot kysten ved Boulogne, Calais, Dunkerque og Ostende og deler opp de tyske styrker i mindre lommer som bare har å velge mellom fangenskap eller døden. Det er blitt et nytt Dunkerque, men denne gang er rollene byttet om, og med den betydelige forskjell at tyskerne ikke har noen chance til å gjøre engelskmennenes briljante evakuerings-manøvre av 1940 etter; et forsøk på å ta troppene ut sjøveien fra kyststillingene endte med katastrofe. Mons venstre fløy på denne måte har satt store tyske styrker ut av spillet og berøvet tyskerne de aller fleste av basene for de flyvende bomber, har sentrum ved sitt støt nordover ikke bare (i løpet av praktisk talt to dager) befridd mesteparten av Belgia, men også bragt de allierte i besiddelse av Antwerpen, Europas nest største havn, hvis anlegg tyskerne ikke engang fikk høve til å ødelegge og som nå vil bli en uvurderlig utlastningshavn for deres forsyningslinjer når operasjonene mot Vestvollen og Ruhr, Tysklands industrielle hjerte, begynner. I Nord-Frankrike, i området ved Compiègne, hadde også denne armegruppe innesluttet betydelige tyske styrker som ikke maktet å trekke seg ut av omklamringen; her er hittil tatt 45 000 fanger, hvorav 3 generaler. Det viktigste resultat av høyre fløys operasjoner er at den "vendte" Maginot-linje har vist seg å være en fabel; amerikanerne har gått rundt den og igjennom den uten å generes synderlig av dens forsvarsværker som for størstedelen var forfalt, demolert, dosarmert eller uten bemanning; riktignok gjenstår ennå en

del av motstand mot tyske ved grensen, men det er lite sannsynlig at de kommer til å spille noen vesentlig rolle. Amerikanerne har også rykket inn i Luxemburg, og enkelte rekognoseringspatruljer har overskredet den tyske grense. I Sør-Frankrike er opprensningen nå stort sett fullført; det er hittil tatt 50 000 fanger her, og franskkutte avdelinger av general Patch styrker som er rykket opp Rhone-dalen, har fått kontakt med general Pattons franskkutte styrker som kommer nordfra. Ifølge de siste meldinger 7. sept. er Besancon på de alliertes hender.

Det tyske sammenbrudd i Frankrike har vært så totalt at man ikke har kunnet tenke på å ta opp noe virkelig forsvar før i Vestvollen, som all ligger under kraftig alliert bombardement fra tungt artilleri og fra fly. Det er mulig at det kan bli en viss pause før angrepet mot denne linje setter inn, idet det kan ta noen tid før hovedmassen av det tunge materielle og artilleri er bragt i stilling, likesom det ville være høyst naturlig om troppene etter de siste ukers stormløp trengte hvile og materiellet fornyelse og ettersyn. I midlertid er det av overordentlig stor betydning for de allierte å slå til så snart som overhodet mulig, for de opprevne tyske avdelinger fra Frankrike og Belgia kan reorganiseres og utstyres på nytt og for tyskernes desperate anstrengelser for å bunnskrape reservene hjemme kan bringe positive resultater. De allierte har også i snarlig utført slike mirakler når det gjelder forsyningsstjeneste (i stor utstrøking fra fly) og organisasjon at det ikke ville forbause om angrepet på Vestvollen setter inn så og si umiddelbart etter Frankrike-offensiven. Den tallmessige og materielle overmakt er også betydelig.

Det er delte meninger om Vestvollens defensive verdi i en situasjon som den nåværende. Festningsbeltet støtter seg i nord på de nederlandske oversvømmelser og Rhinunnngene, en etter forholdene ganske god forankring av flanken. Fra festningen Wesel går Vestvollen gjennom det skogrike fjellparti Schme-Eifel sør for Aachen, langs Luxemburgs grense gjennom et fjellandskap med skarpt markerte terrengavskjæringer og langs Ours og Sauers bratte strandkrånninger. Etter å ha passert Moseldalen følger den de markerte høydedrag Ostburger og Schwarzwälder Hochwälder til Pfälzermalde med kuppert terreng og meget skog. Ved Karlsruhe skjærer den Rhinen, hvis øvre løp den følger til den sveitsiske grense under utnyttelse av Schwarzwalds skogklådde høyder. Ifølge tyske oppgaver har festningsbeltet en gjennomsnittlig dybde av 50 km. Linjen ble til i 1938-39, og er neppe senere utbygd i noen synderlig utstrøking. Det vil formentlig si at dens verker i det store og hele er mindre motstandsdyktige overfor det moderne angrepsvåpen de allierte forføyer over: grovt, panserbrytende, hurtigskytende og motorisert artilleri, et offensivt flyvåpen med bomber på opptil 6 tonn (noe fullstent dig ubørt før denne krig), flamkasterer av ny og overordentlig effektiv type osv. Dertil kommer at de allierte kan gjennomføre en "vertikal omfatning" ved hjelp av fallskjermjegere og flytransportert infanteri i en målestokk som verden hittil ikke har sett maken til; det ble nylig meldt om den tilendebragte oppsetning av en hel lufttransportert armé på 250 000 menn! Med den mengde på både operative og strategiske reserver som nå når i Tyskland kan en slik faktor bli overordentlig viktig i ryggen på det tyske grenseforsvar. Det er også et meget stort spørsmål om Tyskland overhodet har tilstrekkelig av velutdannede og stridsvante tropper til en tilfredsstillende bemanning av Vestvollen, og enda mer om de disponerer de bevegelige, slagkraftige operative reserver som kan oppfanget et gjennombrudd av linjen det ene eller det annet sted. Uten slike reserver er en hvilken som helst linje av meget problematisk verd, det viser alle erfaringer under denne krig, fra Maginot-linjen, de tyske Leningrad-befestningene, Gothe-linjen i Italia. Man kan nok forutse at den tyske motstand vil stivne betraktelig til når grensen er nådd og nye tropper, støttet til befestningene, kjemper den siste desperate kamp for å forsvare fedrelandets jord, men svekkelsen av den tyske forsvarsevne er nå så langt framskredet at det siste store gjennombrudd neppe vil la vente lenge på seg.

I Italia har de allierte gjennombrutt tyskernes meget sterke forsvars-

linje i Apenninene, som forutsagt ved å utnytte det gunstigere terreng på Gothe-linjen i henholdsvis øst og vest. Alexander (den 8. arme) kunne slå igjennom Gothe-linjen over en 32 km bred front. Samtidig satte 5. armé på den vestlige fløy seg i bevegelse. I øst har de allierte nå tatt de siste høydedrag foran Rimini og står kloss ved byen, i vest har de tatt Pisa og rykket et godt stykke forbi byen, til Lucca, som også er tatt. Dermed ligger veien til Po-slettan åpen for dem, og fra vest rykker allierte styrker fram mot Kesselflanken både langs kystveien, hvor de alt står mer enn 12 km. øst for grensen, og over Alpepassene hvor de er rykket inn i provinsen Piemonte. Også på dette avsnitt er stillingen håpløs for tyskerne.

På Østfronten har det fortsatt vesentlig vært bevegelsene i sør som har tiltrukket seg oppmerksomheten. Russerne fortsetter å okkupere Romania praktisk talt uten motstand og har bl.a. tatt Craiova, 85 km fra grensen til Jugoslavia, (etter de siste meldinger er russerne nådd fram til grensen) og Brasov (Kronstadt) i Transylvania, en viktig festning i Karpatpassene som er nøkkelen til det indre Transsylvania og dermed til Ungarn. De tyske og ungarske styrker som står i Østkarpatene er dermed i fare for å utflankeres og få sine retrettveier til det sentrale Ungarn avskåret. Tsjekiske friskarere opererer i stor stil i Slovakia, og synes å beherske en betydelig del av landet.

Bulgaria som forhandlet om våpenstillstand, var ikke rask nok til å akseptere de alliertes betingelser og pakket på at de ville gå tilbake til stillingen som nøytral stat, antagelig har det også forsøkt å redde noe av det territoriale rov det sikret seg i 1941 på Hellas og Jugoslavias bekostning. De allierte forlangte imidlertid at landet skulle gi dem aktiv støtte i den fortsatte kamp mot Tyskland ved fallfall å stille baser og kommunikasjoner til rådighet, og tvilte på om landet som nøytral makt på en virkelige effektiv måte ville hindre tilbaketrekningen av de tyske tropper i Hellas ved å avvåpne og internere de styrker Titos partisaner drev inn på veien over Sofia. For å gjøre kort prosess-arklarte russerne landet krig 6. sept. og fikk etter 5 timer - formentlig den korteste krig i verdenshistorien - anmodning om våpenhvile. Dermed er stillingen blitt prekær også for de tyske stillinger i Hellas som er begynt evakueringen.

Finnlands uttreden av krigen ville vært en sensasjon for bare et par måneder siden, men nå drukner denne begivenhet faktisk i målstrømmen av storhendinger på krigsteatrene. Noen synderlig militær betydning for selve stoppgjøret har det finske skritt neppe heller lengre. Den 25. aug. søkte finnene kontakt med russerne, og fikk tilsagn om forhandlinger hvis de sørget for å få de tyske tropper ut av landet innen 15. sept. og brøt med Tyskland. Lørdag 2. sept. meddelte den finske regjering at den gikk med på det, og mandag kl. 7 ble ordren "Ild opphører" gitt. Det er karakteristisk for Tysklands svekkede stilling at det ikke engang, som i Romania, forsøkte et kupp, men bare prøver å evakuere sine tropper snarest mulig. Den finske forhandlingsdelegasjon er reist til Moskva.

At tyskerne oppgir den finske front kan få følger for Norges stilling. Det kan tenkes at russerne i nord vil forfølge tyskerne inn på norsk territorium eller at de allierte ved aksjoner mot den norske kyst vil avskjære dem retretten; det er også mulig at tyskerne frivillig kan tenkes å evakuere Norge, som nå mer enn noensinne betyr en belastning og ingen fordel militært sett. Prestisjehensyn spiller vel heller ikke lengre noen rolle i den forbindelse; derimot er det et spørsmål om tyskerne under de nåværende omstendigheter kan tenke seg muligheten av å føre sin styrker noenlunde velberget hjem herfra innen rimelig tid. Hittil kan det ikke merkes tegn til at noe av disse alternativer vil inntreffe, og meldingene om partisankamper i Narvikområdet lator til å være overdrevne. Meget taler også for at russerne og vestmaktene vil konsentrere sine krefter om viktigere foretagender enn å jage tyskere i Norge, men vi må naturligvis være forberedt på alle eventualiteter.

Meldingene fra Polen de siste dager tyder nå på at russerne har satt i gang sin nye storoffensiv, foreløpig i avsnittet mellom Nareb og Bug, n.ø.

for Norge, men rapportene er hittil lite uttømmende. (Måske de store meldingene om russernes framrykkning i øst er høyst vanskelig å danne seg noe bilde av situasjonen. Det er imidlertid synlig at de alliertes offensiv mot Vestvollen vil bli koordinert med en storstilet russisk offensiv mot Baltikum, Ostpreussen, Vestpolen og Schlesier, og disse dobbelte slag kan snart bringe den endelige avgjørelse. Krigen i luften: De anglo-amerikanske flystyrkers innsats i denne uken viser oss igjen hvilket avgjørende allsidig våpen det allierte flyet har utviklet seg til; samtidig blir dets overlegenhet over for die Luftwaffe tydeligere for hver dag. Mens de allierte bombere har høret 165 på de gjenstående tyske støttepunkter i Frankrike og Belgia og deres taktiske styrker har opprettholdt en utrettelig og intens forfølgelse av tyskernes splittede og oppløste kolonner på vei til Stegfridlinjens beskyttelseslinje, har den allierte flydelelse også fullt utnyttet den nye situasjon på Balkan. Fra Italia har den i løpet av uken rettet en røkke dødbringerende støt mot de tyske kommunikasjonslinjer i Romania, Ungarn og Jugoslavia og har dermed alvorlig forverret tyskernes retrettmuligheter også på denne front. Det all. flyvåpens hurtige reaksjon på den endrede situasjonen i Romania illustreres kanskje best ved at alt 29. aug. hentet flygende fæstninger hjem til Italia 1200 all. flymaskiner som var tatt til fange under tidligere angrep mot Ploesti. I august kastet amerikanerne ne omkringst, 140.000 tonn, bomber over Tyskland. I samme tidsrum var det all. fly over England. Det ble skutt ned, 22 av de all. angrep var rettet mot oljebol. De allierte har nå også vunnet slaget om de flygende bombere. I juni og juli sendte tyskerne ca. 120 fl. b. pr. dag over England. Nå er effektive motorholdere og parallelt med erobringen av utskytningsbasene er dette antall gradvis redusert til et minimum. Tyskerne har nå bare ganske små områder hvorfra de kan sende ut sine for erløse fly og det er bare et tidsspørsmål når de også mister disse basene. I mellomtiden fortsetter den tyske propaganda med trusselen om nye hjemlige våpen. Hwad V-2 er vitet enn ikke, men den allierte censur har sluppet igjennom en Reuter-korrespondents beskrivelse av våpnet: et rakettrevet kjempeprosjekt til på 1 alt 90 tonn, som herav utgjør sprengladningen - bare 10-15 tonn, aksjonsradius 600 km. Et slikt våpen kan nok bli meget ubehagelig for London, men militært vil det være ikke betydningsløst som V-1, og det er åpenbart at et slikt prosjekt ikke kan masseprodueres. Tegn tyder også på at våpnet enn ikke er ferdig uteksperimentert og innen kort tid vil de allierte ha erobret nølge baser for det. - De allierte har under sin seiergang gjennom Frankrike og Belgia erobret mer enn 100 store flyplasser, derav over 50 som ligger nærmere Tyskland enn hovedflyplassene i England. Det betyr lengre turer og større bombelast for de fly som opererer over Tyskland.

UKENS STATISTIKK: 31. aug. All. taktiske styrker over Nord-Frankrike tross dertil var, 220 blitt ødelagt og 300 skadet, 600 Halifax- og Lancasterfly bomber forsyningsbaser for V-1 Pas de Calais. All. jagerfly fra Italia angriper tysk flyplass i Italia og ødelagde 60 fly på bakken. Mosquito nattangrep mot Düsseldorf med 2 tons bomber. 1 sept. 500 all. bombefly med jager eskorte angriper sambandlinjer i Jugoslavia, Ungarn og Romania. Mosquito nattangrep på Bremen. Tyskerne sender flygende bombere mot Paris. 2. sept. 500 eskorterte all. bombere fra Italia angriper Beograd og andre jernbanestasjon på Balkan. 82 lokomotiver ødelagt. Tunge bombefly angriper skip på havnen i Brest. Tyskerne sender 2 glidefly lastet med sprengstoff over England, liten skade, ingen ødekor. 3. sept. For første gang siden 16. juni melder det tyske kommunike intet om V-1, 500 tunge bombefly angriper tyske karnestillinger i Brest. Også stort amerikansk angrep mot Ludwigshefen. RAF angriper 6 flyplasser i Holland. Ingen tysk jagermotstand. Fra Italia angriper 500 tunge am. bombere Nisj og Skoplje i Jugoslavia, trafikk på Donau etc. Store bombe- og jagerstyrker fra Korsika angriper jernbanestasjon i Podalen og tyske stillinger ved den fransk-italienske grense. 4 sept. Kolossal innsats av det all. taktiske flyvåpen over Nord-Frankrike og Belgia. 2000 tyske kjøretøyer helt ødelagt og flere tusen skadet. Hardt Mosquito nattangrep uten tap ved to

tons bomber mot Karlsruhe. 5. september 1000 tunge bombefly med eskorte ødelagte 171 tyske fly på bakken. 13 all. bombere og 49 lokomotiver og 400 jernbenedvognere ødelagt. Karlsruhe, Stuttgart og en angrepet. 500 Lancaster bombere angriper de innesluttede tyske styrker i Le Havre og Brest. Br. fly fra hangarskip har i flere dager angrepet "tirpitz" i Altafjord og diverse mål i Norge-Norge. Antagelig fulltreffere på Tirpitz. Kraftig angrep fra Italia mot Budapest og andre jernbanestasjon i Ungarn. 6. sept. 750 tunge am. bombere fra Italia angriper troppekonsentrasjoner nær Beograd og i Ungarn. Lancasterfly bomber havna i Eaden. Om natten Mosquitos over Hamburg. - 0 -

Følgende artikkel har vi hentet fra vår kollega Krigsoversikt. Vi har tillatt oss å forkorte artikkelen noe av plasshensyn. Hjemmefrontens kampmetode.

I den senere tid har det vært ført en til dels skarp diskusjon i den frie presse om hvilken kampform den norske hjemmefront skulle bruke. I sin agitasjon for en skarpere kampform blander de ytterliggende avisene begrepene sammen på en utillatelig måte. Partisaner regnes som den eneste aktive kampform, alt annet kaller de for passivitet. Den som selv har gjennomført den såkalte passive motstand vet imidlertid hva det kreves av aktiv innsats for måned etter måned og år etter år å tross de nazistiske myndigheter, som her i landet har kunnet støtte seg på en alliert makt og politistyrke som i forhold til befolkningen har vært den største i hele det okkuperte Europa. Det er ikke p.g.a. forkjærlighet for den civile motstandsform i og for seg at alle ansvarlige ledere for den norske hjemmefront har valgt denne kampmetode. Det er bare en realistisk erkjennelse av at en åpen kamp mot de overlegne fiendtlige styrker på et tidligere tidspunkt ville ha ødelagt alle våre muligheter for å kunne delta i befrielsen av vårt land - og det endog uten å kunne tilføyfe fienden noen merkbare skade. Men dette forhindrer ikke at ledelsen med rette kan peke på at den civile "passive" motstand i Norge har gitt betydelige resultater, og det ligger bare i den tidligere fase av krigen, men også nå etter at "aktivistene" har hevdet at denne kampform ikke lengre har noen betydning. Den gjennomførte sabotasje mot arbeidsmobiliseringen som har vært helt effektiv siden i vår, er av langt større betydning enn sprengning av noen jernbenedvognere og partisaner i avsideliggende fjelltrakter. Den linje som Norge har fulgt har også militært vært den mest fordelaktige.

I virkeligheten er det heller ingen skarp motsetning mellom den civile motstandsform og den militære kampform. Krigen er blitt total. Dermed kommer alle kampmetoder i bruk og det er bare et taktisk spørsmål hvilke som skal brukes samtidig. I vår kamp det siste året har en planmessig nyttet flere kampmetoder. Mens store folkgrupper har gjennomført sabotasje av arbeidsinnsatsen, har spesielle avdelinger rettet kraftige slag mot makthaveres tekniske apparat. Atter andre har med hell angrepet krigsviktige mål. Det som er skjedd er ikke blitt ledsaget av noen hestømt reklame, men er ikke mindre viktig av den grunn. Det er heller ingen annen kampform enn den valgte som i stort sett har kunnet få støtte hos alle lag i folket. Forskjellige er den ekte demokratisk, fordi den lar alle etter evne få del i landets skjebne, og del i glæden ved å befri. Til "aktiv" sabotasje kreves der besterte egenskaper som ikke finnes hos så mange. Den ville få mange tilskuere og få aktører. - Den samme linje som Hjemmefrontens ledelse har fulgt i Norge er blitt fulgt i Frankrike og vi ser idag hvilken betydning det hadde at de franske innlandstyrker ikke gikk til aksjon for tidlig.

Sluttkampen står nå for døren. Vi står foran den kanskje vanskeligste periode under hele krigen. Den allierte overkommando avgjør når vi skal gå til aksjon. Vår egen øverstkommanderende har sagt et inntil videre må vi vente. Han stoler på at vi er klare når han gir signalet. Det er ingen tid å tape. Tenk over hva du kan gjøre på din plass når slaget skal stå, og HOLD DEG I FORN!

- 0 -
Det har vært i oppløp og papole om generalstreik. Dette er en nazistisk provokasjon. Har tidspunktet for generalstreik er inne vil klar beskjed gis.

Den lange reisen hjem.

En juledag i 1940 lettet et fly med noen franskmenn ombord fra en flyplass etsteds i Frankrike med England som mål. Et par dager senere talte en av dem i radio fra London til det franske folk. Det var den svarteste dag i Frankrikes nyere historie. Noe utrolig var skjedd. Landets uslåelige generaler hadde kapitulert for Hitlers seierrike tropper. I nord var det britiske ekspedisjonskorps drevet i havet ved Dunquerque, og i syd var Petains vassallregjering underveis fra Bordeaux til sitt forvisningssted i Vichy. Folket var lamslått av sjokket. Motløshet og forvirring rådet overalt. I denne stund var det en stemme i radioen mønet sine landsmenn til ikke å fortvile, ikke å gi opp. "Frankrike har bare topt et slag, det har ikke tapt krigen." Et fritt Frankrike fortsetter kampen fra England og koloniene ved sine alliertes side. Den dag skal komme da moderlandet skal befries. Et nytt Frankrike skal gjenopstå.

Det var Charles de Gaulle som talte. Dengang en av Frankrikes mange generaler, ukjent for de fleste. Idag den ubestridte leder for all kjempende franskmenn. Ja, mer enn det. Et symbol for selve den ukuelige frihetsengelsen hos et folk som har holdt ut i fire år under nazismens jernhel.

Den 25. august 1944 stod de Gaulle på balkongen til Hotel de Ville, rådhuset i Paris. Under seg så han et bølgende menneskehav som hyltet ham, berust av sin gjenvalte frihet. Både de Gaulle og de jublende parisere stod ved sine ønskes mål. Allikevel var det ikke tiden for lange taler. "Jeg har i dette øyeblikk bare en ting å si dere: Leve Paris! Leve Frankrike! Leve den fjerde republikken!"

Sikkert har de Gaulle da han stod der opp, tenkt på de fire tunge årene som er gått. Fra sommeren 1940 da noen få tusen menn, en håndfull skip og noen tilbakeleggende kolonier var alt som var igjen av det som var så stolte Frankrike. Han hadde en lang og tomefull vei å gå, da han slo opp sitt første hovedkvarter i Brazzaville i Ekvatorial-Afrika. Frankrike var i tyskernes hender, store deler av Imperiet hadde sviktet, og i Paris og Vichy spilte forredene va banque med landets skjebne.

Og ikke nok med det. Fra sine egne allierte måtte de Gaulle kule, motstand og mistro. Han måtte ofte kjempe på to fronter og ødsle sine krefter i kampen mot de kandidater som Amerika og England spilte ut mot ham: Darlan, Peyrouthou, Giraud. Men han hadde en stor tilfredsstillelse. De bud som hjemmefra var samstemte om at hjemmefronten hadde akseptert de Gaulle. Den fri franske presse tok som sitt motto: "Ett mål: Frankrike - en leder: de Gaulle". Overalt på husvegger og plankegjerdene over hele Frankrike kunne en lese ordene: "Vive de Gaulle". Som en hyldest til hjemmefrontens motstand døde de Gaulle om sin bevegelse fra "Det frie Frankrike" til "Det kjempende Frankrike".

Under de Gaulles ledelse vokste Det frie Frankrikes hær, flåte og flyvåpen fram. Og i hans navn ble motstandsbevegelsen og den underjordiske armé i Frankrike organisert. Etterhvert som de franske koloniene ble gjennobrot, ble de Gaulle en maktfaktor som hans allierte ble nødt til å regne med. Idag gjenstår bare den formelle anerkjennelse av nasjonalrådet i Alger som Frankrikes provisoriske regjering.

Vi er ingen tilhengere av helte- eller førerdyrkelse. Det er mulig at meget av den kritikk de Gaulle personlig har vært utsatt for, er berettiget. Det er mulig at han ikke er den rette mann til å lede Frankrikes politikk i fred. Men det franskmennene og også vi hylder ham for idag, er hans ukuelige og trofaste utholdenhet i kampen, hans brennende tro på det franske folk og på friheten. I fortvilelsens stund gav han franskmennene nytt håp og ny tro. Hans eksempel hjalp dem til å bevare "la France éternelle", det evige Frankrike, frelst gjennom skjærilden.

Derfor slutter også vi nordmenn oss til de ropene som idag strømmer mot ham fra et takknølig folk:

"Vive de Gaulle!"

- 0 -

Etter invasjonen i Normandie hendte det at franske patrioter i befrielede områder fanget inn de kvinner som hadde gått med tyskere, klippet håret av dem og merket dem med hakekors. Dette ble kritisert i England og sett som et tegn på en svekket rettsbevissthet. En tudor for en av de franske motstandsbevegelsene uttalte i et intervju at han ikke kunne skjønne kritikken. Snauklipping måtte da være en billig straff for mennesker, som hadde omgittes fienden mens resten av befolkningen sultet og led. Det kunne ha forsviddt ha rett i. Men det er meget viktig å holde strengt på lov og rett under oppgjøret med quislinger og samarbeidere, man må ikke ta seg selv til rette. Nå har sjefen for de franske innlandsstyrker i Ile de France varslet alle medlemmene av innlandsstyrkene om at slike metoder som hårklipping ikke skal brukes og at de som blir grepet i slikt vil bli strengt straffet. Det øker vår beundring for det franske folk at det etter 4 års lidelser og mishandling fremdeles upartisk følger rettslinjen og straffer enhver avvikelse fra den.

"Når det siste skudd er løsnet"

Vil men glede seg over den gjenvalte frihet, over den ettertraktede fred, men man vil være trett, trett etter en krig som snart fyller 5 år og som har vært så lenge som en hel generasjon. Slik slutter den svenske journalisten Victor Vinde en artikkel som han kaller "Den lange krigen". Vinde er her etter vår mening inne på noe vesentlig. Når den annen verdenskrig engang er forbi, vil frontsoldatene, flygerne, sjøfolkene etc. være utkjørte og ha nervene på høykant. De vil kanskje ha vanskelig for å innrette seg på fred. Det er så lenge siden sist. Mange av den første verdenskrigs veteraner mistet sitt holdpunkt i tilværelsen. Krigen drøpte livsnerven og pågagsmotet i dem. Vi husker typene fra mellomkrigstidens litteratur, kanskje særlig fra bøkene til Remarque og Hemingway. Forholdene vil sannsynligvis ligge gunstigere an denne gang fordi soldatene dro ut i kampen uten illusjoner om krigen, fordi de i tilfalle har undgått langvarigere skyttergravskamper og fordi de forskjellige landene vil sette alt inn på å forhindre nye konflikter i å skaffe de demobiliserte soldater tilfredsstillende arbeid innen rimelig tid. Men man må regne med liknende tendenser som etter forrige krig.

Denne krigen har imidlertid lagt sin tunge hånd ikke bare på frontsoldatene men også på befolkningene i de krigførende og okkuperte landene, som er trette og utkjørte og som har brukt storparten av sine krefter på den altoverskyggende oppgave: å vinne krigen. Vi husker situasjonen etter tidligere kriger. Intelligensen og klarsynet har krigene ikke kunnet knekke. Mange skjønnte hva som måtte gjøres for å skape bedre og fredligere tilstander. Men det skortet ofte på krefter til å realisere de ventende oppgavene. Folkene orket ikke alltid å leve opp til sine idealer, men sank tilbake i de gamle, ikke sjelden utidsmessige, krigsformer.

Vi må ikke nøye oss med å konstatere at vi er trette, men må bevisst arbeide oss gjennom trettheten og fram til pågagsmotet igjen. En mangel på kraft og overskudd vil være av de største hindringer for et friksjonsfritt samarbeid etter krigen - mellom mennesker og mellom nasjoner. Tretthet skaper lett irritasjon, utålmodighet og intoleranse. Det tilfyllte samarbeid - som er en absolutt nødvendighet i etterkrigstidens verden - blir også vanskelig gjort ved at nasjonene har forskjellige vilkår under selve krigen. Noe har vært nøytrale, andre krigførende, noen land har ytret større tilskudd til seieren enn andre. Slikt eventuelt konfliktstoff må på alle mulige måter ryddes av veien. Det er klart at det også i fremtiden vil være uenighet i verden. Og bra er det. Men historien er en oppfordring til oss alle om å holde hodet klart og la fornuften råde og ikke la følelsene løpe av med oss. Vi trenger folk med varme, brennende hjertener men med kalde, klare hjermer. Våre handlinger må først og fremst være diktert av ønsket om å bevare freden. Det er en oppfordring til å være storsinnede mot andre land og andre mennesker som også er irriterte og slitne etter 5 års krig.

- 0 -

Foran riksdagsvalget i Sverige.

Føreløpig har seks partier meddelt at de vil stille lister ved årets svenske riksdagsvalg den 17. september. - For å begynne med de svenske nazister, så er disse til tross for sitt fåtall splittet i fire-ten innbyrdes stridende grupper. De forskjellige fraksjoner har gjort ihardige forsøk på å få dannet en nazistisk enhetsfront, som skulle gå til valg under det ikke ubekjente motto: "For Sveriges frihet - mot bolsjevismen". Det er et tidens tegn at de fortrakk å kassere nazismen ved å ikke se mindre let kjennelige færdlar. Imidlertid klarte de svenske hitlerdisipler heller ikke denne gang å la folkeemytten gå foran egenytten, og enden er blitt at bare de mer moderate nazistene i "Nationella Förbundet" stiller egen liste med historikern dr. Rittiger Esen som førstemann i Stockholm. De har ingen sjans til å få valgt en eneste representant. Som et symptom på nazismens svake stilling i Sverige kan nevnes at det sosialistiske partiet (som dengang svarte til sitt navn) i 1936 fikk 127000 stemmer og 8 mandater, i 1940 gikk partiets leder Nils Flyg over til nazismen. Ved valgene samme år sank partiets stemmetall til 18000(!), i år stiller altså partiet ikke liste i det hele tatt.

Går vi over til de demokratiske partiene, så er Bondeförbundet en utpregt interessedemokrati av en bestemt yrkesgruppe. Den viktigste programpost er bedring av bøndernes økonomiske stilling, særlig ved høyning av prisene på jordbruksprodukter. Det er først og fremst storbøndernes parti, men også endel småbønder har sluttet seg til det. Partilederen Gunnar torp har på en behendig måte klart å balansere de to gruppernes til dels motstridende interesser. Utanom jordbruksproblemet er bondeförbundets politikk nærmest konservativ, for utenrikspolitikkens vedkommende temmelig reaksjonær. Partiet ble i ikke så liten grad angrepet av satten sydfra, og hovedorganet "Svenska Degbladet" viser fremdeles ikke så sjelden nazistiske tendenser. Ifjor endret partiet navn til Landbyggarpartiet Bondeförbundet for å markere at det behandler seg som parti ikke bare for bønderne, men for hele landsbygdens befolkning. Allikevel mener de fleste at partiet må være fornøyd om det opprettholder sin posisjon fra forrige valg, da det med 34400 stemmer fikk 28 representanter i Kammeret.

Högern er som hos oss det konservative partiet. Det samlet i 1940 vel 1/2 million stemmer og fikk 42 mandater. Det er dermed det største borgerlige partiet. Partiet rekrutteres for en stor del fra overklassen: embetsmenn, offiserer, godsere osv, men har også en sterk stilling i bedrestilte middelstandskretser. Professor Gösta Bagge, den nåværende kirke- og undervisningsminister, er partiets sterke menn. Det svenske høyres program går stort sett ut på å opprettholde status quo. Ingen større omveltninger, ingen gjennomgripende reformer, men en forsiktig sosial og økonomisk politikk i det gamle spor. Det stiller seg derfor stilt mot sosialdemokratens etterkrigsprogram som innebærer planøkonomi og et statsdirigert næringsliv. Partiets økonomiske ekspert, professor Cessal, framholder stadig "st-assosialismens" farer. - Högern er sterkt nasjonalt forsvarsvennlig innstilt og har overfor Tyskland og nazismen stort sett holdt en fast og resolutt linje under hele krigen. Derimot sitter det igjen atskillige Russlandsfordømte og kommunistkrekke. Således gikk høyre under partiforbudsdiskusjonen sterkt inn for å forby det kommunistiske partiet. Innenfor forretnings- og industrikretser har en imidlertid begynt å merke hvilken retning vinden blåser, og det arbeides ganske livlig for en nærmere kontakt Sverige-Sovjet etter krigen, særlig på det handelspolitiske området.

Folkpartiet svarer til Venstre i Norge. Det er det liberale partiet og tilkjenner seg et venstre ikke så lite av et konglomerat. Det omfatter en rekke forskjellige grupper som den frisinnede og radikale partiavdeling i Göteborg, finansmetodorer som Hallenberg og Bonnier og storparten av Stockholms borgerlige lavere middelstand. En så lite homogen forsamling er ikke lett å holde i samme fold, og den nystiftede "Radikala Landsforeningen" består for en stor del av utbrudte folkpartister. Partiet lider også ved mangelen på en dyktig partiledet. Den nåværende, herr Andersson i Rasjön, er en temmelig svak og ubetydelig politiker. Sterke krefter er i arbeid

for å få ham skiftet ut med professor Bertel Ohlin, den kjente sosialøkonom, som utvilsomt er en kraftigere og mer initiativrik personlighet.

Til tross for at folkpartiet er det minste av de tre borgerlige partiene, har dets presse en overraskende sterk stilling. I Stockholm disponerer det således fire av de største dagsavisene som til sammen dekker 70-80% av hovedstadens lesekrets. - Folkpartiet er mer reformvennlig enn högern, men har beholdt et meget av sin gammel-liberalistiske innstilling at det avviser alle permanente statsingrep i næringslivet. I utenrikspolitikk henseende har de forskjellige retninger vist en høyst forskjellig holdning. Det kommer klart til uttrykk i partiprogrammer hvor professor Segerstedts "Göteborgs Handels- og Sjöfartstidning", en av Europas beste aviser har ført en rolig og antinazistisk linje. Han selv da det så mørkest ut, mens Krauger-prosessen i Stockholm ("Stockholms-Tidningen" og "Aftonbladet") sammen 1941 helt åpent agiterte for svensk oppslutning om Hitlers "kors-tog" mot øst. At de samme aviser for tiden "ror" av alle krefter, gjør dem ikke mer tilfalsende.

Sveriges Socialdemokratiske Arbetarparti er uten sammenligning det største svenske parti. I 1940 omfattet det over 1 1/2 million stemmer og fikk med 134 av 230 mandater for første gang flertall i annet kammer. I kraft av sin tallmessige styrke har partiet hatt ledelsen og innan regjeringen, og bærer hovedansvaret for den svenske politikken de siste ti årene.

Ingen vil bestride at sosialdemokratene har utført et dyktig arbeid på mange områder. De har sin store del av æren for at Sverige i sosialpolitikk henseende er et foregangsland og økonomisk ikke så lite av en stormakt. Allikevel er det mange trekk ved det svenske sosialdemokrati som virker skuffende. Det er ikke Hjalmar Brantings ånd som lengre preger partiet. Glæden og freidriften fra kampene er borte. Partiet er svekket ut så det ikke lengre er et homogent klasseparti. Store valgmasser er kommet til fra andre lag av befolkningen, og det må tas hensyn og innføres kompromiss for å tilfredsstille flest mulig. Så sent som i år ble partiprogrammet revidert i ytterligere reformistisk retning. Det er en tendens til passivitet hos menigmann i partiet, en tendens til å overlate mest mulig til ledelsen: "På Albin vet det rick best". Hos lederne gjør en viss selvtilfreds het seg gjeldende med en sterk vilje mot å innrømme at feil er begått. Alt er jo så bra i det svenske "folkhemmet".

Langt vil spørre: hvordan har partiet klart den ideologiske tilprøven som de siste årene har betydd. Her kan en ikke si at det har bestått prøven tilfredsstillende. Det svenske sosialdemokrati synes ikke å ha oppfattet at det står i demokratiets første frontlinje, selvom, ja, kanskje nettopp derfor, at Sverige er nøytralt. Utad har det ført en berøgende, delvis opportunistisk nøytralitetspolitikk, innad en lite demokratisk sensurpolitikk. Selv om ikke-partifolkene utenriksminister Günther og tidligere justisminister Westman bærer en stor del av skylden for politikken, så kan ikke sosialdemokratene komme fra sitt ansvar. At den ideologiske forvirring stikker dypt ned i partirekkaner, viser barnballen mot "Trotts Alt" og foreningen "Kjempende Demokrati" ved partikongressen i vår. Da var det bare 15 som stemte mot resolusjonen. Hele aksjonen kan ikke bli annet enn uforståelig for oss nordmenn og må vekke den dybeste forstemmelse.

Det fins likevel krefter innenfor partiet som ønsker en radikalere kurs og en idepolitikk som er mindre preget av 1940 års menn. Hjalmar Brantings sønn, advokat Georg Branting, stod sammen med Pehr Emil Bruswitz i opposisjon ved programrevisjonen i vår. Og omkring Zeth Höglund har det seg en gruppe opposisjonelle. Höglund selv var redaktør av partiets hovedorgan "Socialdemokraten" (nå "Morgontidningen") til han høsten 1940 ble skiftet ut med Richard Lindström som var mindre villig til å innordne seg Hitlers Europa. Innenfor partiledelsen representerer finansminister Wig forss og sosialminister Höller ut mer frisinnat syn. Det var å håpe at disse gruppene for fremtiden får en større innflytelse på partiets offisielle politikk.

Det kommunistiske partiet er fremdeles enfant terrible i svensk politikk, og det har ført en beveget tilværelse de siste årene. Under vinter-

krigen i Finland var stemningen også i Sverige meget opphisset mot kommunistene som ble utsatt for en intens hatpropaganda. Finlands aktivitet men var atskillig sterkere enn i Norge, og hvor voldsomt følelsene ble jaget opp, viser attentatet mot kommunistavisen "Norrskensflammen" i Luleå, hvor 4 mennesker falt som offer for ildspåsettelsen. Det var sterkt på tale å forby partiet.

Nå er stemningen en helt annen. Det russiske folks kamp og den røde armés prestasjoner har gitt Sovjet en hittil ukjent good-will i store deler av folket, noe de innenlandske kommunister også drar nytte av. Riktignok blir de svenske kommunister av sine motstandere beskyldt for ikke å ha holdt klare linjer overfor Tyskland før Russland kom med i krigen. Men ingen kan fornekke at kommunistpartiet etter juni 1941 har vist en klar anti-nazistisk holdning med front mot alle anpassningstendenser.

I innenrikspolitikken har kommunistene hatt fordel av å stå utenfor samlingsregjeringen. De har derfor vært ubundet av borgfreden og har kunnet føre en fri opposisjonspolitik. Særlig lønnsstopp-politikk er blitt skarpt kritisert av kommunistene, og det hevdes at den har ført til en urettferdig fordeling av krigsårenes byrder. Kommunistene har erklært seg villige til å støtte det etterkrigsprogram som sosialdemokratene og landsorganisasjonen har lagt fram, og hvis viktigste punkter er full beskjefligelse og en planøkonomi under statens kontroll. De borgerlige partiene frykter for at dette programmet vil føre til en vidt gående sosialisering, og sosialiserings spørsmålet er på denne måten sammen med problemet planøkonomi skjøvet fram til å bli et av hovedpunktene i valgkampen i år.

Etter at Komintern ble oppløst 1 august ifjor, har de svenske kommunistene gått sterkt inn for å skape et enhetsparti for arbeidere, et slikt enhetspartis folkefront. Sosialdemokratene har imidlertid stilt seg avvisende til ethvert samarbeid og har ikke engang villet danne et valgkartell med kommunistene, til tross for de borgerlige partiers listeforbund. Tonen mellom de to partiene må for øyeblikket betegnes som meget bitter, og det er karakteristisk at sosialdemokratene har satt inn hovedtyngden i valgkampen mot kommunistene - ikke mot de borgerlige partiene.

At kommunistene for tiden har vind i seilene i Sverige, er imidlertid åpenbart. Det kom klart fram ved fagforeningsvalgene i vår hvor kommunistene bl.a. erobret flertallet i det mektige metallarbeiderforbundet i Stockholm. Det er en alminnelig oppfatning at kommunistene vil gå sterkt fram også ved valget i høst og betydelig øke sin representasjon i Riksdagen (3 mandater, 101000 stemmer i 1940).

Til slutt må nevnes det nye partiet "Radikala Landsföreningen" som i år stiller til valg for første gang. Partiet ble stiftet i vår, og det kom nærmest til som en protest mot samlingsregjeringens lukne utenrikspolitikk. Det er nærmest et radikalt venstreparti med klart antinazistisk tendens. Partiets program har et idealtistisk-humanistisk preg som minner atskillig om det engelske "Common Wealth", et annet krigsbarn. Radikala Landsföreningen har samlet om seg endel av de fremste antinazistiske kjeperne fra de mørke årene 1940-42. Det er navn som har en god klang også i Norge: Bertil Stålhane, Gille Hammar, Asta Kihlborn, redaktør Emil Jacobsson m.fl. Partiet ser det som sin oppgave å være "et alternativ til kommunismen", for å sitere Stålhane. Av dem som er misfornøyd med samlingsregjeringens politikk kan en stort sett regne med at tidligere sosialdemokrater vil gå til kommunistene, mens Radikala Landsföreningen vil samle stemmer fra de borgerlige partiene, særlig fra folkepartiet.

Teater- og filmaparater for sesongen som kommer.

Nasjonalteatrets, Det norske teaterets og Trøndelags teaters forestillinger er blokkert. Den eneste gjennnførte boykott av disse teatre er en boykott av publikum. Boykotten blir selvsagt like ubrytelig fast i denne sesongen.

Komediateatret i Bergen er også NS-tet og må nå boykottes av alle gode nordmenn. Turneer fra disse fire blokkerte teatre er boykottet. Denne boykott ble beklageligvis ikke gjennomført i forrige sesong. Et nedslående vitnesbyrd om dette er Nationalteatrets turne med Therese, som hadde gode eller fulle hus i Drammen og Vestfold.

Turneer med NS-ledelse og/eller NS-skuespillere er boykottet. Eksempelvis kan nevnes Botten Sjøt-turneen.

Tysk stykker på ikke-blokkerte teatre er boykottet. De tyske underholdningsstykker som teatrene har spilt er påtvunget dem av tyskerne eller NS-teaterdirektoratet.

Alle tyske filmer er boykottet.

Alle nye norske filmer er boykottet, da all filmvirksomhet nå er på NS-hender. Kjente norske skuespilleres medvirkning i disse filmer må ikke vilde publikum til å tro at disse filmer kan besøkes.

Ingen må søke opptagelse som elev ved teater- eller filmskolene.

Musikkparoler: Makthavernes overgrep mot vårt offentlige musikkliv kan bare besvares på en måte. Parolen for publikum, musikkforeninger, sangkor og solister er derfor klar: Alle offentlige konsertar er boykottet. Fast ansatte musikere i faste orkestre blir i sine stillinger, men nyengasjementer kan ikke godtas. Ingen musiker eller dirigent lar seg engasjere eller tar vikariat til boykottede konsertar.

Folkeforbundet har nylig sendt ut en Brosjyre "Food Rationing and Supply 1943/44" - hvor det bl.a. blir foretatt en sammenlikning mellom "normaforbrukernes" rasjoner regnet i kalorier høsten 1943 i land hvor alle levnetsmidler er rasjonert. Bulgaria leder med over 2000 kalorier om dagen. Deretter følger Tyskland, Finland, Böhmen og Mähren, Holland og Belgia med mellom 1500 og 2000 kalorier. De land som har mellom 1000 og 1500 kalorier om dagen er Norge, Baltikum, Slovakia, Polen, Frankrike og Italia. - Ifølge brosjyren synes kaloriengeomet i våre ikke høy som før krigen i Danmark, Tyskland, Bulgaria og Romania. I Böhmen og Mähren, Belgia, Finland, Nederland og Norge er ikke kaloriengeomet tilstrekkelig; men det er ikke noen alvorligere mengde. De gjennomsnittlige rasjoner i Baltikum, Slovakia, Frankrike og Italia er for lave til at man kan arbeide fullt effektivt på dem. I Polen, Grekenland og deler av Jugoslavia og besatt Russland har hungersnød vært hyppig forekommende. - Særlig Folkeforbundet. Disse opplysninger er på mange måter forbausende. Vi nordmenn synes vel ikke rasjonene høsten 1943 var store nok til at vi kunne arbeide for full kraft.

Verdien av de amerikanske tjenester og leveranser etter låne- og lefesystemet fra mars 1941 til 30. juni 1944 beløper seg til 28,27 milliarder dollar. USA har siden 1941 sendt 30,900 fly til de allierte, som dessuten har kjøpt ytterligere 7,000 fly kontant. Krigsmateriell utgjør 15,16 milliarder eller 53,6% av beløpet, Industrivarer 21,3% og levnetsmidler 12,9%. Hjelpen til Storbritannia har hittil hatt en verdi av 9,32 milliarder, til Middelhavsområdet 3,07 milliarder, til Sovjetunionen 5,93 milliarder, India og Kina 1,40 milliarder etc. - Innen låne- og lefe-lovens rammer har USA fått varer og tjenester til et sammenlagt beløp på vel 3 milliarder dollars, som hovedsakelig er levert fra det britiske samveldet til amerikanske tropper i utlandet.

En offiser i den norske overkommando utfalte i kringkastning fra London 3. sept. bl.a.: "De franske patrioters innsats har overstøyet forventningene. På egen hånd har de befriert store deler av sitt land. Dette har vært mulig fordi de lot seg lede av militære og rasjonelle overveielser og slo til i rettid - ikke før. - De norske hjemmestykker vil få betydningsfulle oppgaver ved befrielsen av vårt land. Begå ikke overflite handlinger. Vis disiplin! Når tiden er inne vil vi trenge styrkene inntakte, herdet og mest mulig trenet!

UKEN SOM GIKK (7. - 13. sept.)

Vestfronten har i siste uke vesentlig vært preget av oppmarsjen mot den tyske grense, men vi har også passert en viktig merkepost: på invasjonens 100. og verdenskrigens 1835. dag rykket de allierte styrker inn på tysk område. 5 allierte armeer står nå oppmarsjert for det avgjørende angrep på Tyskland fra vest. I nord har vi 1. kanadiske og 2. engelske arme under Dempsey, sønnenfor dem kommer 1. amerikanske arme under Hodge (som opererer nå over Luxemburg) og 3. amerikanske under Patton (som opererer i Lorraine) og langt i sør 7. amerikanske arme som er kommet opp Rhonedalen og har støtretning mot Doubsdalen; der-til kommer en ny amerikansk 9. arme; hvor den vil bli satt inn, vet man ennå ikke.

De britiske styrker har hatt to operative hovedoppgaver, å sette seg i besiddelse av de innesluttede Kanal-havner og å forsere Albertkanalen for å rette videre støt opp gjennom Nederland og inn i Tyskland over Aachen. I kyst avretning regner man med at det er innesluttet tyske styrker på ialt ca. 100 000 mann, hvis skjebne er besøgt. etterat hele den belgiske kyststripe er i britenes hender. Men de har til dels ytet en ganske voldsom motstand ut fra den betydning av Kanal-havnene vil bli et betydningsfullt aktivum i hendene på de allierte når slaget om selve Tyskland med dets store materialkrav er forestående. I dagene 9. - 12. september falt en rekke viktige havner: Ostende, Nieuwport, Dixmuiden, Zeebrugge og Le Havre, den siste (og den beste av dem) først etter et voldsomt bombardement fra luften og fra slagskipsartilleri; 7000 mann av garnisonen ble tatt til fange, flere tusen menn falt. Britene har også befriert Brugge, har trengt over den nederlandske grense med støtretning mot Eindhoven og kunne - etter å ha tatt Maastricht i det sørligste Nederland, Vorviors, Spa og Eupen i Belgia - den 13. sept. rykke inn over den tyske grense i området ved Aachen, som alt ligger under artilleriild. Den amerikanske 1. arme, som opererer i intim tilknytning til de britiske armeer, har gått gjennom Østbelgia, kunne 9. sept. melde om erobringen av den viktige festningsby Liège og to dager senere om erobringen av Luxemburgs hovedstad (av samme navn som landet), hvorpå det den 12. ble meldt at amerikanerne med store styrker hadde rykket inn på tysk område ved Trier (øst for Luxemburg) og på de første 10 km bare hadde møtt svak tysk motstand. Noe angrep på selve Vestvollen betyr disse allierte aksjoner ennå ikke, idet linjens hovedverker i dette område sikkert er trukket 15-25 km tilbake fra grensen, men etter alt å dømme er disse støt de første aksjoner i en umiddelbart forestående offensiv mot Vestvollen i denne sektor, hvor befestningene hele veien fra Aachen til Trier ligger under alliert artilleriild. De meldinger som hittil foreligger om de første operasjoner på tysk jord, synes å tyde på at de alliertes materiell og troppenes taktiske utdannelse er av rotte kvalitet for en slik oppgave som å forsere Vestvollen.

Om Pattons berømte panserstyrker - de største som antagelig har vært samlet under denne krig - foreligger det f. t. bare sparsomme opplysninger. Hans hovedoppgave synes å ha vært å sikre og utvide bruhodene på østsiden av Moselle, og det har tydeligvis lyktes ham helt ut; tross delvis ganske voldsom tysk motstand som bl.a. førte til gjenerobringen av Nancy. Av meget stor betydning er det også at den 3. amerikanske arme nå definitivt har forenet seg med den 7. arme, som er kommet opp Rhonedalen og langs den sveitsiske grense, slik at Belfort-oppøingen, hvor tyskerne håpet å kunne trekke tilbake de resterende styrker av sin 19. arme, nå er lukket. Fangotallet i Sørfrankrike er nå steget til 70 000.

I alt er det i Frankrike hittil tatt 320 000 fanger; man kan vel i tillegg til det regne med ca. 200 000 faldne, mens 100-150 000 mann er innesluttet ved Kanal-kysten, i Bretagnes havner og forskjellige steder i sør. Bortsett fra de sårede som tyskerne har kunnet få med seg, er altså deres tap i Frankrike nå oppe i mellom 6 og 700 000, d.v.s. at hele deres vestarme, eliteformasjonene, er satt ut av spillet alt før slaget om Tyskland begynner. I tillegg til dette kan man regne med at ca. 200 000 mann er satt ut av spillet i Italia

siden med ca. 200 000 på Balkan og 6-800 000 ellers på østfronten siden sommeroffensiven begynte. Ragner man ytterligere med de 20-25 divisjoner som er avskåret på Balkan og noe tilsvarende styrker på Baltikum, kommer man opp i en åreløsting av de tyske styrker i løpet av 3-4 måneder på ca. 2 millioner mann, hvilket kanskje ikke er så langt fra halvparten av deres egentlige feltstyr (og sikkert de mest verdifulle, best trenede og best utstyrte tropper). Når man dertil tar i betraktning at bare 1200 km skiller de vestallierte fra de russiske arméer, mens tyskernes posisjoner fra Nord kapp til Kreta strekker seg over 3500 km, får man et bilde av hvor håpløs tyskernes militære situasjon er. De alliertes overmakt i tropper og materiell er knusende, de har praktisk talt erobret lufthavnet over Europa, mens deres egne industrier er bombesikre, deres råstoffkilder er uttømmelige og deres konvoier praktisk talt helt sikre for ubåt-angrep.

På østfronten har russerne fortsatt sin offensiv i Bug-Narew-området, har nådd sammenløpet av elvene og atté Wolain, 10 km fra Warszawa. Ikke mindre viktig er det at de lengre nord, sør for Masurane, når den østpreussiske grense, har tatt Lomza (13. sept.), en meget viktig sperrestilling både for operasjoner mot østpreussen og Warszawa. Den russiske storoffensiv som ventes på nordavsnittet, fra Finskebukta til Karpatene, er imidlertid ennå ikke satt inn. Alle meldinger tyder dog på at russerne har gjennomført en gigantisk oppmarsj for det siste avgjørende stot mot Tyskland - som formodentlig skal koordineres med de vestalliertes generalangrep på Vestvollen - og nå benytter tiden til med forholdsvis begrensede krefter å sette seg i besiddelse av de gunstigste mulige utgangsposisjoner. Offensiven mellom Nar ew og Bug, som sikter på å slå en kile inn mellom øst-Preussen og Warszawa avsnittet, er en typisk aksjon av denne art; den åpner meget lovende operative muligheter både nordover og sørover.

De frie tsjekkoslaviske styrkers reising i Slovakia later til å være meget vellykket; meldingene sier at de holder hele 4/5 av landet, noe som kan få en meget stor betydning når russerne setter seg i bevegelse for alvor. Den russiske inntrengningen i Romania er praktisk talt gjennomført, idet styrkene har overskredet grensen til Jugoslavia. I Transilvania har de blitt tatt Marcurea og står ved Cluj (Klausenburg) på nåværende ungarsk territorium. Forsterkninger strømmer etter gjennom Karpaten-pasene, og hvordan tyskerne skal kunne etablere et stabilt på bene tropper som kan stanse russerne på deres videre marsj mot de ungarske sletter og rikets sørgrense når generaloffensiver truer fra vest og øst, er en gåte.

Titos styrker som rykker østover gjennom fjellene, vil i meget nær framtid få kontakt med de russiske styrker som rykker vestover fra Turnu-Severin, og også ellers har de jugoslaviske friskarer utvidet sine operasjoner i betydelig grad, bl.a. takket være hjelp fra vestmakten i Italia i en grad som nesten gjør det berettiget å tale om en invasjon. Sirlig har angrepene både fra markstyrkene og fra luften mot kommunikasjonslinjene vært meget intense, og slik som de allierte posisjoner nå er på Balkan, er det ikke mulig å se hvordan de tyske styrker i Hellas, som er i ferd med å trekke seg ut av landet, skal kunne redde seg. Men regner med at over 20 divisjoner er avskåret, og når man husker på at 14 tyske divisjoner ble satt ut av spillet på 15 dager i Romania, får man et inntrykk av hva sammenbruddet i Sørøst-Europa har kostet Tyskland.

Bulgaria har nå også omsider fulgt Romanias eksempel og snudd helt om. Den 8. sept. erklarte russerne landet krig, og fikk samtidig våpenstillstand med russerne, som nå har besatt nesten hele landet, en ytterligere trussel mot de tyske styrker i Hellas.

I Finland har tyskerne erobret den sørlige del av landet, men det later ikke til at de vil - eller kan? - rømme Nord-Finland innen den fastsatte frist; 15. sept. Det er heller ikke noen enkel oppgave i dette kommunikasjonsfattige strøk å evakuere ca. 100 000 mann med alt deres materiell og svære forråd på 14 dager. Enten det nå skyldes tekniske vansker eller mangel på vilje, er Finland forpliktet til å sørge for å få troppene ut eller evakuere dem, og den mulighet er ikke utelukket at det kan komme til kamper her mellom de tidligere våpenbrødre. Russerne er sikkert ikke så stult for å løpe på sine betingelser, og en øket russisk aktivitet i

den senere tid på nordavsnittet synes å tyde på at også en russisk aksjon er forestående. De siste meldinger (13. sept.) sier at tyskerne tyvensynlig innretter seg på å bli, idet de antagelig befestninger mellom den svenske og norske grense. Antagelig er det de hensikten å støtte sin høyre flanke på det nøytrale Sverige og å replisere på befestningene i Skibotn (ved bunnen av Lyngenfjord) hvis de tvinges til å oppgi Nord-Finland og øst-Finmark. Situasjonen kan således komme til å bli ganske broket, og det er ikke umulig at et av resultatene blir en vestalliert aksjon mot Narvik-avsnittet (Tromsøavsnittet?) for å avskjære de tyske styrker. I Italia er det lokal alliert framgang, men tyskerne gjør fortsatt hårdnakket motstand i de gjenværende daler av Gothen-linjen.

Frankrike har fått en ny regjering, hvis sammensetning har krav på interesse; halvparten av medlemmene representerer motstandsbevegelsen i Frankrike, en fjerdedel de gamle partier (menn som ikke har kompromittert seg) og den siste fjerdedel er fra franske i London og Alger (degaulister). Det er altså det kjempende Frankrike som har satt sitt preg på det nye styre.

Krigen i luften: Det er de store dagslys-angrep over Tyskland, med masseinnsett av fly som har preget denne ukes allierte flyaktivitet. I 6 dager på rad har anglo-amerikanerne med styrker på opptil 2000 bombemaskiner og 1000 jagere hamret løs på de tyske trafikkmål bak Siegfriedlinjen og rustnings- og oljeanlegg så langt øst som i Tsjekkoslovakia. I løpet av de siste 10 dager har det vært 10,000 all. bombefly over Tyskland. Den allierte bombestrategis hovedmål, å oppnå lufthavnet over Tyskland, synes å være umiddelbart innenfor rekkevidde. Bare enkelte ganger i denne uken har Göring sendt opp sine jagere for å hindre de all. bombeskadere fra å ødelegge hans oljeraffinerier og rustningsverker. Og hver gang har die Luftwaffe lidt svære og uerstattelige tap. Tyskernes dilemma er uløselig. Deres nazistene ikke gir sine byer og rustningscentra jagerbeskyttelse, blir fabrikkene deres hurtig bombet sønder og sammen, og dersom de velger å sende opp sine jagerfly, mister de så mange maskiner at die Luftwaffe ikke kan lade reduksjonen, uten at følgene blir katastrofale. Og for hver dag oppnår det allierte flyvåpen nye fordeler. Ettersom deres seferrike arméer går fram, alliertes bombemålene utenfor Tyskland og RAF og USAF blir istand til å konsentrere alle sine bombefly mot Tyskland. Ikke minst spiller det en viktig rolle at erobringen av kysten med basene for de flyvende bomber har frigjort store flystyrker, som var satt inn i bekjempelsen av disse mål. Fra flybaser i Frankrike og Belgia kan de allierte luftstyrker nå komme "u-annaldt" inn over Tyskland, og deres kortere retur vil redde mange flygere og kostbart materiell fra å falle i fiendens hender. Etter hvert vil også de strategiske bombestyrker flytte sin base over til fastlandet, og bombestøt vil da kunne økes betydelig. RAFs og USAFs taktiske styrker arbeider som et velsmurt maskineri. Deres hovedoppgave er nå å avskjære Siegfriedlinjen fra de bakenforliggende forsynings- og kommunikasjonsentra, og igjennom hele uken har tyskernes jernbaner, veier og elvetrafikk vært utsatt for ødeleggende angrep. De varierte og spesialiserte flytyper som står til engelskmennenes og amerikanernes disposisjon, gjør et angrepet blir mest mulig effektivt, idet oppgavene alltid tildeles de flytyper som kan oppnå de beste resultater. De britiske rakettførende Typhoon-maskiner brukes f. eks. fortrinnsvis mot tanks, biler og jernbaner, mens Thunderbolts og andre amerikanske jagere brukes til å kaste splintbomber mot tropper og fly på bakken. Av enkeltresultatene i denne uken kan nevnes ødeleggelse av 60 jernbanetog med tyske forsterkninger på vei til Belfort-Apningen og tilintetgjørelsen av en 15 km lang tysk kolonne av kjøretøyer på vei ved Aachen den 10. sept. Det er nå også meldt at de all. taktiske flystyrker under foltoget i Frankrike systematisk har ødelagt 450 tyske hovedkvarterer. Flyenes store andel i seieren kan neppe illustreres bedre.

Ukens statistikk: Sept. 7. melder amerikanerne at de har vunnet fullstendig lufthavnet over Molukkene og de sørlige Filipiner. Den 6. japanske luftdivisjon tilintetgjort. Mosquito-dagangrep mot Karlsruhe. Sept. 8. Amerikanske bombefly angriper rustningsfabrikker i Karlsruhe, syntetisk oljeanlegg i Ludwigshafen, tankfabrikk i Gustavsborg, kanonfabrikk i Mainz-Kastel. Sept. 9. Ingen jagermotstand. RAF kraftig angrep mot Le Havre 500 all. fly fra Italia ødelegger jernbaner i Jugoslavia. Fra hemmelig basis i Kina angriper am. Super Fortresses viktige japanske industri-mål i Mandjuria, tur-retur 4800 km. Mosquitos om natten mot Nürnberg. Sept. 9. 1000 am. bombere og 500 jagere angriper Industri-mål i Mainz. Mannheim og Diseldorf, 23 bombere og 4 jagere savnes. Kraftig RAF angrep mot Brest. I østen angriper am. med store styrker olje-mål på Celabes. Sept. 10. Den hittil største dag i luftkrigens historie. Kraftig RAF nattangrep uten tap mot München-Gladbach og Braunschweig. Store branner. Over 1100 tunge am. bombefly med mellomstore jagereskorte angriper flymotor- og tankfabrikker (bl.a. Daimler-Benz) i Stuttgart, Nürnberg og Ulm, 12 b. og 15 j. savnes. Thunderbolts angriper vesttyske flyplasser og skyter ned 125 tyske fly. 1000 tunge RAF bombefly kaster 5000 tonn bomber mot tyske stillinger i Le Havre, ingen tap. 500-tunge bombefly fra Italia angriper oljeraffinerier sør for Wien. Sept. 11. Over 2000 tunge amerikanske og britiske bombere med eskorte av 7000 jagerfly angriper olje-mål i Marsburg, Lutzendorf, Elsborg og Ruhr. For første gang på lang tid kraftig tysk jagermotstand. Krigen største luftkamper over Tyskland. Amerikanerne skyter ned 175 tyske fly. RAFs største dagangrep hittil. Om natten kaster Lancasters 28000 brennbomber og 200 to-tons bomber over Danneberg. Mosquitos mot Berlin. Samlet all. tap dag og natt 73 bombere og 29 jagere, men 19 maskiner landet på flyplasser i Frankrike og Belgia. En avdeling av de amerikanske fly bombet Chemnitz og fløy med jagereskorte til Russland uten tap. 30 RAF Bearfighters skyter ibrann 4 store minesvepere utenfor Kristiansand. Sept. 12. 1000 tunge amerikanske bombefly med jagereskorte angriper syntetiske oljeanlegg i Roland, Bohlen, Hagdeburg og Brux i Tsjekkoslovakia, naturoljeanlegg i Hemmingstadt og Illersburg og Industri-mål i Münster og Ulm. 9 maskiner savnes. 500 tunge all. bombefly fra Italia angriper fabrikk for røkyldreine Messerschmidt-jagere i München. Om natten kraftig RAF angrep mot Frankfurts jernbanestasjon fullpakket med soldater på vei til Siegfriedlinjen. Mosquitos mot Berlin. Britiske fly legger miner i Oslo-fjorden, ingen etter fjorden blank som et speil, endog Bygdøyfjorden stoppet. Sept. 13. 1000 tunge amerikanske bombefly med jagereskorte mot olje-mål i Tyskland.

Forsvarrets overkommando innprenter den advarsel de norske regjering ser det ut i oktober 1941 om ikke å rømme på kysten hvis det ikke er strengt nødvendig, da det er forbundet med stor risiko. Kysttrafikken er meget viktig for tyskerne. De allierte må derfor stoppe den. De allierte flygere og skipssjefer gjør alt hva de kan for ikke å rømme sivile nordmenn, men det er ikke alltid mulig å skjelve mellom militære og sivile transport.

Mandag den 11. sept. ble den store 8000 tons flytedøken i Laksevåg ved Bergen sprengt. Dokken gikk i to deler og sank. Den ble for tiden brukt av tyskerne ved overhaling av deres ubåter og hadde plass til 3-ubåter på en gang. Dette vil bli et følelig tap for tyskerne. Bergen er etter tapet av de franske atlantehavhavner tyskernes viktigste ubåtbasis i vest. D/S "Sten" som lå i nærheten av dokken, ble også skadet.

Natt til den 13. sept. ble et av Thamsbavnbanens elektriske lokomotiver sprengt i luften på Skabo Jernbanevognfabrikk på Skøyen ved Oslo. Lokomotivet som ble fullstendig ødelagt, var til reparasjon ved verkstedet etter at det for ca. 1 år siden ble satt ut av drift av sabotører i Orkdal. Dette lokomotiv var meget viktig for tyskerne idet maskinen nå skulle settes inn i svovelkistransporten fra Løkken Verk til Thamsbavn, hvor kisen eksporteres til Tyskland. Sabotasjen var meget dyktig utført. Ingen nødvendig skade ble forårsaket.

De flyvende bombers saga. I og med at de allierte tropper har erobret "robot-kysten" ved Karolinen er de flyvende bombers saga ute - og kan fortelles. Den begynte for halvannet år siden da det til London innlöp tre forskjellige rapporter fra det hemmelige etterretningsvesen i Tyskland om eksperimenter med et nytt våpen. Forskjellige ting tydet på at forsøksfeltet befant seg på Østersjøkysten, og en nøyaktig flyrekonosering av områdene her ble satt i verk. Tusener av luftfotografier ble gransket uten resultat, men til slutt oppdaget man en liten uklar flekk på et bilde som var tatt i nærheten av Peenemünde, og flekken viste seg å være ved nærmere undersøkelse en slags kryssning mellom fly og lufttorpedo. Dermed var man på sporet, og etter fortsatt rekonosering ble forsøksanleggene i Peenemünde kraftig bombet. I fjor høst begynte man å legge merke til at tyskerne stekte store betongfundamenter langs den franske og belgiske Kanal-kyst, alle rettet mot London. De ble kontinuerlig bombet til det ikke var mer igjen av dem og til tyskerne måtte legge i vei med en ny type av startbaner som var lettere å kamuflere og raskere å bygge.

Den første uken de flyvende bombene var i aksjon, ble ca. 33% av dem skutt ned mens like mange min. l nådde London. Ved slutten av den 2 1/2 måned lange kamp mot de flyvende bombene, utgjorde antallet nedskutte omkring 70% og bare 9% nådde London. 28. august nærmet 101 flybomber seg den engelske kysten. 97 ble skutt ned. I begynnelsen drepte hver bombe i gjennomsnitt ett menneske. Senere gikk tallet ned til et menneske for hver 3. bombe. I de første ukene opererte jagerflyene i en eneste søne som strakte seg fra den franske kysten til Luftvernartilleriets sperreild. Senere ble luftvernartilleriet ført lengre fram og plassert langs kysten. Man oppstilte tre forsvarsbatter: en ballongsperring rett utenfor London, deretter luftvernet og ytterst jagersonen. Ballongsperringen var meget effektiv p.g.a. flybombers lave høyde (gj.snittelig 700 meter).

Historien om de flyvende bomber viser hvilke ypperlige resultater man kan oppnå også overfor videntekniske nyoppdagelser ved mot og selg utholdenhet, ved aldri å la seg dupere av det nye, men til siste rest utnytte egen teknisk og organisatorisk dyktighet.

Asylretten. For at krigsforbryterne skal bli straffet må man ikke bare sikre seg beviser for forbrytelsene, men også krigsforbrytelses personer. Alt i våpenstillstandsavtalen vil det bli tatt inn en klausul om at krigsforbrytterne skal utleveres. Men de beredte kan bare utlevere de forbryterne som befinner seg innen deres landområde. Mange vil sikkert prøve å bringe seg i sikkerhet ved å flykte til nøytrale land, slik som f. eks. kaiser Wilhelm gjorde etter forrige krig. Det står da til de nøytrale å hindre at krigsforbryterne kommer inn i deres land, eventuelt å sørge for at de kommer ut derfra. En stat har nemlig full adgang til å nekte utlenninger adgang til riket, utvise dem og utlevere dem. Asylrett er en adgang som hver enkelt stat har til å nekte å utlevere utlenninger som er kommet inn i landet sin politiske flyktninger. Dette er altså en rett for staten. Noen folkerettslig asylrett har de politiske flyktningene ikke.

De fleste stater har i sine lover bestemmelser om de politiske flyktningers asyl. De svenske og norske bestemmelser f. eks. går ut på at politiske forbrytere ikke skal utleveres for sine politiske forbrytelser, men det er adgang til å utlevere dem for de ikke-politiske forbrytelser de måtte ha begått. Den rett en stat har til å gi asyl er utslag av humane rettsprinsipper hvis hensikt er å hindre at flyktninger blir straffet for sin politiske opptreden i de land de er flyktet fra. Krigsforbryterne kan vanskelig ansees som politiske forbrytere. Det er ingen grunn til å behandle brutale bedler på samme måte som idealister. Britterne, amerikanerne og russerne har også i noter anmodet de nøytrale om ikke å bevilge krigsforbryterne asyl. - Sveits, Sverige, Spania og Argentina har i den senere tid uttalt at krigsforbryterne ikke vil få asyl hos dem.

Valget i Sverige finner sted 17. sept. Det skal velges 230 representanter til Andrakamaren, hvor stillingen nå er: 134 sosialdemokrater, 42 høyre, 28 bondepartister, 23 folkepartister (tils. 93 borgerlige) og 3 kommuniste. Man regner med at sosialdemokratene antagelig vil allte 10-15 måneder. Kommunistene vil antagelig gå 7-8 fram og høyre 2-3.

Valget i Sverige finner sted 17. sept. Det skal velges 230 representanter til Andrakamaren, hvor stillingen nå er: 134 sosialdemokrater, 42 høyre, 28 bondepartister, 23 folkepartister (tils. 93 borgerlige) og 3 kommuniste. Man regner med at sosialdemokratene antagelig vil allte 10-15 måneder. Kommunistene vil antagelig gå 7-8 fram og høyre 2-3.

Valget i Sverige finner sted 17. sept. Det skal velges 230 representanter til Andrakamaren, hvor stillingen nå er: 134 sosialdemokrater, 42 høyre, 28 bondepartister, 23 folkepartister (tils. 93 borgerlige) og 3 kommuniste. Man regner med at sosialdemokratene antagelig vil allte 10-15 måneder. Kommunistene vil antagelig gå 7-8 fram og høyre 2-3.

Valget i Sverige finner sted 17. sept. Det skal velges 230 representanter til Andrakamaren, hvor stillingen nå er: 134 sosialdemokrater, 42 høyre, 28 bondepartister, 23 folkepartister (tils. 93 borgerlige) og 3 kommuniste. Man regner med at sosialdemokratene antagelig vil allte 10-15 måneder. Kommunistene vil antagelig gå 7-8 fram og høyre 2-3.

Valget i Sverige finner sted 17. sept. Det skal velges 230 representanter til Andrakamaren, hvor stillingen nå er: 134 sosialdemokrater, 42 høyre, 28 bondepartister, 23 folkepartister (tils. 93 borgerlige) og 3 kommuniste. Man regner med at sosialdemokratene antagelig vil allte 10-15 måneder. Kommunistene vil antagelig gå 7-8 fram og høyre 2-3.

Valget i Sverige finner sted 17. sept. Det skal velges 230 representanter til Andrakamaren, hvor stillingen nå er: 134 sosialdemokrater, 42 høyre, 28 bondepartister, 23 folkepartister (tils. 93 borgerlige) og 3 kommuniste. Man regner med at sosialdemokratene antagelig vil allte 10-15 måneder. Kommunistene vil antagelig gå 7-8 fram og høyre 2-3.

Valget i Sverige finner sted 17. sept. Det skal velges 230 representanter til Andrakamaren, hvor stillingen nå er: 134 sosialdemokrater, 42 høyre, 28 bondepartister, 23 folkepartister (tils. 93 borgerlige) og 3 kommuniste. Man regner med at sosialdemokratene antagelig vil allte 10-15 måneder. Kommunistene vil antagelig gå 7-8 fram og høyre 2-3.

Valget i Sverige finner sted 17. sept. Det skal velges 230 representanter til Andrakamaren, hvor stillingen nå er: 134 sosialdemokrater, 42 høyre, 28 bondepartister, 23 folkepartister (tils. 93 borgerlige) og 3 kommuniste. Man regner med at sosialdemokratene antagelig vil allte 10-15 måneder. Kommunistene vil antagelig gå 7-8 fram og høyre 2-3.

Valget i Sverige finner sted 17. sept. Det skal velges 230 representanter til Andrakamaren, hvor stillingen nå er: 134 sosialdemokrater, 42 høyre, 28 bondepartister, 23 folkepartister (tils. 93 borgerlige) og 3 kommuniste. Man regner med at sosialdemokratene antagelig vil allte 10-15 måneder. Kommunistene vil antagelig gå 7-8 fram og høyre 2-3.

Valget i Sverige finner sted 17. sept. Det skal velges 230 representanter til Andrakamaren, hvor stillingen nå er: 134 sosialdemokrater, 42 høyre, 28 bondepartister, 23 folkepartister (tils. 93 borgerlige) og 3 kommuniste. Man regner med at sosialdemokratene antagelig vil allte 10-15 måneder. Kommunistene vil antagelig gå 7-8 fram og høyre 2-3.

Stormakter og småstater.

Det om de små stater, deres rolle og deres utrolige utvirkning i de siste årene. Særlig har det hevet seg røster også i demokratiske land som mer og mer utspilt sin rolle, at de ikke lenger har noen mulighet for å hevde seg blandt de tungt væpnede statemakter og at deres eneste mulighet er å søke inn under en stormakts beskyttende vinger. Mange er også engstelige for at stormaktene kommer til å ernde sitt etter sitt eget hode, uten å spørre og uten å ta stilling mot dem som de små nasjoner, når freden skal organiseres og den nye internasjonale rettsorden bygges opp.

Enkelt av de uttalelser som er falt kan ha en nok så skremmende likhet med nazismens voldspolitiske teorier, med dens slagord om "Lebensraum", om "herrefolk" og om "Grossraumwirtschaft", og det var jo ikke sammenheng med den store frihetskamp mot overfallsmaktene. Nå er det heller ingen egentlig grunn til å bli nervøse. De sårbarheter som uttaler "diddadom" over de små nasjoner, er ikke mange og neppe heller representative for sine folk, og den innordning de tar til orde for, er ikke identisk med det nazistiske tyranni og den nazistiske utbytning vi i de siste årene har sett praktiseret i Europa. Allikevel kan det være grunn til å se litt nærmere på disse spørsmålene som på ny er kommet i forgrunnen ved stormaktkonferansen i Washington.

Utgangspunktet for de fleste spekulasjoner over de små nasjoners livsduelighet er selve krigsbegrepet og ligger i tråd med den alminnelige oppvurdering av makten og maktaldene som en krig usærlig fører med seg. Man har sett en rekke små nasjoner bli et lett bytte for angriperstatene, og spør seg på dette grunnlag om de har livets rett. Men også temmelig store stater har raskt falt som offer for en kunnig angriperstat som har organisert hele sitt samfunn for krig og hadde alle de fordelene overraskelses-momentet innebærer. Av den grunn er det vel ingen som hevder at land som Frankrike og Polen har mistet sin eksistensberettigelse. Det er i det hele uttrykk for et meget primitivt og å dømme om en nasjons livsrett på basis av dens militære makt og beredskap. Andre faktorer er og bør være avgjørende. Sparta var utvilsomt en sterkere militær makt enn Athen, men arven fra Athen er en levende realitet i den siviliserte verdens liv, mens Sparta nåværende er en kuriositet i skolebøkene. Og hvor ansvarlig er skylden ikke verden Palestina enn de assyriske, babyloniske og persiske erobringer som oppslukte det?

Det er ialtid den kjernen av sannhet i betraktningene om de små staters svakhet overfor overfall, at deres nøytralitets- og fællesskapspolitikk fra før- og mellomkrigstiden er brutt sammen. Denne politikk bygde på en fiksjon. Om et land skal trekkes inn i en stor krig eller ikke, utgjør ikke av landets egne ønsker og den politikk det driver seg har vist seg tydelig nok både i Norden, på Balkan og når det gjelder Holland og Belgia; om ikke for så fall etter denne krig vil det være å stille hodet i bukken å forsøke å imbitte seg et om et land bare ønsker å være nøytralt, sier det vil være nøytralt og oppfører seg nøytralt, så er den hellige grunnet vel forvort. I første rekke er det de sterke krefter utenfra som avgjør spørsmålet om et lite land skal trekkes inn i krig eller ikke, iallfall i den totale krigstidens selv uredder som Island og Grønland er i vår tid strategiske brannpunkter. Og som professor Frode Castberg skriver i sin bok "Norske problemer", har neppe noen stat drøvet eller kunnet drive en helt konsekvent gjennomført nøytralitetspolitikk. Det ville bl.a. bety at spørsmålet om hvilken av de krigførende makter som først alvorlig krænket landets nøytralitet, skulle være avgjørende for hvilken side det kom med i krig på. Dessuten er det, som Castberg fremholder, noe moralsk usunt i selve grunn tanken i det folkerettslige nøytralitetsprinsipp: at den nøytrale stat skal handle som om utfallet av krig er livsgyldig for den. Krig kan etter en rasjonell, etisk oppfatning stå "million Gul og Sølv". Det er all grunn til å erkjenne og bygge på det grunnsette at rett og urett kan fordøle seg totalt forskjellig på de to parter. Er det så, er

Spørsmål om de små staters rolle.

Allt dette har ialtid ledet inn på spørsmålet om de små staters rolle. Det har å gjøre med spørsmålet om allianse- og sikkerhetspolitikk, og det har - ganske enkelt - å gjøre med spørsmålet om de små staters betryggede internasjonale rettsorden.

Her kommer vi inn på et spørsmål som det er grunn til å se i lysene på en realistisk måte: spørsmålet om likestillingen mellom nasjonene i en mellomfolkelig organisasjon, enten det nå kalles Folkeforbund eller noe annet. I det Folkeforbund vi hadde i mellomkrigstiden, var en skjematisk likestilling gjennomført. Her stamme velde like tungt, enten det var en stormakt eller et land med et par millioner innbyggere som avgav den, enten det var Norge eller Storbritannia, Estland eller Frankrike. Oppå dette system bygde på en illusjon, illusjonen om en likestilling som ikke hadde noe grunnlag i virkelighetens verden. Det er ganske klart at en verdensmakts ord i internasjonal politikk har en meget større vekt enn en liten nasjons, og at like noe vakerings-reglement kan endre det. Prinsippet førte de også bare til et avgjørelse i mange viktige saker brøt seg vel utenfor Folkeforbunds-forbudslovene i Genève, at de falt i det aktpolitiske og diplomatiske spill. Dermed var intet vannet; brøt intet, forhandlinger og avgjørelser ble unndradd offentlighetens lys og foregikk i intrigenes og høsthandelens halvdris. Bortsett av erfaringen erkjenner man nå mer og mer klart at det ikke lar seg gjøre - og heller ikke er rimelig - å gjennomføre prinsippet om statenes rettlige likestilling i det internasjonale samfunn. En ting er at statene skal være "like for loven", at de har samme folkerettslige rettigheter og plikter, at partene f. eks. under en prosess for en mellomfolkelig domstol i alle henseender er likestilte, selv om den ene er en verdensmakt og den annen en lille stat.

Anderledes forholder det seg når man skal bygge opp en internasjonal styrings- og politisk organ som skal opprettholde fred og orden mellom statene, like tvister som ikke kan underkastes juridisk behandling osv. Om man der aldri så meget bygger på likehetsprinsippet, vil det visse seg at de faktiske maktforhold blir helt andre enn stemmeregulene foreskriver. Skal organisasjonen og virkeligheten, normene og livet stamme overens, så man skape stormaktens naturlige lederstilling. Så lenge krig, maktbruk, er det store ord i internasjonal affærer, så lenge det er tale om å stanse en angriperstat med våpen i hånd, drive fjennene visse tinginger av tvistespørsmål og føre et slags internasjonalt politispill, så lenge er det ganske klart at det er og blir stormaktene som de utslagsgivende militære maktaldere som har det avgjørende ord. Dette kan kanskje for mange synes som et brudd på demokratiske prinsipper, men i virkeligheten er det jo, som professor Castberg fremholder, "en underlig formalistisk anvendelse av likhetens idé at man vil gi alle stater den samme stemme i beslutningen av de felles anliggender, like bare usansett økonomiske ressurs og militære maktaldere, som også usansett folketall. Når man på den måten vil bortse totalt fra anslaget av enkelte individer i statene, kan det bare forklares ut fra en oppfatning av statene som egne "organismer", av prinsipiell samme art som de levende vesener. Slike konstruksjoner hører ikke hjemme i moderne statsvitenskap."

Men at stormaktene får en naturlig lederstilling, betyr ikke at de små nasjoner har tapt livets rett eller at deres stemme ikke skal bli hørt. Det ville være en ulykke om de små stater skulle bli stilt utenfor ledelsen av statenes felles anliggender i det nye internasjonale samfunn som skal skapes. Det ville bli til skade ikke bare for de små staters egne interesser, men også for stormaktene og for helheten. Mange av de små stater representerer synspunkter og sitter inne med erfaringer som nettopp er betingende av deres egenkap av sine samfunn og som hele verden kan dra nytte av. Økonomisk og sosialt er mange av småstatene kommet så langt at de kan være forbilder og lærerrike eksempler for større stater; det samme gjelder på det kulturelle område. Og nettopp i kraft av sin stilling som små stater, uten aktpolitiske egeninteresser å vareta, kan de ofte

Se mer objektivt på stridsoppgavene enn de store makter og spille en viktig rolle når det gjelder å utrede, nøgle og formidle.

Det avgjørende er ikke om stormaktene får en ledende stilling, men om de kan finne fram til et tillitsfullt samarbeid seg imellom. Bare på det grunnlag kan freden og dermed småstatenes interesse trygges. Oppstår det uløselige konflikter mellom stormaktene, vil neppe noen mellomfolkelig pakt kunne hindre katastrofen, og all erfaring viser at når de store slåss kommer små stater mellom barken og veden.

Om man med forholdsvis små betenkeligheter vil innrømme stormaktene en lederstilling i en internasjonal fredsorganisasjon, et mer effektivt og handlingskraftig Folkeforbund, så må man ta avstand fra de tendenser som undertiden er kommet til orde i retning av å skape regionale småstatsgrupper under en stormakts hegemoni. Det blir vasallsystem og "livsrom"-politikk, det gir spillerom for vilkårlighet og tjener ikke fredens interesser; tvert imot. Det vil føre til rivalisering mellom de forskjellige maktgrupper og skape grunnlag for nye krigerske konflikter. Systemet med drabant-stater og "interesse-sfærer" er gjenganger fra den gamle imperialistiske stormaktspolitikk, og har ikke ført til noe godt. Det leder fort til uberettigede inngrep i de små staters indre forhold, et trykk som kan bli utålmodig, og hele makt-balanse-prinsippet fører lett til motsætninger og krig mellom den ene dominerende stormakt og den annen. "Freden er en udelelig", og den kan bare trygges ved et samarbeid på universelt grunnlag. Om f. eks. et russisk hegemoni i Østeuropa kunne skape ro og orden blandt Sovjets mindre nabostater, ville det ikke være noen garanti mot en verdenskrig, og heller ikke ville et vesteuropeisk forbund under Englands førerskap gi landene her noen sikkerhet, rent bortsett fra at den store stats dominerende stilling snart kunne føles utholdelig for småstatene. En annen ting er at nabostater har ganske spesielle felles problemer som bør løses i en atmosfære av vennskap og tillit, og at forholdene kan bli utålmodige hvis en stat overfor naboen - på grunnlag av forment gammel urett - opprettholder en uforsonlig holdning og intrigerer med andre stater i håp om å kunne slippe løs en revansjekrig. Vi har sett eksempler nok på hvilke ulykker det kan føre til.

Men intet av dette rokker ved de små lands eksistensberettigelse, når de har et klart nasjonalt særpreg, selvstendige historiske tradisjoner, en selvstendig kulturform og et økonomisk levedyktige. At et land som f. eks. Norge fyller disse betingelser, er ganske klart, og ingen ansvarlig statsmann har heller hevdet noe annet syn. At vi som alle andre nasjoner skal gå inn i en mellomfolkelig organisasjon, innordne oss under den og ta på oss de plikter det innebærer, er en helt annen sak. Det setter ikke i fare vår eksistens som nasjon, det trygger den.

Om vår verden igjen har frigjort seg fra krigstidens uundgjelige oppvurdering av makt og stridskrefter, vil den minnes hva vår kultur skylder de små land. Som den engelske historiker H.A.L. Fisher skrev under forrige verdenskrig: "Nesten alt det mest verdifulle i vår sivilisasjon skriver seg fra de små stater: det nye testamente, de homeriske dikt, det attiske og ellysatiske drama, den italienske renessansens kunst, Englands common law, ingen behøver å opplyses om hva menneskeheten skylder Athen, Firenze, Genève eller Weimar. Verdens gjeld til disse stater overstiger alt som er kommet fra Ludvig XIV's, Napoleons eller den nåværende tyske keisers krigerske monarkier ..."

"Nasjonal Arbeidsinnsats".

Det gjøres stadig nye fremskritt både fra NS-myndighetene og fra tysk hold for å innrullere hele folket i registre og kartoteker, for lett og greif å kunne utskrive de som ønskes innsatt i krigsviktige arbeid. I disse dager er det kommet en ny og meget besnærende henvendelse om registrering til endel livsviktige bedrifter og etater fra Reichskommissar. Den går ut på at vedk. bedrifter som det er om å gjøre å holde best mulig i gang, skal utfylle et skjema med navn og diverse data over alle ansatte i bedriften av årsklasse 1924, for at Reichskommissar eventuelt kan sørge

for at disse ikke blir utskrevet til arbeidsinnsats. Denne negative registrering tyder på at en utskrivning av årsklassen 1924 er på trappene. Det ser ved første øyekast fristende ut for dem som har fått henvendelsen, å besvare den, for derved å fri sine ansatte i denne årsklasse. Men for det første kan skjemaet bli brukt til å skaffe oversikt over hvor mange eldre menn og kvinner som må skaffes for å erstatte disse unge. Eller man bruker denne form for om mulig å få brutt fronten mot registrering til arbeidsinnsats.

Men for det annet, og hva som er langt viktigere, er det ikke tvilsomt at det å hjelpe til med å skille ut bestemte grupper vil være en vesentlig letelse for maktverne i deres forsøk på registrering. Blir en del av en årsklasse utskilt på denne måte blir situasjonen selvsagt vanskeligere for de øvrige. Forholdene må tilster derfor at krigs- og livsviktige bedrifter ikke lenger søker å skaffe generell fritagelse for sine folk, men tvertimot tar opp arbeidet med å søke å få fritatt hver enkelt som blir utskrevet. Dette at ingen på forhånd er sikret fritagelse gjør fronten bredere og sterkere. Samtidig vil de mange ønsker og foreslåinger som nødvendigvis vil komme inn fra de krigs- og livsviktige etater skape et meget stort arbeid for registreringskontorene. Parolen er: Ingen spørsmål om registrering til nasjonal arbeidsinnsats besvares. Inntil skjema utfylles.

Felles front mot registrering!

Norges økonomi etter krigen.

Hvorden er utsiktene for Norges økonomi etter krigen? - I det følgende forutsetter vi at krigens slutt er noenlunde nær forestående, og at det ikke skjer ytterligere større ødeleggelser av norsk nasjonal formue, som f. eks. sprengning eller bombing av kraftanlegg, industribedrifter eller kommunikasjonsanlegg i forbindelse med en eventuell uttrekning av okkupasjonsstyrkene.

For å besvare spørsmålet må man gjøre det klart hva som er skjedd under den tyske okkupasjon av Norge. Tyskerne har dekket alle sine utgifter i Norge: lønninger til soldater og funksjonærer, utgifter til bygning av barakker, befestningsanlegg, veier og jernbaner ved å trekke på Norges bank. Gjennomsnittlig har tyskerne trukket ca. 200 millioner kroner pr. måned, og alt ialt har de belastet Norges bank med omkring 10 milliarder kr. Disse pengene har Norges Bank lagt ut for den norske stat, som står som den endelige kreditor overfor det tyske rike.

Den alt overværende del av de ti milliarder er anvendt slik at det ikke blir noe igjen av reell varig verdi for Norge. Veier og jernbanebygning, kraftutbygning og fabrikkbygg, som kan komme oss til gode, utgjør bare en liten brøkdelen av det voldsomme pengeforbruk. Det meste representerte forbruk av norske lagre, av norsk realkapital som skog og husdyrbestand og av norsk produksjon og vareimport, som er dratt ut fra norske forbruk. Det norske folk er i årne fra 9. april 1940 berøvet realinntekt og realkapital, landet er blitt utarmet og vi sitter igjen med potensielle pengefordringer formell på det tyske rike, men reell på oss selv, da det vel ikke vil bli stort å få av erstatning fra Tyskland.

Hvorden ser det så ut i Norge idag etter at den tyske gresshoppesvern har spist opp våre lagre og vel signet oss med sine flyplasser, bunkers og festningsanlegg? - En del av den tyske brannskatning av norsk økonomi har det norske folk blitt betalt ved den senkning av løvestandarden som tyskerne har ført igjennom. Den "slanke norske linje" er kvitteringen for en betydelig beskjæring i form av underforbruk. En annen stor prosentdel finner vi i utslitte maskiner og materiell og manglende vedlikehold av hus, veier, kommunikasjonsanlegg og fabrikker, i utslitt garderobe, utstyr og husgeråd. En både undermålingen og vannskjøtningen av produksjonsmaskineriet vårt, og vår realkapital i det hele, betegner et akkumulert behov som vil melde seg når krigen er slutt. Det annet store krav er de tomme lagrene som skal fylles og at de 120 à 130 000 menn som idag arbeider direkte for tyskerne - og de andre titusener som arbeider indirekte -

når freden kommer skal skaffes beskjefligelse for å unngå arbeidsløshet og sosial-økonomisk kaos.

De 10 milliarder kroner kjøpekraft som tyskerne har tatt ut av Norges Bank har gjort sin rundgang i det økonomiske liv. De er betalt ut til lønning og til entreprenører og leverandører. Derfra igjen er de gått til kjøpmennene, grossistene og bøndene, til bankene som avbetaling på gjeld og innskudd og til staten som skatt og avgift; fra bankene og staten er de gått tilbake til Norges Bank gjennom folioinnskudd og statens avbetaling på den debetkonto - som nevnt er det jo for staten Norges Bank har betalt ut milliardene til tyskerne.

Det er en voldsom kjøpekraft tyskerne har skapt gjennom sitt trekk på Norges Bank. Hvis det ikke var blitt tatt forholdsregler for å beskytte pengeverdien, ville resultatet blitt en veldig prisstigning og et kappløp mellom priser og lønninger, kort sagt en forrykende inflasjon. I Tyskland etter forrige krig, gjennom rasjonering, priskontrollen, valutareguleringen, rentereguleringen, begrensningen av aksjeutbytte, lønns- og prisstoppen - som også omfatter faste eiendommer - har man hindret den økede kjøpekraft fra å gjøre seg gjellende som etterspørsel og prisoppløper. Ved omsetningskatten på 10%, som innbringer omlag 40 millioner kr. i måneden, de høye skatter og opptagelsen av lån til avbetaling i Norges Bank og utstedelse av statsveksler, hvis utbringende sperrer i Norges Bank, har statsmyndighetene og Norges Bank bundet kjøpekraften og hindret inflasjons-tendensen fra å bli virksom.

Man har sprøytet inn en kjøpekraft på et par milliarder kr. om året i det produktions- og omsetningsliv, ialt altså 10 milliarder i disse år. De har avsatt seg som innskudd i bankene, slik at innskuddene er steget fra 2,9 milliarder i 1939 til ca. 6 milliarder. Videre som gjelds-avbetaling slik at bankenes utlån er redusert med omlag 1 milliard og nå antagelig ligger et par hundre millioner under milliard. Denne økning i bankenes disponible midler på ca 4 milliarder finner man igjen i bankenes beholdning av obligasjoner og statsveksler, som antagelig utgjør omkring 4 milliarder mot mindre enn 1 milliard før krigen, og i innstående i Norges bank som før krigen var under 100 millioner, men nå antagelig over det 10-dobbelte. De 3 milliarder som innskuddene i bankene er øket med, betegner en tilsvarende stigning i kjøpekraften. Men til dette kommer stigningen i seddelomløpet fra 575 millioner ved utgangen av 1939 til ca. 2,7 milliarder kroner. Det er en voldsom kjøpekraft. Idag er den holdt nede ved de nevnte restriksjoner og det forhold at det ikke er noe å få kjøpt. Men når freden kommer og importen kan ta til, hvordan vil det bli da?

Det vil bli et veldig behov. Opppart i utlandet har vi antagelig ca. 800 millioner kroner igjen av fraktinntektene pluss 1/2 milliard i assurance for den forliste delen av flåten. Vårt umiddelbare importbehov, hvis alt skulle slippes til, ville kreve et par milliarder i valuta det første året. Men eksporten vår, som før krigen hadde en verdi av ca. 800 millioner i gode år, vil neppe komme igang før etter noen måneder, ja det vil kanskje ta et år før den når full utvikling. Skipsfartsinntektene vil også være vesentlig forminsket. Det blir derfor nødvendig å opprettholde både import- og valutakontroll og delvis rasjonering i overgangstiden. Dessuten må vi oppta lån fra utlandet. De første årene etter krigen vil importbehovet vårt være meget stort, men valutatilgangen meget begrenset. Det må derfor bli en gradering av behovene og en regulering av forbruket. Det gjelder ikke bare det personlige forbruk, men også kapitalinvestering, d.v.s. maskiner og materialer til gjenreisningen. Vi må i det hele tatt regne med at de reguleringer og restriksjoner vi har idag, stort sett - tiltempet et sådanne nye forhold - må opprettholdes i kortere eller lengre tid framover.

Hvordan skal vi kunne beskytte vår pengeverdi og klare gjenreisningen? - Flussa tillater ikke noen inngående behandling av spørsmålet. Vi må nøye oss med å nevne den sannsynlige utvikling: Engrosprisnivået som idag ligger ca. 70% over førkrigsnivået vil bli søkt opprettholdt, d.v.s. man vil antagelig ikke prøve å drive prisene ned. Vi er interessert i å holde et relativt høyt nominelt inntektsnivå. Levekostningene er i okkupasjon

tiden steget med ca. 40%, mens lønningene for den store masse funksjonærer og for de industrielle bedrere, som ikke har arbeidet direkte for tyskerne, ikke er forhøyet. Lønnsforhøyet som derfor åpenbart til. Men det blir nødvendig å få en samtidig overenskomst om pris- og lønnsstopp. Disse reguleringer vil antagelig ikke gjøre det vanskelig å opprettholde omtrent det forhold mellom krone og pund-dollar, som vi hadde før krigen. Tiltempet kan vi regne med pund kr. 20,00 og dollar kr. 5,00. Det er også grunn til å være oppmerksomme på at de finansielle og pengepolitiske problemer vi er stillet overfor, er tilstede i omtrent samme grad og på samme måte i de andre krigførende og okkuperte landene. Noen innbyrdes forskyvning av verdiforholdet mellom pund og krone, slik at pund skulle stige, er det neppe grunn til å frykte.

Tilbake står det pengemessige og finansielle problem. Antagelig blir det noenlunde straks etter krigen gjennomført en overstepling av våre sedler for å få full kontroll over seddelmengden. (En ombytning av sedlene vil kreve et mer tungvindt apparat). Flere hundre millioner sedler vil da antagelig kunne strykes, sedler i tyske besiddelse og sedler som er smuglet ut; samtidig vil de hamstrede sedler komme fram. Man må regne med at det blir visse restriksjoner m.h.t. disponeringen av både sedler som man har idag og innskudd i bankene; men formålet blir bare å beskytte pengeverdien og tilgodese legitime behov for kontanter. Staten må erkjenne sin gjeld til Norges Bank, men ordningen av kontoen skulle ikke støte på uoverstigelege vansker. Hvis krigen slutter innen årets utgang, vil kontoen antagelig være netto 6-7 milliarder. De 2,6 milliarder i statsveksler som er solgt til bankene, og hvis utbringende er satt inn i Norges Bank, vil etterhvert foreløpig bli fornyet som statsveksler, men kan neppe uten videre overføres til langsiktige lån uten i forbindelse med planer, som fører lånene over på publikums hender. Flere slike planer kan tenkes. Før krigen var statens gjeld ca. 1450 millioner kroner. Under krigen er det opp-tatt ytterligere faste lån til 1750 millioner utgifter til renter og avdrag er med andre ord mer enn fordoblet. Dertil kommer forrentningen av statsvekslene på 2,6 milliard, som krever over 30 millioner kroner, med den nåværende løpetid og rente. Kontoen i Norges Bank kan reduseres på forskjellige måter. Men det vil sikkert bli noen milliarder som må stå igjen. For den skulle man slippe med en minimal rente og betale avdrag over la oss si 100 år. Gjeldsøkningen vil likevel være så stor at den vesentlig vil øke statens utgiftsbudgett når andre formål skal tilgodeses, og her kommer nye og store krav til. Statens inntektsbudgett har under krigen ligget omkring 1200 millioner, eller ca. det dobbelte av før krigen. Herved dekker omsetningskatten 4-5 millioner. Den antatte inntekt var før krigen mellom 2,5 og 3 milliarder, den er under krigen steget til over 4 milliarder. Dette inflaterede inntektsnivå kan vi ikke regne med, men det må legges an en politikk som holder det nominelle inntektsnivå på et relativt høyt nivå, skal det lykkes oss å løse problemene, som den tyske arv stiller oss overfor, og skattetrykket ikke skal bli for stort. Selvsagt må det gjennomføres, endel skatter i forbindelse med saneringen, men deres formål vil delvis være å ta haa krigen har gitt. Det blir overgangs-skatter som vil trenge tilgjennreisningen, for den pengemessige konsoliderings skyld. Det vil være rimelig at det blir gjort noe for å tilføre samfundet den krigsfortjeneste som enkelte kretser av befolkningen har hatt.

Konklusjonen blir at vi skulle ha gode muligheter for å løse de problemene som okkupasjonen har ført med seg uten katastrofale følger for den norske krone. Men det vil bli nødvendig å gå strengt tilverks. Vi vil bli bunnet til fortsatte restriksjoner. Vi vil forkorte overgangstiden, må vi bruke radikale midler med en gang. Det blir nødvendig å ta en operasjon. Ellers må vi finne oss i en lengre tilstand med kur og delf. En slik operasjon kunne f. eks. skje ved tvangsinn og et system med en større engangs-skatt på formue. Å trekke fram momentene for og mot slike inngrep vil her føre for langt.

OMRÅDE SOM GIKK (14. - 20. sept.)

Vestfronten. Over en 800 km. bred front, fra Rhinmunningen til den sveitsiske grense, står nå de allierte armeer i angrep, dels mot selve Vestvollen, dels mot dens forterreng, dels mot dens flankedekning i nord, avsnittet ved Rhin og Maas nedre løp. Slaget om Tyskland er begynt. Hittil har angrepene vært rettet mot den nordlige sektor, fra Frier av, og konsentrert om avsnittet ved Aachen og i Nord-Brabant. Det kan tenkes at det ganske enkelt skyldes at de allierte her først er kommet fram til den tyske grense, idet 3. amerikanske armers frammarsj i Lorraine er bremsset endel opp foran de gamle franske festninger i Moselle-linjen, Metz, Nancy osv. Det er imidlertid også meget mulig at det inngår som et ledd i Eisenhowers strategiske plan å bøye den tyske flanke bakover nortopp i disse strøk. For det første kan man regne med at Vestvollens provisoriske forlengelse fra festningen Wesel (nord for Ruhr-området) langs den nederlandske grense og ut til kysten er betydelig svakere ut-dro naturhindringer for angriperen enn i fjelltraktene lengre sør (Ardenner-Ruhrområdet, like øst for Rhin), et meget lokkende strategisk mål; kan de allierte bryte igjennom her og sette ut av spillet gruve- og tungindustrien i dette området, er Tysklands forsvarskraft dermed avgjørende svekket.

Det var først Aachen-området som kom i forgrunnen. Her rykket 1. amerikanske arme under general Hodges inn på tysk område i begynnelsen av forrige uke, og alt lørdag 16. kunne det meldes om et gjennombrudd av Vestvollens hovedverker øst for Aachen. Som forutsagt viste linjens forsvarskraft seg temmelig svak. Mange av fortene var ikke armert og bemannet, og de som var det, falt tommelig snart som offer for amerikanernes nye våpen, spesialkonstruert for et angrep på festningslinjer av denne art. Det meldes bl.a. om en slags motorisert bombekaster med projektiler av uhørt sprengkraft, og den nye type av flammekastere, montert på stridsvogner med panseret oljetank som tilhenger-forvandlet til aske før de kunne sette seg til motverge. En overlegen konsentrasjon av artilleri, taktisk fly og panser fullstendiggjør bildet av den knusende allierte offensivmakt, og pionertroppene som ved hjelp av lange stenger stikker sine sprengladninger inn gjennom skyteskårene i tyskernes bunkers, før det på tirsdag 19. ble det meldt at Aachen var fullstendig innesluttet og at det ble gatekamper i byen, mens Stolberg øst for Aachen var erobret, og de allierte støttetropper var nådd fram til Duron, som ligger 35 km fra Köln og Rhin. Den tyske ledelse, som er fullt klar over hvilke katastrofale følger et gjennombrudd her vil få for stillingen i hele Rhindalen, kaster fram hva som kan bringes til veie av forsterkninger i et desperat forsøk på å spørre av innbruddet, men etter alt å dømme kan disse sammenskrapte reserver, som for en stor del er dårlig trent og mangelfullt utstyrt, ikke lenge demme opp for det allierte trykk. Og får amerikanerne virkelig slått en bredere luke i forsvarssystemet i Köln-området, kan utviklingen i Vesttyskland meget snart komme til å bli den samme som i Frankrike etter gjennombruddet fra Cotentin-halvøya. Rhinen vil nemlig neppe komme til å spille noe særlig betydelig rolle som hindring for de allierte, og bak Vestvollen fins ikke noe festningsbelte. Etter den blodtapning den tyske hær har vært utsatt for under sommeroffensivene i vest og øst (bare i Frankrike og Belgia 1 mill. mann i fjerne og sårete) har man nemlig måttet sette inn den allerede på forhånd meget beskjedne sentrale strategiske reserve ved frontene, og det er lite sannsynlig at det kan stilles i marken noen ny tysk arme bak Vestvollen som for alvor kan ta det opp med de allierte i åpent feltslag.

Ikke mindre oppsiktsvekkende enn det amerikanske gjennombrudd ved Aachen er den britiske framgang i de siste dager i Nederland. Her er en meget interessant vertikal omfatning gjennomført ved hjelp av tropper landsatt fra fly. Etter et voldsomt forberedende bombardement ble om ettermiddagen søndag den

17. sept. store styrker av de allierte i flybårne armé satt ned ved hjelp av fallskjerm og glidefly. Landene ved Tihburg og Elrhoven (se nærmere omtale nedenfor under avsnittet om luftkrigen). Operasjonene var de største av sin art som hittil er gjennomført, og disse styrker som med sine tanks, sitt artilleri og sine panserbiler plutselig dukket opp i flens dens rygg, satte seg ved raske kupp i besiddelse av en rekke strategiske punkter, broer, trafikknutepunkter osv., og holdt veien åpen for general Deepseys panserstyrker som satte inn en voldsom offensiv fra sine stilling er nord for Albert-kanalen og i grensestrøkene. Allerede mandag oppnådde de kontakt med de luftbårne tropper og nye landsetninger fra luften fulgte bl.a. ved Nijmegen, en by ved Rhinens nedre løp, og på den smale landtungen mellom elvene Maal og Lek. Det viktige trafikknutepunkt Eindhoven med ferjerover bl.a. til Ruhr, ble meldt tatt tirsdag den 19. I løpet av 5 timer ble de britiske styrker på 50 km videre fra og søndag den 20. i Nijmegen, tett ved den tyske grense. Framrykningen i løpet av to dager var 80 km, og en korrespondent karakteriserte meldingen om disse operasjonene som den beste nyhet siden invasjonen ble satt i verk. De britiske styrker står nå ved Rhinen langs en 60 km bred front, og representerer allerede en færlig flanketrussel mot Ruhrområdet fra nord. Ifølge meldingene den 21. har britene gått over Rhin på to steder, ved Nijmegen og Arnhem. Om meningen er å trengre inn i Tyskland i Klove-området eller å utvide omfanget nordover via Gelderland, kan man ennå ikke avgjøre, men luftlandstrupper ved Arnhem, nord for Lek, kan muligens peke i retning av sistnevnte alternativ, hvis de denne operasjon ikke bare er å betrakte som en flankekaderng. Det britiske lynstøt har også bragt de tyske styrker i den vestlige og sørlige del av landet i en meget vanskelig situasjon idet deres forbindelser med hjemlandet er sterkt truet, ja alt delvis avskåret, og den vellykkede operasjon viser tydelig hvilken begrenset verdi oversvømmelser og øvelser har for forsvaret i en moderne krig.

Britiske styrker har også støtt fram mot Zeeland-kysten og begynt å rause området ved Scheldemunningen, en oppgave som nå gjennomføres for den uskadede storhavn i Antwerpen kan utnyttes for den allierte forsyningslinjen. Man kan forutse at det vil bli lagt stor kraft i denne operasjon og i angrepene på de ennå kjempende tyske garnisoner i Kanalregionen. I Boulogne er kanadiere nådd fram til selve havneområdet og byens fall synes nær forestående. Det latet også til at den organiserte motstand i Brest er opphørt. Ettersom materielslagerier om Vest-Tyskland stiger i heftighet, blir de alliertes behov for havner i tillegg til Cherbourg, Le Havre og de mindre belgiske havnebyer mer og mer påtvingende, og ganske særlig er det naturligvis viktig å få herredømmet over havner som ligger så nær fronten som mulig. Antwerpen vil med sine veldige, uskadede kajanlegg og sin gode tilknytning til det tette belgiske jernbannett spille en stor rolle, og man kan vel vente at angrepene på Calais og Dunquerque nå vil øke i heftighet.

Den sønne og sørover til Trar har amerikanerne brutt innover den tysk grense på en rekke steder, blandt annet ved Pfum (rett inn for Luxemburgs nordlige del), og står i angrep mot de tyske stillinger over en praktisk talt sammenhengende front på 130 km.s bredde. Enkelte steder er de amerikanske støt fort inn i 20 km.s dybde. I Lorfent har den 3. amerikanske armé etter harde kamper for alvor forsert Moselle-linjen, idet Metz er praktisk tatt omkringet, Nancy og Lunville (s.ø. for Nancy) tatt. Lengre sør er Epinal inn tatt, det samme gjelder Vesoul foran Belfort. De amerikanske styrker står nå bare ca. 60 km fra Strassbourg, og trenger fram mot Belfort festning som sperrer Doubsdalen, en av de viktigste innfallsporner til Rhindalen. Om ikke lenge vil sikkert også angrepene mot Vestvallen i disse strøk sette inn, fra Saarbrücken til Strassbourg.

At den kritiske situasjon på vestfronten gjør et sterkt inntrykk i Tyskland, er ganske klart, og mange vitnesbyrd forteller om en økende panikk og opprøsning. Av stor interesse er de rapporter finske forbindelsesoffiserer, som er kommet hjem fra Berlin, har gitt sin regjering. De opplyser blandt annet at det er foretatt tusener av arrestasjoner i forbindelse med attentatet mot Hitler, og den alminnelige mening i Berlin er at

det ikke kan yte ordnet motstand i mer enn 8 uker. Besteerte for vil også vite at Göring er sterkt mistenkt for å ha hatt forbindelse med de kongsprende generaler, og at han for tiden nærmest er fange på sin elendige Karlshof.

På Østfronten latet det til at den lenge ventede russiske storoffensiv er satt igang, bl.a. med et dobbeltstøt mot Baltikum. I to dagsordrer fra Stalin tirsdag 19. sept. meldes at russerne er brutt igjennom de tyske stillinger ved Valga, som ligger ved jernbanelinjen Tallin-Riga, der tvorden passerer den estnisk-latviske grense. Med gjennomgangen av Valga, som var sterkt befestet, er en viktig forbindelse mellom den nordlige og sørlige del av den tyske baltiske armegruppe brutt. Den andre offensiven har satt inn sørst for Riga, og har på fire dager ført til et gjennombrudd i 120 km bredde og 40 km dybde; russerne står nå bare 8 km fra Riga. Ifølge meldingene den 21. sept. har russerne satt igang en offensiv også på Narva-fronten og inn tatt Sonda nesten halvveis fra Narva til Tallin.

I Warszawa-avsnittet har russerne gått ytterligere fram, og opererer nå i samarbeid med de polske styrker inne i byen, som også får våpen fra russerne ved hjelp av fly. Verden vil trekke et suk av Tetteise over at befrielsen av Warszawa nå endelig nærmer seg; seismoforene har vært utyngelige store for polakkene i byen. De polske innenriksstyrker under general Bor (antagelig et pseudonym) gjorde oppstand i august, da det så ut som om byens fall etter den voldsomme russiske offensiv var uunndelbart forestående. Imidlertid kastet tyskerne plutselig inn forstærkninger bl.a. panserdivisjoner, i slaget om Warszawa, klarer å drive russerne tilbake og å stabilisere situasjonen. Siden den tid har tyskerne rettet fryktelige slag mot de innestående polske patrioter, og man rognor med at ikke mindre enn 50 000 av dem er drept. Det oppstod en ganske betydelig bitterhet mellom polakker og russer, p.g.a. denne tragiske utvikling. Polske krefter i London beskyldte russerne for med vilje å unnlate å støtte opprørene, mens russerne på sin side kritiserte de polske innenriksstyrker for at de hadde gått til åpen kamp uten å konferere på forhånd med den russiske allierte ledelse, og beivret at ordren til reising som var kommet fra den polske London-regjering, var et politisk trekk. Russerne lovet tilkvef å sende hjelp, men et ubehersket angrep fra den sterkt russeffendtlige polske øverstkommanderende Sosnkowski på Sovjet gjorde situasjonen meget spent, og en tid nokket endog russerne å stille flyplasser i Russland til disposisjon for de britiske fly som kastet med våpen og forsyninger til de kjempende polakker. Årsaken til krisen var ganske enkelt den ting at tyskerne overraskende nok satte så meget inn på forsvaret av Warszawa at de makket å presse de russiske tropper tilbake, hva hverken russerne eller polakkene hadde regnet med; derav den store bitterhet og de heftige, mer eller mindre uberettigede gjensidige beskyldninger. Og på bunnen av det hele lå naturligvis de polsk-russiske motsetninger overhodet, striden om Polens østgrense, konflikten mellom det polske nasjonalråd som med russisk støtte er etablert i Lublin og emigrantregjeringen i London, russernes mistro til anti russiske og mer eller mindre fascistisk innstilt polske offiserer som Sosnkowski osv. Det latet imidlertid til at krisen er drevet over, og at de ulykkelige innbyggere i Warszawa endelig kan se slutten på sine lidelser.

Lengre sør øker russerne sitt press mot Tarnov-Krakow-området, og har i Karpatene fått kontakt med de tsjekkoslaviske partisaner som behersker en vesentlig del av Slovakia. Også i Ungarn fortsetter den russisk-rumenske framrykning. I Jugoslavia har de russiske styrker østfra fått kontakt med Tito-partisaner og styrker nå mot Beograd, mens Sofia og den greske grense er nådd under besettelsen av Bulgaria. Disse bevegelser utgjør en meget alvorlig trussel mot de gjennværende tyske styrker på Balkan, ca. 20 divisjoner, som nå befinner seg på vei nordover gjennom Vardar-Korava-dalene for å forsøke å slå seg igjennom til Ungarn over Vidsj-Beograd. Både russiske, jugoslaviske og bulgarske styrker angriper nå de tyske kolonner, hvis chansen til å slå seg igjennom er minimale.

I Italia har framrykningen i den siste tid stått noe i stampe, dels fordi tyskerne - ut fra merkelige strategiske bevegelsesgrunner - flere ganger har kastet nye elitetropper inn i forsvaret av Gothen-linjens rester, dels fordi

den er overordentlig ugunstig for angriperen. I østsektoren kjempes det om de finske flyplasser, 5 km sør for byen, og ved Firenze har de allierte avansert 35 km nordover; det ser ut som om det her har funnet sted et nytt gjennombrudd.

Finland har undertegnet våpenstillingsavtalen med Russland. Hovedpunktene er: grensen fra 1940 gjenopprettes, bortsett fra at russerne gir avkall på Hangö, men skal ha Petsamo. Ved Porkkala odde nær Helsinki skal russerne for feitt år få Jele et område til opprettelse av et alliert støttepunkt. Selonge krigen varer skal Finland dessuten stille flyplasser i det sørlige og sørvestlige del av landet til rådighet for de allierte, som også får rådighet over handelsflåten i denne tid og skal sikres i visse nøtforfallvevrensor. Den finske armé skal bringes på fredsrot i løpet av 2 måneder, og de tyskere som befinner seg i landet skal avvåpnes og interneres. I skadeserstatning skal finske betale 300 millioner dollars.

Det er ikke noen mild fred finnene har fått, men betingelsene kunne lett blitt meget verre. Finnene har drevet et høyt spill ved sin allianse med Hitler og sitt tydelig uttalte storfinske program med anneksejonsplaner omfattende både Østkarelen og Ingemännland, og de har vært meget forsenet til å bryte med Tyskland. Det tap som vil føles særligst i Finland er utvilsomt Karelen, hvor 10% av befolkningen bodde og hvis vassdrag har stor betydning for treforedlsindustrien. Petsamo som var et åndehull mot nord og som har betydelige nikkelforekomster, er også et verdifullt område. Blandt lyspunktene er at finnene slipper russisk okkupasjon, hva de frykter meget sterkt for, og at det krav om skadeserstatning som i mars ble satt til 600 mill. dollars, er redusert til det halve. Det russiske støttepunkt ved Helsinki (til erstating for Hangö) er nok lite sækkelig for finnene, som mener de neppe noen gang får det tilbake. Når russerne har vært åndegjortlige her, skyldes det naturligvis strategiske hensyn. Helsinki vil bli liggende under russiske kanoner, og det blir en fæmellig effektiv garanti mot at Finland igjen kommer til å delta i en kombinasjon mot Russland. Det framgår også av de finske statsmanns kommentarer til avtalen at Finland nå vil måtte forestille seg på et godt nabor forhold til stornorden i øst, og meget vil avhenge av hvordan begge parter videre kommer til å opptre. Finland har troes alt mulighet for å fortsette sin nasjonale eksistens hvis det kan etableres et godt nabor forhold, noe som er avhengig både av finnenes evne til resignasjon og russernes evne til generositet. - Den langsomme tyske tilbaketrekning av troppene i Nordfinland er fremdeles et intrikat problem. Finnene har kviet seg for å gå til kamphandlinger mot sine tidligere våpenfeller, men tyskerne har med vanlig plumphet fjernet deres betenkligheter i så henseende, idet de gikk til et dærlig motvort og slett forberedt angrep på Øya Högland i Finskebukta søndag, hvor de ble slått tilbake av finnene. Tilbaketrekningen i nord fortsetter, men i langsamt tempo, og finske styrker er på vei nordover, like som russerne har satt seg i bevegelse i Salla-området.

I Danmark er situasjonen igjen blitt meget spent, Tyske løftebrudd i forbindelse med fagtransporter til Tyskland og hensynsløs skyting mot folke mengden på Rådhusplassen i København i forrige uke, utløste en generalstreik lørdag og mandag. Tirsdag oppløste tyskerne hele det danske politikkorps og internerte dots 12 000 medlemmer, samtidig som det ble erklært un takstilstand over hele Danmark. Det ble også gjort forsøk på å kidnappe Kong Christian, men politistyrkene på Aalstenborg sette seg til motverge. Tyskerne trakk seg tilbake med tap og meldte senere at det hele hadde vært en misforståelse! Det er utbrutt spontane proteststrikker i København. De drastiske tyske forholdsregler er et utslag av okupasjonsaktens voksende panikk og invasjonssangst.

Sverige har igjen vært under sterkt alliert press i anl. av sine handelsforbindelser med Tyskland, og en radomelding onsdag 20. sept. gikk ut på at jernmalkeporten skal reduseres fra 30 000 til 1000 tonn om dagen. Krig i luften. For 4 år siden ble krigens kanskje mest avgjørende luftslag utkjempet over England. 15. sept. 1940 var klmaks-nådd i slaget om London, da 185 tyske fly ble skutt ned med et tap av 25 RAF jagere. Nå er slaget om Tyskland igang, men ingen av de faktorer er tilstede i Tyskland

idag som dengang gjorde det mulig for britene å ta igjen forspranget. - I denne uke har de all. igjen gitt et imponerende bevis på sin overlegenhet i luften, krigens største luftbårne operasjon, landsettingen av en hel armé i ryggen på de tyske styrker i Holland. Da de allierte under invasjonen i Normandie med fallskjerm og glidefly landsatte 24 000 mann med full utrustning, demonstrerte de sin styrke også i utnyttelsen av dette våpen, men det var først i august at Eisenhower kunnegjorde opprettelsen av en hel ny kommando: En luftbårn armé på nærmere 250 000 menn. Den skulde brukes i knock-out slaget mot tyskerne - som først av alle hadde vist den drepende effektivitet av angrep fra luften. Som sjef for denne armé utnevnte Eisenhower generaløyntnant Lewis H. Brereton, inntil da sjef for det 9. luftkorps i Frankrike. General Brereton er veteran fra Filipinene, Java, India og Midd-Østen. Nestkommanderende for den nye luftbårne armé er Englands største ekspert på område, generaløyntnant Browning. Denne armé har i den uken utført sin første og helt igjennom vellykkede operasjon og vil (og Hitler) komme sikkert til å bære mer fra den.

De viktigste faser i krigens største luftoperasjon var: 1. Lørdag natt utsettes de hollandske og vest-tyske flyplasser for et forøende luftbombardement, startbanene ødelægges og Luftwaffe tvinges til å bli på bakken. 2. Søndag morgen bombes tyske artilleri- og flakstillinger og luftvernet settes ut av spillet. 3. Umiddelbart før landsettingen, søndag middag, fetter all. jagerfly over landingsstedene for å trekke på seg flodens gjennværende artilleri og ødelagge dette. 4. Landsetting fra fallskjerm og glidefly under en mektig paraply av all. jagere, Luftwaffe holdes helt borte. 5. Landsetting av tropper og materiel fortsetter i mørket utover aftnen, et helt nytt trekk i luftlandsteknikken. 6. Stillingen konsolideres og mandag landsettes hovedstyrkene. Tross det store, glærende mål har Luftwaffe ikke vært istand til å utnytte situasjonen og gripe inn. Søndag og mandag falt 9 tyske fly skutt ned. Alliert lufteksports uttalelse: "Etter dette kan Luftwaffe avskaffes som effektivt operasjonsvåpen."

Ukens statistikk: Sept. 14. Kraftig russ. angrep mot Budapest. Russ. koster for første gang ned våpen og mot til patriotene i Warszawa. Triangel-bombefly angriper viktig våpenfabrikk n.f. Budapest fra Russland og lander i Italia. Mosquitos nattangrep Berlin. Fly fra Kystkommandoen setter i brann 3 handelsskip og sprenger i eskorteskipp i luften utenfor Kristiansand. I fly tapt. Sept. 15. 800 tunge RAF bombere angriper Kiel om natten. Hele havneområdet i Brann. Berlin & Lübeck også angrepet. Omfattende mineutlegging bl.a. i Oslofjorden. 11 maskiner savnes etter nattens tokt. Lancasterfly 6 tonn bomber mot Tirpitz i Kaffjorden. 500 all. fly fra Italia angriper flyplasser ved Athen og ødelegger 60 store transportmaskiner + 17 andre fly på bakken. Russ. angrep mot Budapest. Under 3 dagers operasjoner ved Filipinene skyter aa. ned 501 jap. fly med minimale tap. Sept. 16. Store RAF-styrker nattangrep mot flyplasser i Holl. og Vest-Tyskland. Mosquitos mot Braunschweig, nattens tap 3 fly. Angrep mot tyske kanalhavner. Taktiske styrker ødelagt bl.a. 70 tankvogner og 50 lokomotiver bak Siegfriedlinjen. RAF 300 tonn bomber mot dike i Holland. Russ. angriper mål i Ungarn og senker 3 ubåter. Sept. 17. 850 tunge aa. bombefly angriper tyske konesstillinger i Holland. RAF 700 tonn bomber mot startbaner for fl. bomber. Store all. jagerstyrker angriper tyske garnisoner i Holland. 3000 all. fly landsetter en armé i Holland. RAF 3500 tonn bomber mot Boulogne. 500 aa. bombere fra Italia angriper skiftetokter og oljeraff. i Budapest. De. fly senker eller skader 12 tyske evakueringskip i Egeerhavet. Russisk nattangrep mot Kirkonos. Sept. 18. Luftlandingen i Holland fortsetter. Kraftig RAF angrep mot Braunschweig. 420 000 brambomber på 20 min. Mosquitos mot Berlin. Stor. styrke tunge USAF bombere ledsaget av aa. og russ. jagere kaster ned våpen til patriotene i Warszawa. Fly fra Italia angriper mål i Jugoslavia. Nytt russ. angrep mot Debrecan. Sept. 19. Nye store styrker landsettes i Holland. Over 700 bombere angriper Hamn, Soest, Koblenz og Diablander bak Siegfriedlinjen. 10 mask. savnes. Angrep mot Essweiler, Duren og Mersinich. Aa. fly på retur bomber mål i Ungarn fra Russland og går ned i Italia. RAF angrep mot München-Gladbach. 20. sept. 4000 tonn bomber mot Le Havre, og 750 fly fra Italia mot oljeraff. i Bratislava og mål Ungarn.

Hvordan kunne Russland selve?

Regjering gir i sin bok "Over alle grenser" en drøst beskrivelse av tilstanden i den russiske hær under forrige krig. Korrupsjon, rot og forvirring rådde overalt. Alt materiellet som de allierte sendte til hjelpe seg opp i Leningrad, Arkangel og Vladivostok uten å komme videre. Korrupte embetsmenn og udyktige offiserer sov, slurvet og saboterte. Imens rustet våpnene, maten råtnet og klærne mugnet. Ute ved fronten sultet og frøs soldatene. De ble drevet til angrep i den isende kulden i Korpat-erpasseer uten sko på bena. Hele avdelinger hadde ikke andre våpen enn dem deklarte å eie fra fienden.

Den øvrige verden hadde vænnet seg til å se slik på Russland. Som et tilbakefallende land etter vestens mælestokk. Med et godmodig, uvitende folk uten organisasjonsevne, styrt av korrupte og tyranniske ledere. Og med en armé som var bestod av mange tapre soldater, men uten moderne utrustning og med udyktige offiserer. Så sent som under vinterkrigen i Finnland hadde den gjengse oppfatningen.

Den sovjet-Russlands innsats i den annen verdenskrig er overraskende. Da den tyske armé i juni 1941 rykket inn på russisk område stod den på toppen av sin militære slagkraft. Få var det som våget å håpe at Hitler skulle kunne stanses i øst, når felttogene i nord, vest og syd var gjort unna på få uker. Så og si alene måtte Russland møte slaget av Tysklands mektige krigsmaskin, som dessuten ble sekundert av våsall statenes ikke vesentlige militære styrker. Man nå viste det seg at Tyskland for første gang hadde møtt en jevnbyrdig motstander også på landjorden. Det fikk mot seg en veldispløret armé med førstklassens utrustning, som behersket både defensivens og offensivens kunst. Som kunne ta mot tunge slag uten å bli desorganisert og uten å bli grepet av defaultisme og panikk. En armé som etter en lang og utmattende retrett kunne gå til angrep langs hele fronten og drive fienden ut av landet igjen.

Og bak arméen stod et folk med en moral som utholdt alle lidelser og ofre. Som arbeidet døgnet rundt i fabrikkene uten å klage. Som sultet, sløst og frøs uten tenke på kapitulasjon, og som når fienden nærmet seg, brendte gårdene, fabrikkene og byene så intet skulle komme ham til nytte. Selv Dnjeprdemningen som titusener av arbeidere hadde bygget på i årevis, ble ofret uten betenkning. Det var ingen barbarisk ødeleggelseslyst som gav seg utslag; det måtte skjære dem i hjertet å rasere alt det som hadde kostet uendelig møy å bygge opp. Den franske forfatterinnen, Eve Curie, forteller om kvinnene som hun så stå i maskin i Moskva som dengang var på grensen av hungersnød. Like ved køen stod flere biler fullstøst med kjøtt som skulle til fronten. Kvinnene lo og pekte henrykt på det, støtte over å ha noe å gi til soldatene. De ville ikke tatt mot kjøttet om de hadde fått det i foraring. For en forskjell fra det tsartidens Russland som Farson opplevde.

Hvordan nå grunnlaget til denne forvandlingen? En må huske på at Russland ikke bare har gjennomgått en politisk, men også en industriell revolusjon. Russene har vært i krig i 25 år, en mindre krig hvor slagplanen var tre femårsplaner, og stillingene som skulle probes var nye fabrikk, maskiner og traktorer. Folket har følt seg som soldater i en befrielseskrig. Det gjaldt å bygge ut jordbrukslandet Russland til en moderne industristat, økonomisk uavhengig av utlandet. En kjeppoppgave for et teknisk og sosialt tilbakefallende land, som dessuten lå ruineret og utmattet etter en tapt krig og en blodig revolusjon. Kampen måtte koste og har kostet blod, svett og tårer, men folket var rede til å bære ofrene. Og med barnlig stolthet så de Sovjet vokse fram til å bli en industriell stormakt.

Bak Ural grodde veldige fabrikkbyer opp rundt grubene i Magnitogorsk og Kusnetz. Først måtte tungindustrien bygges. Traktorene som skulle pløye jorden, måtte bygges for folket kunne få nok brød. Og bomullsplukkerne og maskinvevne måtte fabrikeres for folk kunne bli velklædd. Og da Tyskland gikk til angrep, var det den nye tungindustrien som ble våpenskaften for den røde armé.

En maskin og våpen er ikke nok. Russenes motstand mot Hitler viste at folket har fått nok kjøtt for noe å forsvarer. En slik stridsmoral kan ikke tvinges fram med en revolusjon i nakken. Vestens demokrater har vænnet seg til å dømme russiske forhold etter sin egen tilvante mælestokk. Først nå begynner vi å forstå at revolusjonen åpnet en ny verden for de undertrykte og forsømte massene i Russland. Det er ingen rase- og klassestengsel mer. Folket som aldri før ble spurt til råds, har nå en viss, og enn begrenset, innflytelse på styret. Det er arbeid for enhver ungdommen gles like sjanser. En storstilet folkopdragelse har triget evner og krefter som før lå bundet hos de utvandede masser. Amerikaneren John Scott forteller om arbeidene i Magnitogorsk som etter 10-12 timers slitt ved maskinene frivillig satt på skolebenken om kvelden og teste matematikk fire timer i trekk. Og Wendell Willkie traff på sin Russlandsferd en flyingeniør i Jakutsk. Han hadde vært leder av en stor flyfabrikk i Moskva, men var under utrenskningen i 1937 blitt forvist til det mørkeste Sibir. Willkie ventet å finne bitterhet. Ja, kanskje hat hos denne mannen. Men en slik innstilling var helt fremmed for den unge ingeniøren. "Jeg vokste opp i en jordhytte", sa han, "hvor hele familien bodde, stuet sammen med husdyrene i et eneste rum. Idag er jeg ingeniør." Skulle han bare regne til et Russland som tross alt hadde gitt ham en menneskelig tilvarelse?

Det er ennå meget som står igjen for det russiske folk er nådd fram til full frihet og velstand. Krigen med dens ødeleggelser betyr også et avbrudd i utviklingen. Den målt med det som var før, vet folket at det har vænnet meget. Og det ser med håp og tro mot framtiden.

Vår regjering.

Det står ikke slik blåst om den norske regjering i London som om østlige regjeringene fra de andre okkuperte land. I grunnen er det bare et godt tegn. Det viser at vi ikke har noen grensestridigheter eller minoritetsproblemer som gir stoff til konflikter. Vår konges posisjon er bergfast og stortingsfuldmektig av 9. april 1940 (Elverumvotet) gir regjeringen et solid konstitusjonelt grunnlag å bygge på. Randsfjærens inntekt gjør den økonomisk uavhengig. Og våre myndigheter i London kan opptre med en ånig og sterk hjemmefront i ryggen. Alt dette gir dem en ikke ubetydelig autoritet og gjør at Norge, tross vi er et lite land, kan gjøre seg hørt i det internasjonale orkester. Det er en glede å høre at i følge meldinger fra London har Norges posisjon blandt de allierte aldri vært større enn nå. Men om vår regjering ikke daglig figurerer i verdenspressens overskrifter, så betyr det ikke at den sitter med hodene i fanget og bare venter på å kunne dra hjem til et befridd Norge. Helt fra våre myndigheter kom til England en juledag for fire år siden, har de hatt hendene mer enn fulle. Daggang var det en høyst beskjeden flokk soldater og sivile tjenestemenn som fulgte med fra Norge. De sto seg med i noen kontorer i London City og i Norway House. Alt arbeid måtte begynne fra grunnen av. Etter hvert er det bygget ut et stort og effektivt administrasjonsapparat som både løser de aktuelle arbeidsoppgaver og forbereder løsningsplaner av en rekke av de problemer som vil melde seg etter hjemkomsten. Nye folk er stadig kommet til fra Norge. En av dem, Paul Hartmann, er trøtt inn i regjeringen. De nye har gjort at faren for isolasjon ikke er blitt aktuell. Kontakten med hjemmefronten er alltid holdt levende.

Regjeringens virksomhet har sitt sentrum i London hvor departementene nå opptar et helt storbygg, Kingston House. Men den har utløpere over hele den fri verden, til militærforlegningene og flåtestasjonene, til flyplassene i Kanada, til de norske flykntingene i Sverige, til alle utenrikskjenestens stasjoner og til sjøfolkene som seiler på alle hav.

Som vanlig holdes det statsråd hver uke, og en hel rekke viktige prosvisoriske anordninger og andre bestemmelser er vedtatt i disse årene.

Regjeringen Nygårdsvold, som den 9. april 1940 var en ren arbeiderparti-regjering, bortsett fra regjeringen oberst Ljungberg, ble alt under krigen

gjort oppbygget til en samlingsregjering ved opptakelse av representanter for de tre øvrige store partier. Regjeringen har for tiden følgende sammensetning:

- Statsminister: Johan Nygårdsvold.
- Utenriksminister: Trygve Lie.
- Forsvarsminister: Oscar Torp.
- Helseminister: Olav Hindahl.
- Justisminister: Terje Bøld.
- Finansminister: Paul Hartmann.
- Sjøfartsminister: Arne Sundt.
- Sosialminister: Sverre Skjold.
- Landbruksminister: Hans Ystgård.
- Kirke- og undervisningsminister: Nils Hjeltnes.
- Forsynings- og gjenoppbygningsminister: Anders Frihaugen.
- Statsråder uten porteføljer: Svan Nilsen og Anders Fjeldstad.

Regjeringen betrakter seg ikke som noen fornyer for hjemmefronten, men den virker ut fra det enkle faktum at folket hjemme ikke er i stand til å holde tritt med lange landet er okkupert. Regjeringen venter heller ikke å bli sittende etter hjemkomsten. Statsminister Nygårdsvold har selv flere ganger uttalt at hans regjering vil tre tilbake så snart Norge er befridd, for å gi plass for en ny regjering på bredest mulig grunnlag. Denne regjering skal så midlertidig fungere til folket selv kan gi sin mening til kjønne i frie valg.

0

Det forlyder at Statspolitiet i nær fremtid vil foreta kontroll av legitimasjonspapirer m.v. i kinokjøene. Ikke bare de arbeidsmobiliserte arbeidsklasser må være på vakt, hvem som helst risikerer å bli tatt til borger-vakt eller "arbeidsinnsats".

Luftfarten etter krigen.

Hver dag flyr kjempemaskiner direkte over Atlanter mellom Europa og USA, noe som var en sensasjon bare for få år siden. Luftveier går over det store Atlanterhavet og Midt-Afrika til Orienten, fra Kairo til Moskva, fra USA over Alaska og Sibir til Moskva og over Hawaii til Australia fra London til alle deler av Imperiet osv. osv. Og krigens bombeflypresesjoner, f. eks. triangel-flyvingen England-Italia-Russland åpner mulig heder for en lufttrafikk av veldig omfang etter krigen. - Foruten de gamle "flybroene" over Nord- og Søratlantiken og Stillehavet, kommer høyst sannsynlig nye forbindelser og ruter. Den korteste veien mellom San Francisco og Moskva f. eks. går rett sør for Nordpolen, som også nesten berøres av ruten New York-Tokio. Mens luftveien London-Tokio, som går over Novaja Semlja, er 11000 km lang, er båtreisen - gjennom Suezkanalen - 21000 km. Langs de nye luftveiene ligger verdensbyer og ødemarker. Flyplasser vokser opp i Sibirs veldige skoger og tundraer, i Afrikas uendelige ørken og vidder, på Alaskas og Grønlands is. Ved New York gror den store flyplassen Idlewild fram. Dens startbaner blir 22, 5 km lange og får en kapasitet på nesten 1000 starter og landstigninger i 15 timers-skiftet. Når London blir det bygd en flyplass på 1125 mål.

Alt tyder på at flyet kommer til å bli en alvorlig konkurrent for de andre transportmidlene. Et amerikansk trafikkfly krysset nylig Atlanter fra New York til Irland på 15 timer og 51 minutter, mens Atlanterhavets gamle "blå bånd" trinebaas av "Normandie" med noe over 94 timer. Engelskonnene regner med at innen kort tid skal hvert eneste tankbart sted på jorden kunne nåes fra et hvilket som helst annet sted i løpet av 60 timer. - Inntet annet trafikkmiddel kan tilnærmet konkurrere med flyet i hurtighet; men til gjengjeld er et fly forholdsvis dyrt å framstille og å holde i drift og dets lastevne er begrenset. En jernbanelast på 11 tonns vekt krever for krigen 5 transportmaskiner av typen Junkers Ju-52 eller Douglas DC-3. Selvom det etter krigen bare trengs ett fly for denne last,

betyr det at det kreves ca. 10 000 Mk. eller den kraft med hvilken to vanligste lokomotiver drar 60 til 100 jernbanevogner med 10 tons last hver. Flyet vil derfor foreløpig bare kunne ta fraktgodst som er verdifullt eller som det haster med.

Sjefen for et av de største amerikanske luftskipene, United Air Lines i Chicago, uttalte for en tid siden at hans firma etter krigen ville bruke tre forskjellige flytyper: et luksuriøst passasjerfly, et fly bare for dagtrafikk og endelig et kombinert passasjer- og godsfly. Når befordringen av gods har tatt et slikt oppdrag at det kreves et spesielt bygget fly, vil en fjerde type bli satt inn med en lastekapasitet på ca. 5 tonn. Fly i et eller fire meters fly med plass for 100 passasjerer om dagen eller 56 om netton pluss vel to tonn last. Gjennomsnittshastighet vil ligge et sted mellom 400 og 450 km i timen. Flyet skal ha et stort selskapsrom, røkesalong, kjøkken etc. Fly i et eller to fly hvor passasjerene blir "pakket inn", men hvor bekvemligheten er større enn ved de nåværende typer. Fly III, det kombinerte passasjer- og godsfly kan ta 52 passasjerer eller 7 tons last. Hastigheten er 353 km i timen. Billettprisene har gått ned fra kr. 2,50 pr. ton pr. engelsk mil (1,6 km) i 1930 til bare kr. 1,25 i 1940. For flytype I vil de direkte flykostnader bli ca. 70 øre, for fly II 62 øre, for fly III mellom 41 og 53 øre og for type IV 41 øre. Når man hører at en reise med type I, luksuriøst fly, kommer til å koste ca. 16 øre pr. mil (1,6 km) og når en reise i våre dager med jernbanens første klasse overstiger denne sum, forstår man hvilken konkurranse flyet kommer til å bli til de gamle trafikkaldere. Og flyet kan muligens brukes til internasjonale konferanser og møter, som kan rydde av veien friksjoner og gjerdninger.

Store fly kommer sannsynligvis til å trafikkere de lange avstandene, mens mindre maskiner flyr direkte på andre steder selv om disse ligger omtrent i samme retning. Sikkerflyving om mellomlandinger er nemlig uforholdsmessig tidskrevende. For disse bil-linjenes skyld vil det kreves spesielle overgangs- og oppdelingsflyplasser etc.

Mange luftfartsspørsmål må taes opp til drøfting og avgjørelse på Internasjonale kongresser når krigen er slutt. Det viktigste er kanskje spørsmålet om luftens frihet. Mellom de to verdenskriger var forholdet det at hver nasjon hadde absolutt enherrederomme over luften over sitt territorium. Utenlandske fly hadde ingen rett til å fly over territoriet eller til å lande der. Det har vært framsatt mange forslag for å endre på dette, de mest oppsiktsvekkende går ut på at alle lands maskiner skal kunne fly hvor de vil og lande hvor de vil idet det bare må taes hensyn til sikkerhet etc. Løsningen av spørsmålet om luftens frihet vil sikkert bli komplisert ved at politiske hensyn og prestisje-hensyn vil bli trukket inn.

Ved Kgl. res av 19 november 1943 ble Norges Luftfartsstyre opprettet. Det har som sin oppgave å forberede ved ervervelse av rettigheter og materiell og på annen måte - gjennomtagelsen av den sivile luftfart både i Norge og mellom Norge og utlandet. Det blir spørsmål om å skaffe en egnet flytype for de øyeblikkelige krav som melder seg når krigen er slutt og sivilt og militært personell raskt skal overføres fra England til de forskjellige landsdelar i Norge. Senere må forbindelsen taes opp med de andre europeiske land og det arbeides med vår deltagelse i den framtidige Atlanterhavstrafikk hvor Norge p.g.a. sin beliggenhet og erfaring har gode betingelser for å spille en ikke alt for beskjeden rolle. Og de norske flybesetninger nå under krigen vil denne ypperlige besetninger for våre sivile luftfartslinjer.

Den belgiske nasjonalforsamling trådte forleden sammen i Brussel til sitt første møte siden 1940. Statsminister Pierlot redegjorde for hva regjeringen hadde foretatt seg i alle disse årene.

Stutt oppgjøret nærmer seg. Signalet til reising kan komme hver dag det skal være. Har du truffet dine forberedelser? Er du i form?

Da Roosevelt i 1940 for tredje gang ble valgt til De forente states president, trodde vel de fleste at det neste valget skulle finne sted i fred. Men det store oppgjør ble mer seiglivet enn ventet. Krigen raser fremdeles, og meget taler for at den ikke er slutt når det amerikanske folk igjen skal gå til valgurnene i november.

Det var en begivenhet uten sidestykke i Amerikas historie at en president ble gjenvalgt for tredje gang. Amerikenerne er meget følsomme for alt som smaker av diktatur. De ønsker ikke at en president skal bli sittende for lenge i Det Hvite Hus; i et regelmessig personskifte på presidentposten, ser de som én av de demokratiske garantier, så meget mer som USAs president har en sterkere stilling enn de fleste demokratiske statsjefer. Det skyldtes utelukkende Roosevelts personlige prestisje og den truende internasjonale situasjon at han tross alt ble valgt. Og så mange av velgerne følte det som en krenkelse av konstitusjonen å gi Roosevelt sin stemme for tredje gang, at Willkie ikke var langt fra å få flertall.

Det er den samme frykt for diktaturtendenser som gjør at den politiske utvikling i Amerika på en utendølig måte går i bølgegang. De to store amerikanske partiene skifter regelmessig om å sitte ved makten. Etter en demokratisk periode følger etter fra en republikansk. Det skyldes det for Amerika karakteristiske fenomenet at store deler av velgermassen ikke følger seg fast knyttet til noe parti - noe bestemt parti. De foretrekker foran hvert valg å prøve på ny hvilket parti de vil gi sin stemme. Og de er redd for å la et av partiene sette seg for fast i salen.

En skulle tro at amerikanernes store betenkligheter ved å velge Roosevelt i 1940, måtte gjelde det utelukkende for ham å stille seg til valg for fjerde gang. Allikevel har presidenten lett seg nominere i år igjen, og det ser ut til at gjenvalget denne gang skal gå mer smertefritt. Det er flere årsaker til denne paradoksale utviklingen. Amerika er selv kommet med i krigen, og det gamle ord om at det ikke lønner seg å skifte hest midt under løpet, gjelder også her. Dessuten er det for tiden en forbering på kvalifiserte presidentkandidater innen begge partier. Demokratene har ingen å erstatte Roosevelt med. Og siden Willkie trakk seg tilbake etter nederlaget ved prøvevalget i Wisconsin, har ikke republikanerne noen jevnbyrdig motstander å stille opp. Deres kandidat, Thomas Dewey guvernør i New York, er et ubeskrevet blad i storpolitikk, og til tross for sin taushet har han ikke klart å skjule at han er en middelmådig politiker.

Ute selvom velget også denne gang synes å gå i Roosevelts favør, er det åpenbart at han og hans parti har å kjempe mot en stadig voksende republikansk tidevannsbølge. Den har vært merkbar i lengre tid og kom klart til uttrykk ved kongressvalgene i 1942, da republikanerne gikk sterkt fram og alvorlig truet demokratenes majoritet i kongressen. Om Roosevelt seirer i år, må han derfor regne med at han etter valgene i 1946 kan få mot seg et republikansk flertall i nasjonalforsamlingen. Dermed er han i samme uheldige stilling som president Wilson etter forrige krig, en utvikling som dengang fikk skjebnesvangre følger for Amerika og den øvrige verden.

Ved siden av det før nevnte ønske om å slippe nye krefter til, er det først og fremst innenrikspolitiske uøstendigheter som ligger bak omsvingningen hos den amerikanske opinionen. Det hersker full anighet om at krigen skal føres til en seierrikk slutt og at Tyskland og Japan definitivt må knekkes som aggressionsstater. Men når det gjelder de indre forhold i landet, og særlig Roosevelts økonomiske politikk under krigen og hans planer for etterkrigstiden, er det uenigheten mellom seg. De utallige inngrep som krigen har ført med seg, føltes uventet og tyngende for den individualistiske og liberalistiske gjennomslittsamerikaner. Rasjonering og priskontroll er upopulært, et land som følger seg fjernt fra krigsskueplassene. Streiker for budsjette og etterkrigsplanen om arbeidspolitikk irriterer arbeiderne. Den hardhendte skattepolitikken og produksjonsreguleringen vekker sterk motstand hos kapitalistene som ser et nytt "New Deal"-spøkelse over horisonten.

Ettersom krigen nærmer seg slutten, begynner uenigheten å bre seg til det utenrikspolitiske området. De resterende finns av isolasjonismen forer seg med de kommunistiske elementer og slutter opp om det republikanske partiet for å sabotere Amerikas delttagelse i det internasjonale samarbeidet etter krigen. Og de republikanere som står seg å være internasjonallister, legger bortsett fra Willkie, av og til visse imperialistiske stormaktstendenser for dagen.

Alle dem som er tilhengere av Roosevelts frisinnende og radikale linje, liker denne utvikling dårlig. Noe av idealismen og samhølet fra tiden etter Pearl Harbour synes å være borte. Roosevelt holder ikke lenger sine store og inspirerende taler som en hal verden lyttet til og hentet håp og kraft fra. Atlanntidklarasjonen og "de fire frihetene" er trådt i bakgrunnen. Presset fra høyre har tvunget Roosevelt til å bli "realistisk". Den stadig kampen for å få drovet sine forslag gjennom i kongressen har gjort ham avhengig av den konservative fløyen innenfor partiet, særlig de reaksjonære sydstatsdemokratene og katolikkerne. Denne "avradikalisering" viste seg tydelig på partikonventet i Chicago da kandidat til visepresidentposten skulle nomineres. Idealisten og småstatsforsvareren Henry Wallace ble da skiftet ut med realisten Truman.

De Forente Stater kommer i ethvert tilfelle til å spille en dominerende rolle i verdenspolitikken etter krigen. Deres Statene på ny trekker seg tilbake fra det internasjonale samarbeidet og erklærer å være seg selv nok, vil det være en ulykke. Men uten derfor å være for blåøyet, må en ha lov til å regne med at så ikke vil skje. For det første er Roosevelt en langt betydeligere statsmann og politiker enn Wilson, og han vil sikkert ikke la seg vikle om fingrene av en isolasjonistisk kongress. Og dessuten har ikke amerikanerne glemt Pearl Harbour. Den dagen gikk det opp for dem at Amerika ikke ligger i trygg omgivelser på sin halvøye, men befinner seg "midt i verden". Og den alt overværende del av folket er klar over at amerikanske trøtten den øvrige verden, tilkvel som verden forøvrig trenger Amerika.

Praktisk talt alle byer i Normandie og Bretagne er forbudt område for amerikanske alliertpersoner uten tjenestefølgende og i prinsippet får de amerikanske soldater ikke spise fransk mat. Nesten alle restauranter i byen er stengt for de amerikanske troppene. Amerikanerne mener at franskmennene behøver all de mat som finnes og får alle sine forsyninger fra hjemlandet.

For å forstå resultatene av det svenske valg, må man huske på at valget har stått i etterkrigsproblemenes tegn. Skal man som jeg ligger i innvald komme i arbeid når han igjen blir stilt? Kan bygningsarbeideren, lærlingarbeideren, landbruksarbeideren regne med å beholde sitt arbeid også etter krigen? Kan bonden gjøre regning med skikkelige landbrukspriser? Vil industrien bli tyngt ned av skatter? Det er slike og lignende spørsmål som oppsto for valget. - Årsaken til forskyvningen fra sosialdemokratene til kommunistene er i første rekke "lønne-stopp-politikken", som sosialdemokratene tar ansvaret for. (Ved pris- og lønnsstopp har en forsøkt å hindre en inflasjonsartet utvikling på pengemarkedet. Det har stort sett lyktes, selv om lønnsstoppet har vist seg lettere å holde nede enn prisene). Russlands økede maktstilling betyr også noe, men ikke så meget som man trodde for to måneder siden. Russlandsbegeistring i arbeiderkretser er redusert ganske meget etter invasjonen i Frankrike. - Kommunistene vil at landet skal få en handlegreftig regjering. Revolusjonen er overhodet ikke på dagsorden. Partiet er meget reformvennlig, men vil bare gå lengre enn sosialdemokratene.

Helv det norske folket har sin oppgave i tilfelle en alliert besettelse av landet vært eller tysk kapitulasjon. En del har allerede på forhånd fått instruks om hva de skal gjøre under alle forhold, en del vil få sine ordre for den foreliggende situasjon. Alle de som ikke har fått noen beskjed, kan hjelpe til ved ikke å foreta seg noe som kan skape uro og forvirring og ved å følge London-kringkastingens anvisninger.

UKEN SOM GIKK (21. - 27. sept.)

Vestfronten. Det er operasjonene ved Arnhem som i siste uke først og fremst har tiltrekket seg verdens oppmerksomhet. Ved landsetningen av 1. britiske luftbårne divisjon her den 17. sept. gjorde den allierte ledelse et meget dristig forsøk på ikke bare å utflankere Vestvollen i nord, men også forsere Rhinen, den siste store elvesperring i Vesttyskland. En liknende operasjon, med landsetting av tropper fra luften og lynsnare framstøt med panseravdelinger, lyktes både ved Eindhoven og Nijmegen, men ved Arnhem later det til at den allierte overledelse har undervurdert tyskeres styrke, og dessuten hadde de uhell: flyværet var i flere dager så elendig at de hverken kunne utnytte sin luftoverlegenhet taktisk til støtte for marktroppene eller gi de luftbårne avdelinger tilstrækkelige forsterkninger og tilførsler. Disse styrker kjempet i 10 dager med overordentlig tapperhet og taktisk dyktighet mot overlegne tyske styrker som ble kastet inn mot dem i et desperat forsøk på å avverge trusselen om omflanking av Ruhr. De allierte markstyrker gjorde energiske forsøk på å unnsatte de flybårne, og oppnådde delvis kontakt med dem over Nijmegen, men operasjonen var etter omstendighetene for dristig lagt opp: avstanden fra hovedbasene var for stor og de alliertes transporttjeneste for anstrengt, så forsterkningene nådde fram for sent og med for små styrker. Etter forbitrede kamper ble det så meldt den 27. sept. at bruhodet nord for Lek var rømmet og de luftbårne tropper trukket tilbake til elvas sørbredd.

Operasjonen er altså endt med et foreløpig tilbakeslag for de allierte men slik som den strategiske situasjon lå an, må men utvilsomt si at det var riktig å gjøre forsøket. Det var overordentlig meget å vinne; hadde operasjonen lyktes, ville veien til Ruhr ligget åpen for de allierte, og den tyske motstand i vest her flere ganger vist seg så overraskende svak at det lå vel innenfor mulighetenes grenser å gjennomføre aksjonen. Om utgangen er en skuffelse, særlig på bakgrunn av den senere tids mange suksesser i vest, er den intet alvorlig nederlag. Tyskerne oppnådde en utsettelse, det er det hele. Hadde forsøket lyktes, ville krigen kanskje blitt noen uker kortere, men de tap de allierte har hatt, betyr lite i den store sammenheng, og vil ikke svekke innsatsen forøvrig.

Det er ellers stadig den nordlige sektoren av vestfronten som er i forgrunnen. De tyske forsøk på å avskjære den britiske korridor gjennom Nederland fra Eindhoven til Nijmegen har ikke ført fram, og britiske styrker har gått inn i Tyskland fra Nijmegen med støttrøtning mot Kleve. Lengre sør øst for Aachen, har tyskerne også kastet inn store styrker for å stanse amerikanernes framrykning, men det amerikanske artilleri malar langsomt, men sikkert i stykker Vestvollens siste forter i dette avsnitt. Også langs hele grensen sørover til Luxembourg er tungt artilleri for alvor begynt beskytningen av Vestvollen, og både i Lorraine og lengre sør, foran Belfort, øver amerikanerne et økende press. At større offensive tiltak er nær forestående, tyder den omstendighet på at Eisenhower den 25. sept. sendte ut spesielle direktiver til de utenlandske arbeidere i Tyskland; tiden for handling er kommet, heter det, de arbeidere som er organisert i celler skal gå til aksjon etter de plaser som er lagt på forhånd, og de arbeidere som ikke er organisert, oppfordres til å "gå under jorden". Når man har sett hvordan den allierte overledelse holdt de indre franske hovedstyrker tilbake fra direkte aksjoner i større målestokk inntil tiden for gjennombruddet var der, kan man vanskelig tenke seg at en slik ordre kunne gis til de 12 millioner utenlandske arbeidere i Tyskland hvis man ikke regnet med forestående større allierte begivenheter.

Ellers fortsetter kampen mot de gjenværende tyske garnisoner i havnebyene. Boulogne og Brest er falt, og det later til at en tysk kapitulasjon i Calais er nær forestående, etter voldsomme bombardementer. Britiske styrker her også gjort framskritt under operasjonene som tar sikte på å rydde

Scheldemunningen og gjøre Antwerpens havn brukbar.

Østfronten er preget av russernes store og vellykte offensiv i Balticum. Det er tydelig deres hensikt å likvidere denne kjepe-"motti" for å trykke flanken for offensiven mot Østpreussen setter inn for alvor. I Estland er framgangen størst, all organisert tysk motstand i landet er opphørt bortsett fra øyene Dagö og Ösel, og russerne har kunnet besette praktisk talt hele landet, bl.a. de viktige havnebyer Tallinn, Baltisk (Baltischport) og Pärnu (ved Rigabukta). Etter Finnlands kapitulasjon og renskningen av den estniske nordkyst har den russiske Østarsjøflåte, som har vært basert på Kronstadt, kunnet gå ut i Østersjøen og har alt sammen med luftvåpenet på følelig måte kunnet gripe inn overfor de tyske forsøk på å evakuere troppene sjøveien. Den sjøstrategiske situasjon i Østersjøen er slik helt forandret, og Hitlers hovedhensikt med å holde de utsatte posisjoner i Balticum så lenge, nemlig å hindre den russiske flåte i å løpe ut for isen legger seg i disse farvann, er ikke oppnådd.

Også i Latvia har russerne hatt betydelig framgang, bl.a. ved framstøt fra Valga-området til kysten av Riga. Dermed er forbindelsen mellom de tyske styrker i Estland og søndenfor brutt, og de gjenværende tyske styrker i Balticum går sin tilintetgjørelse i møte. Likevel kaster tyskerne ennå inn forsterkninger, bl.a. 3 nye divisjoner foran Riga.

I Warszawa-avsnittet har russerne også gått fram og har nå bl.a. kontakt med de polske friskarer inne i byen. De er gått over Wisla og har opprettet bruhode på vestbredden. På Karpatfronten er det bare lokale operasjoner i de tsjekkosllovakiske grensestrøk, men på den ungarske front utvikler begivenhetene seg på en måte som gir tyskerne grunn til angst. Her er russiske og rumenske styrker etter å ha gått over de Transilvanske Alpene nådd fram til den gamle ungarske grense ved Arad, og dermed ligger slottlandet foran de mekaniserte avdelinger. Tyskerne hadde inntil ganske nylig bare tre divisjoner her, og kan ikke stole på ungarene. En russisk offensiv i Ungarn kan snart komme til å få politiske konsekvenser, akkurat som i Romania. Lengre sør er partisankampene i Jugoslavia tiltatt i heftighet og utgjør sammen med den russiske framrykning mot Beograd (til et punkt 80 km fra byen) og Koravaldalen og den allierte landgang i Albania og på de Dalmatiske øyer (som ble meldt den 27. sept.) en alvorlig trussel mot de tyske styrker som er på marsj nordover fra Hellas, hvor øyene og Peloponnes på det nærmeste er evakuert.

I Italia ble Rimini, det faste punkt i Gotthard-linjens østflanke, meldt erobret den 22. sept., og britiske styrker står nå 12 km n. for byen. Det vil si at de siste tyske fjellstillinger er passert, og at veien til Postojen ligger åpen. De siste meldinger går ut på at britene er gått over den historiske elven Rubicon. I sentralsektoren, nord for Firenze, har amerikanerne tatt Firenzuola, forsert Futa-passet og rykker nå nedover Appenninens nordskråninger i retning av Bologna, som de står 19 km fra. Det er den sterke tyske Gotthard-linje definitivt gjennombrutt og slått om f. s. l. Sletten kan begynne. Kampene har bare i fanger kostet tyskerne 10 000 mann.

Finnlands regjering, som var den mest konservative; landet hadde hatt på mange år, er etter statsminister Hackzell's sykdom rekonstruert. Den nye statsminister er den fremstående jurist og ikke særlig partipregede sontrasmann Castrén, og det er et tidens tegn at landsorganisasjonens formann Vuori er blitt med, og at tidligere statsminister Fagerholm, kjent som en av fredsopposisjonens fremste talsmenn, har erstattet Tanners mann Aaltonen. Ledemotivet i de finske politikeres taler f. t. er at Finland må forsøke å utsonne seg med Russland og nå fram til et lojalt naboforhold; avskrive alle revansjetanker og ikke lengre føre en politikk som går mot Russland. Det er betegnende at I.K.L.-partiet (det tidligere Lappo-parti) er oppløst. Hva den militære situasjon angår, så trekker tyskerne i nord seg fortsatt til-

Da Roosevelt i 1940 for tredje gang ble valgt til De forente states president, trodde vel de fleste at det neste valget skulle finne sted i fred. Men det store oppgjør ble mer seiglivet enn ventet. Krigen raser framdeles, og meget taler for at den ikke er slutt når det amerikanske folk igjen skal gå til valgurnene i november.

Det var en begivenhet uten sidestykke i Amerikas historie at en president ble gjenvalgt for tredje gang. Amerikenerne er meget følsomme for alt som smaker av diktatur. De ønsker ikke at en president skal bli sittende for lange i Det hvite Hus. Et regelmessig personskifte på presidentposten, ser de som en av de demokratiske garantier, så meget mer som USAs president her en sterkere stilling enn de fleste demokratiske statsjefer. Det skyldes utelukkende Roosevelts personlige prestisje og den truende internasjonale situasjon at han tross alt ble valgt. Og så mange av velgerne følte det som en krenkelse av konstitusjonen å gi Roosevelt sin stemme for tredje gang, at Wilkie ikke var langt fra å få flertall.

Det er den samme frykt for diktaturtendenser som gjør at den politiske utvikling i Amerika på en tilfeldig måte går i bølgegang. De to store amerikanske partier skifter regelmessig om å sitte ved makten. Etter en demokratisk periode følger etter fra år en republikansk. Det skyldes det for Amerika karakteristiske fenomen at store deler av velgermassen ikke følger seg fast knyttet til noe parti - noe bestemt parti. De foretrekker foran hvert valg å prøve på ny hvilket parti de vil gi sin stemme. Og de er redde for å la et av partiene sette seg for fast i salen.

En skulle tro at amerikanernes store botenkeligheter ved å velge Roosevelt i 1940, måtte gjøre det utelukket for ham å stille seg til valg for fjerde gang. Allikevel har presidenten lett seg nominere i år igjen, og det ser ut til at gjenvalget denne gang skal gå mer smertefritt. Det er flere årsaker til denne paradoksale utviklingen. Amerika er selv kommet med i krigen, og det gamle ord om at det ikke lønner seg å skifte hest midt under løpet, gjelder også her. Dessuten er det for tiden en forbar mangel på kvalifiserte presidentkandidater innen begge partier. Demokraterne har ingen derovder å erstatte Roosevelt med. Og siden Wilkie trakk seg tilbake etter nederlaget ved prøvevalget i Wisconsin, har ikke republikanerne noen jenvyrdig motstander å stille opp. Deres kandidat, Thomas Dewey guvernør i New York, er et ubeskrevet blad i storpolitikk, og til tross for sin taushet har han ikke klart å skjule at han er en middelmodig politiker.

Men selv om valget også denne gang synes å gå i Roosevelts favør, er det åpenbart at han og hans parti har å kjempe mot en stadig voksende republikansk tidevannsbølge. Den har vært merkbar i lengre tid og kom klart til uttrykk ved kongressvalgene i 1942, da republikanerne gikk sterkt fram og alvorlig truet demokratene majoritet i kongressen. Da Roosevelt seirer i år, må han derfor regne med at han etter valgene i 1946 kan få mot seg et republikansk flertall i nasjonalforsamlingen. Dermed er han i samme uheldige stilling som president Wilson etter forrige krig, en utvikling som dengang fikk skjebnesvangre følger for Amerika og den øvrige verden.

Ved siden av det før nevnte ønske om å slippe nye krefter til, er det først og fremst innenrikspolitiske omstendigheter som ligger bak omsvingningen hos den amerikanske opinionen. Det hersker full enighet om at krigen skal føres til en seierrik slutt og at Tyskland og Japan definitivt må knekkes som aggresjonsstater. Men når det gjelder de indre forhold i landet, og særlig Roosevelts økonomiske politikk under krigen og hans planer for etterkrigstiden, er det uenigheten som råder. De utallige innlegg som krigen har ført med seg, føles uvante og tyngende for den individualistiske og liberalistiske gjennomslittamerikaner. Rasjonering og priskontroll er upopulært i et land som føler seg fjernt fra krigsskueplassene. Streikforbudsløysene og etterkrigsplanen om arbeidsplasser irriterer arbeiderne. Den hardhendte sluttpolitikk og produktionsreguleringen vekker sterk motstand hos kapitalistene som ser et nytt "New Deal"-spøkelse over horisonter.

Ettersom krigen nærmer seg slutten, begynner uenigheten å bre seg til det utenrikspolitiske området. De resterende flims av fasjonismen forener seg med de bakkommunistiske elementer og slutter opp om det republikanske partiet for å sabotere Amerikas delttagelse i det internasjonale samarbeidet etter krigen. Og de republikanere som sier seg å være internasjonallister, legger bortsett fra Wilkie, av og til visse imperialisistiske stormaktstendenser for dagen.

Alle dem som er tilhengere av Roosevelts frisinende og radikale linje, liker denne utvikling dårlig. Noe av idealismen og samhølet fra tiden etter Pearl Harbour synes å være borte. Roosevelt holder ikke lengre sine store og inspirerende taler som en hal verden lyttet til og hentet håp og kraft fra. Atlantiskeklarasjonen og "de fire frihetene" er trådt i bakgrunnen. Presset fra høyre har tvunget Roosevelt til å bli "realistisk". Den stedige kampen for å få drovet sine forslag gjennom i kongressen har gjort ham avhengig av den konservative fløyen innenfor partiet, særlig de reaksjonære sydstatsdemokratene og katolikene. Denne "avradikalisering" viste seg tydelig på partikonventet i Chicago da kandidaten til visepresidentposten skulle nomineres. Idealisten og statsforsvareren Henry Wallace ble da skiftet ut med realisten Truman.

De Forente Stater kommer i ethvert tilfelle til å spille en dominerende rolle i verdenspolitikken etter krigen. Derfor Statene på ny trekker seg tilbake fra det internasjonale samarbeidet og erklærer å være seg selv nok. Vil det være en ulykke, kan uten derfor å være for blåøyet, må en ha lov til å regne med at så ikke vil skje. For det første er Roosevelt en langt betydligere statsmann og politiker enn Wilson, og han vil sikkert ikke la seg vikle om fingrene av en isolasjonistisk kongress. Og dessuten har ikke amerikanerne glemt Pearl Harbour. Den dagen gikk det opp for dem at Amerika ikke ligger i trygg ensomhet på sin halvøye, men befinner seg "midt i verden". Og den alt overværende del av folket er klar over at amerikanske tropper den øvrige verden. Likevel som verden forøvrig trapper amerikane.

Praktisk talt alle byer i Normandie og Bretagne er forbudt område for amerikanske alliertpersoner uten tjenesteanliggender og i prinsippet får de amerikanske soldater ikke spise fransk mat. Nesten alle restauranter i byen er stengt for de amerikanske troppene. Amerikanerne anser at franskmennene behøver all de mat som finnes og får alle sine forsyninger fra hjemlandet.

For å forstå resultatene av det svenske valg, må man huske på at valget har stått i etterkrigsproblemenes tegn. Skal man som ligger i utkallt komme i arbeid når han igjen blir sivil? Kan bygningsarbeideren, lærerarbeideren, landbruksarbeideren regne med å beholde sitt arbeid også etter krigen? Kan bonden gjøre rogning med skikkelige landbrukspriser? Vil industrien bli tvunget med av skatter? Det er slike og lignende spørsmål som opptok folket før valget. - Årsaken til forskyningen fra sosialdemokratene til kommunistene er i første rekke "lønne-stopp-politikken", som sosialdemokratene har ansvaret for. (Ved pris- og lønnsstopp har en forsøkt å hindre en inflasjonsartet utvikling på pengemarkedet. Det har stort sett lyktes, selv om lønnsnivået har vist seg lettere å holde nede enn prisene). Russlands økede maktstilling betyr også noe, men ikke så meget som en trodde for to måneder siden. Russlandsbølgestrømmen i arbeiderkretse er redusert ganske meget etter invasjonen i Frankrike. - Kommunistene vil at landet skal få en handlegreiffert regjering. Revolusjonen er overhodet ikke på dagsorden. Partiet er meget reformvennlig, men vil bare gå lengre enn sosialdemokratene.

Hele det norske folket har sin oppgave i tilfelle en alliert besettelse av landet vært eller tysk kapitulasjon. En del har allerede på forhånd fått instruks om hva de skal gjøre under alle forhold, en del vil få sine ordre for den foreliggende situasjon. Alle de som ikke har fått noen beskjed, kan hjelpe til ved ikke å foreta seg noe som kan skape uro og forvirring og ved lojalitet å følge London-kringkastningens anvisninger.

UKEN SOM GIKK (21. - 27. sept.)

Vestfronten. Det er operasjonene ved Arnhem som i siste uke først og fremst har tiltrukket seg verdens oppmerksomhet. Ved landsetningen av 1. britiske luftbårne divisjon her den 17. sept. gjorde den allierte ledelse et meget dristig forsøk på ikke bare å utflankere Vestvollen i nord, men også forsere Rhinen, den siste store elvesperring i Vesttyskland. En liknende operasjon, med landsetting av tropper fra luften og lynesne framstøt med panseravdelinger, lyktes både ved Eindhoven og Nijmegen, men ved Arnhem later det til at den allierte overledelse har undervurdert tyskernes styrke, og dessuten hadde de uheld: flyvåret var i flere dager så elendig at de hverken kunne utnytte sin luftoverlegenhet taktisk til støtte for marktroppene eller gi de luftbårne avdelinger tilstrækkelige forsterkninger og tilførsler. Disse styrker kjempet i 10 dager med overordentlig tapperhet og taktisk dyktighet mot overlegne tyske styrker som ble kastet inn mot dem i et desperat forsøk på å avvære trusselen om omflanking av Ruhr. De allierte markstyrker gjorde energiske forsøk på å unnsatte de flybårne, og oppnådde delvis kontakt med dem over Nijmegen, men operasjonen var etter omstendighetene for dristig lagt opp: avstanden fra hovedbasene var for stor og de alliertes transporttjeneste for anstrengt, så forsterkningene nådde fram for sent og med for små styrker. Etter forbitrede kamper ble det så meldt den 27. sept. at bruhodet nord for Lek var rømmet og de luftbårne tropper trukket tilbake til elvas sørbredd.

Operasjonen er altså endt med et foreløpig tilbakeslag for de allierte men slik som den strategiske situasjon lå an, må men utvilsomt si at det var riktig å gjøre forsøket. Det var overordentlig meget å vinne; hadde operasjonen lyktes, ville veien til Ruhr ligget åpen for de allierte, og den tyske motstand i vest her flere ganger vist seg så overraskende svak at det lå vel innenfor mulighetenes grenser å gjennomføre aksjonen. De utgangen er en skuffelse, særlig på bakgrunn av den senere tids mange suksesser i vest, er den intet alvorlig nederlag. Tyskerne oppnådde en utsettelse, det er det hele. Hadde forsøket lyktes, ville krigen kanskje blitt noen uker kortere, men de tap de allierte har hatt, betyr lite i den store sammenheng, og vil ikke svekke innsatsen forøvrig.

Det er ellers stadig den nordlige sektor av vestfronten som er i forgrunnen. De tyske forsøk på å avskjære den britiske korridor gjennom Meuse lund fra Eindhoven til Nijmegen har ikke ført fram, og britiske styrker har gått inn i Tyskland fra Nijmegen med støtretning mot Kleve. Lengre sør øst for Aachen, har tyskerne også kastet inn store styrker for å stanse amerikanernes framrykning, men det amerikanske artilleri malar langsomt, men sikkert i stykker Vestvollens siste forter i dette avsnitt. Også langs hele grensen sørover til Luxemburg er tungt artilleri for alvor begynt beskytningen av Vestvollen, og både i Lorraine og lengre sør, foran Belfort, over amerikanerne et økende press. At større offensive tiltak er nær forestående, tyder den omstendighet på at Eisenhower den 25. sept. sendte ut spesielle direktiver til de utenlandske arbeidere i Tyskland; tiden for handling er kommet, heter det, de arbeidere som er organisert i celler skal gå til aksjon etter de planer som er lagt på forhånd, og de arbeidere som ikke er organisert, oppfordres til å "gå under jorden". Når man har sett hvordan den allierte overledelse holdt de indre franske hovedstyrker tilbake fra direkte aksjoner i større målestokk inntil tiden for gjennombruddet var der, kan man vanskelig tenke seg at en slik ordre kunne gis til de 12 millioner utenlandske arbeidere i Tyskland hvis man ikke regnet med forestående større allitære begivenheter.

Ellers fortsetter kampen mot de gjenværende tyske garnisoner i havnebyene. Boulogne og Brest er falt, og det later til at en tysk kapitulasjon i Calais er nær forestående, etter voldsomme bombardementer. Britiske styrker har også gjort framskritt under operasjonene som tar sikte på å rydde

Schildomningen og gjøre Antverpens havn brukbar. Østfronten er preget av russernes store og vellykte offensiv i Balticum. Det er tydelig deres hensikt å likvidere det nye klempe-"aotti" for å trykke flanken for offensiven mot Østpreussen setter inn for alvor. I Estland er framgangen størst, all organisert tysk motstand i landet er opphørt bortsett fra øyene Dagö og Ösel, og russerne har kunnet besette praktisk tatt hele landet. bl.a. de viktige havnebyer Tallinn, Baltisk (Baltischport) og Pärnu (ved Rigabukta). Etter Finnlands kapitulasjon og renskningen av den estniske nordkyst har den russiske Østersjøflåte, som har vært basert på Kronstadt, kunnet gå ut i Østersjøen og har alt sammen med luftvåpnet på følelig måte kunnet gripe inn overfor de tyske forsøk på å evakuere troppe sjøveien. Den sjøstrategiske situasjon i Østersjøen er slik helt forandret, og Hitlers hovedhensikt med å holde de utsatte posisjonene i Balticum så lenge, nemlig å hindre den russiske flåte i å løpe ut for Isen legger seg i disse farvann, er ikke oppnådd.

Også i Latvia har russerne hatt betydelig framgang, bl.a. ved framstøt fra Valga-området til kysten av Rigabukta og ved en offensiv fra Jelgava (Mitau)-området som har ført dem fram til Riga. Dermed er forbindelsen mellom de tyske styrker i Estland og søndenfor brutt, og de gjenværende tyske styrker i Balticum går sin tilintetgjørelse i møte. Likevel kaster tyskerne ennå inn forsterkninger, bl.a. 3 nye divisjoner foran Riga.

I Marszawa-avsnittet har russerne også gått fram og har nå bl.a. kontakt med de polske friskarere inne i byen. De er gått over Wisla og har opprettet bruhode på vestbredden. På Karpatfronten er det bare lokale operasjoner i de tsjekkosllovakiske grensestrøk, men på den ungarske front utvikler begivenhetene seg på en måte som gir tyskerne grunn til angst. Her en russiske og rumenske styrker etter å ha gått over de Transilvanske Alpene nådd fram til den gamle ungarske grense ved Arad, og dermed ligger sjettelandet foran de mekaniserte avdelinger. Tyskerne hadde inntil ganske nylig bare tre divisjoner her, og kan ikke stole på ungarene. En russisk offensiv i Ungarn kan snart komme til å få politiske konsekvenser, akkurat som i Romania. Lengre sør er partisanekampene i Jugoslavia tiltatt i heftighet og utgjør sammen med den russiske framrykning mot Beograd (til et punkt 80 km fra byen) og Koravaldalen og den allierte landgang i Albania og på de Dalmatiske øyer (som ble meldt den 27. sept.) en alvorlig trussel mot de tyske styrker som er på marsj nordover fra Hellas, hvor øyene og Peloponnes på det nærmeste er evakuert.

I Italia ble Rimini, det faste punkt i Gotha-linjens østflanke, meldt erobret den 22. sept., og britiske styrker står nå 12 km n. for byen. Det vil si at de siste tyske fjellstillinger er passert, og at veien til Postotten ligger åpen. De siste meldinger går ut på at britene er gått over den historiske elven Rubicon. I sentralsektoren, nord for Firenze, har amerikanerne tatt Frenzuola, forsøkt Futa-passet og rykker nå nedover Appenninens nordskråninger i retning av Bologna, som de står 19 km fra. Dermed er den sterke tyske Gotha-linje definitivt gjennombrutt og slaget om Postotten kan begynne. Kampene her bare i fanger kostet tyskerne 10 000 mann.

Finnlands regjering, som var den mest konservative i landet hadde hatt på mange år, er etter statsminister Hackzell's sykdom rekonstruert. Den nye statsminister er den framstående jurist og ikke særlig partisjaprogede sentrumsmann Castrén, og det er et tidens tegn at landsorganisasjonens formann Vuori er blitt med, og at tidl. sosialminister Fagerholm, kjent som en av fredsopposisjonens fremste talsmenn, har erstattet Tanners mann Agltonen. Ledemotivet i de finske politikeres taler f.t. er at Finland må forsøke å utvise seg med Russland og nå fram til et lojalt naboforhold; avskrive alle revansjetanker og ikke lengre føre en politikk som går mot Russland. Det er betegnende at I.K.L.-partiet (det tidligere Lappo-parti) er oppløst. Hva den militære situasjon angår, så trekker tyskerne i nord seg fortsatt til-

iske og norske, delvis under kommando av finske styrker. Russerne har, slik som situasjonen ligger an, gitt finnene hovedansvar for mobiliseringen og med demilitariseringen av Ålandsøyene. De tyske aviser har gjort et stort nummer ut av den nordfinske befolkningens evakuering og tolker det som et utslag av rusefrykt. Forklaringen ligger påmerke: de vil ikke komme i lidelse mellom de tyske og de finske styrker, og under sin retrett brenner tyskerne finske landsbyer og plyndrer hvor de kan komme til.

Sverige har i siste uke gått til to ganske oppsiktsvekkende skritt. Svenske territorialhærens fra finsk grensregion til Falsterbo (sørvestspissen av Sverige) er stengt for fremmede skip. Beslutningen begrunnes med en henvisning til den endrede sjøstrategiske stilling i Østersjøen etter at den russiske flåte igjen kan operere der. For å unngå komplikasjoner har svenske stengt sine havner for tyske skip, og da de svenske skip ikke får gå på Tyskland, vil det si at bl.a. Jernmal-traffikken opphører (bortsett fra hva tyskerne måtte kunne få ut over Narvik). Dette er et meget alvorlig slag for de tyske tilførsler. Det er også oppsiktsvekkende at Sverige har nektet enhver tysk gjennaffreise fra Norge til Tyskland (bortsett fra lasaretter), det gjelder altså også sivile, menn som kvinner og barn.

Krigen i luften: Likens alle flyvirksomhet i vest må sees i sammenheng med forrige ukas storstilte luftlandoperasjoner i Holland. All flyknivoverbragte forsterkninger og forsyninger til styrkene i korridoren Eindhoven - Nijmegen-Arnhem og det taktiske fly ble satt inn mot Luftwaffe og de tyske landstyrker som angrep korridoren. Dessverre har været forhindret full alliert flyinnsats og dette har sikkert vært av avgjørende betydning for utfallet. I en kritisk situasjon den 24. sept. satt RAF inn sine rakettkjørende Typhoonfly mot sterke tyske panserstyrker. Meldingene antyder at Typhoon-flyenes innsats var meget effektiv. Da Coastal Command i denne uken har foretatt sitt hittil største angrep mot en tysk konvoy, vil noen detaljer om disse fly kanskje interessere. - Et rakettkjørende fly har 4 par skinner under hver vinge på begge sider av flykroppen. Raketten består av metalldrager. Foran er det en sprengladning og den bakre delen er fylt med korditt, som antendes ved en liten platinatråd. Gass-strålen som står ut av åpningen bak driver raketten. Den stabiliseres av 4 finner på bakroppen og sikringen skjer med hele flyet. Hver maskin medfører 8 raketter. De kan utskytes to à to eller alle 8 på en gang. Man merker ingen rekyll i flyet når raketten skytes ut. Typhoon- og Beaufighter-maskinene er også utstyrt med bomber og automatkanoner.

De all. strategiske flystyrker forbereder nå neste fase i kampen i vest, angrepet på Tyskland. Vi opplever det samme som før på Normandiefronten, en systematisk avskjæring og lamelse av de tyske sambandslinjer. Nå ligger byene bak Siegfriedlinjen, tilførselscentrene som mater tyskernes forsvarslinjer, under daglig og nattlig bomberegner. At disse byene også industrielt sett er uhyre viktige for den tyske krigsproduksjon, øker ytterligere den allierte bombings effektivitet. Flyvirksomheten fra Italia over Hellas fortsetter og hensikten her er tydelig å vanskeliggjøre tyskernes evakuering fra dette område. Også den tyske tilbaketrekking fra Estland har vært utsatt for harde slag fra luften, og det russiske flyvåpen har i ukens løp oppnådd glimrende resultater under angrep mot den tyske skipsfart i Østersjøen. Vi merker oss også amerikanernes imponerende rapporter fra luftkrigen ved Filippinene. Her synes praktisk tatt det japanske flyvåpen å være nedkjempet. I de siste 3 uker har det tils. vært 120 flyvende bomber over England, d.v.s. 6 stykker pr. døgn.

I det pågående storslag om Tyskland spiller tilførselene av våpen og ammunisjon en avgjørende rolle. - Ammunisjonsfabrikkene på Raufoss har lenge vært en ytterst viktig leverandør til nazi-armeen. Fabrikkene beskjeftiget om lag 1400 norske arbeidere. - Den allierte overkommende beslutning for kort tid siden å sette denne fabrikk ut av spill ved bombing. Av hensyn til den store norske arbeidsstokks sikkerhet og for å unngå for omfattende ødelæggelser av norsk eiendom foreslo imidlertid den norske overkommende at fabrikkens forsøksvis skulle overlates til de patriotiske norske organisasjoner. - Dette ble vedtatt.

All kraft til Raufoss ammunisjonsfabrikk går over transformatorstasjonen ved Minnesund. Ble denne satt ut av spill ville Raufoss automatisk opphøre å forsyne tyskerne med ammunisjon. En bakside av medaljen var at området omkring Raufoss i tilfelle ville miste sin krafttilførsel for en tid. Men det ville koste mer om Raufoss ble bombet av en større flystyrke. - Transformatorstasjonen ved Minnesund ble spranget i luften av sabotører natt til 17/9. Sprengningen var effektiv og ingen nordmenn kom til skade under aksjonen.

Slovakene kaster åket av. Lenge har det gjørt i Slovakia. Ettforvert grep sabotasjen slik om seg at tyskerne 29. august får fant å måtte marsjere inn i landet for å "gjenopprette ro og orden". Det skulle være gjort på noen timer, het det. Idag har de slovakiske patrioter herredømmet over store deler av landet.

Senere har også befolkningen i Böhmen og Mähren begynt en allmøttlig reising mot de tyske undertrykkere. Når det ikke samtidig ble gjort oppstand over hele Tsjekkoslovakia skyldes det for en del at forholdene er meget forskjellige i de forskjellige delene av landet. Böhmen-Mähren er innlemmet i det tyske rike og står under fullstendig tysk kontroll; Slovakia derimot er vasallstat. - Etter prinsippet "splitt og hersk" okkuperte tyskerne i mars 1939 Böhmen og gjorde tsjekkene til slaver, mens de lot slovakene danne sin egen "uavhengige" stat med Tiso som leder. Landet skulle bli et søsterprotektorat i likhet med Danmark. Og mens tsjekkene aultet, har slovakene under krigen hatt en noenlunde høy levestandard.

Trass sin begunstige stilling var ikke slovakene tilfredse. Fascistene og forredoren Tiso ble riktignok valgt til regjeringssjef i Slovakia ved valgene i des. 1938. (Landet var dengang en autonom del av Tsjekkoslovakia) Men dette "valget" var ikke fritt. Bare ett parti var det å stemme på: det fascistbetonte Hlinkapartiet. Og det slovakiske folk stod neppe bak Tiso da han i 1939 erklærte Slovakia for uavhengig og stiftet det under Tysklands beskyttelse. Større var ikke begeistringene da regjeringssjefen utnevnte seg til den nye stats president og sluttet seg til aksjonene og antikomminternpakten. Slovakene stilte riktignok to divisjoner i korstoget mot bolsjevismen, men de gjorde det ikke med glede. Tyskerne utsugte landet gjennom sine velkjente filantropiske handelsarrangementer og de 120.000 nazistiske "folketyskeres" arrogante oppførsel var et stort irritasjonsmoment. Stemningen ble stadig hetskere mot Hitler og hans gjeng, og alle uoverenstemmelser mellom tsjekkere og slovakere vek plass for en enig og besluttet kamp mot den felles fiende.

Den underjordiske, slovakiske bevegelsen har helt fra 1939 vært utbygget i samarbeid med den tsjekkoslovakiske regjering i London. Denne regjeringen har på alle måter i samarbeid med England, Russland og USA hjulpet fram en alliert og politisk organisasjon i Slovakia. Det er dannet et nasjonalråd med 16 medlemmer fra alle politiske partier. Dette rådet samarbeider med den militære organisasjonen som består dels av regulære soldater (desertert fra armeen) under general Ingr's ledelse, dels av partisangrupper.

Den 29. aug. begynte kampene for alvor. Motstanden har vist seg sterkere enn man har våget å håpe. Patriotene var imidlertid selvklar over at de ikke var kraftige nok til å holde hele Slovakia. Med god strategisk beregning konsentrerte de seg derfor om de viktigste delene av landet, centrum og traktene mot den polske grense. Først bemektiget de seg knutepunktene i Waagdalen med to av landets største våpen- og ammunisjonsfabrikker. Alt 5. dag etter oppstanden kom materielle forsyninger fra russene og de vestallierte. Slovakene holder nå store deler av landet sitt og takket være deres motstand finnes f. t. 4 tyske divisjoner der. Og snart kommer de russiske hærer som trenger seg fram gjennom Karpatene til unnsætning. I de befrikkede deler av landet har nasjonalrådet overtatt administrasjonen og står i regelmessig forbindelse med den tsjekkiske regjering i London.

Under mellomkrigstiden var det mange uoverenstemmelser mellom slovakere og tsjekkere. Vil den enighet som nå er vunnet være opp når krigen ikke lenger sveiser de to folk sammen? Nei, øyensynlig ikke. Det slovakiske nasjonalråd har gitt uttrykk for at det ønsker at Slovakia skal fortsette som et ledd av Tsjekkoslovakia og president Benes har uttalt seg for utstrakt selvstyre for Slovakia.

Krigen i Østen.

Med invasjonen av Jap- og Palau-øyene, Halmahera og Morotsi på Molukkene, avslutter de amerikanske stillehavsstyrker en av krigens og krigshistoriens mest omfattende og langvarige knipetang-operasjoner. Det har tatt over 2 år å gjennomføre den, og styrkene på høyre fløy har tilbaketrukket mer enn 10 000 km. Utgangspunktet var de sterkt truede stillingene de allierte styrkene hadde i begynnelsen 1942 ved Port Moresby i det sørøstlige Ny Guinea. Den japanske storoffensiv mot Australia ble stanset her og ved sjøslaget i Korallhavet, og i august kunne amerikanerne gå til offensiv med landgangen på Salomon-øyene, der noen av krigens mest forbitrede strider ble utkjempet på Guadalcanar. Framgangen var i begynnelsen meget langsom; det tok et år før Guadalcanar og øyene i nærheten var fast i amerikanernes hender. Fra høsten 1943 kom det imidlertid mer fart i operasjonen. I november brøt de japanske stillinger på Ny Guineas nordøstkyst sammen (Salomona, Lae, Finchofen), og samtidig gjorde amerikanske marinestyrker landgang på Gilbert-øyene, 2000 km n.ø. for Salomonøyene.

Det var innledningen til en ny og dristigere strategi i Stillehavs-krigen, et brudd med prinsippet å kjempe seg fram fra øy til øy og ikke ta fatt på et nytt avsnitt før all motstand i det forrige var nedkjempet. Japannerne satt ennå på flere av Salomonøyene da invasjonen av Gilbertgruppen fant sted og da amerikanerne i des. 1943 gikk land på New Britain i Bismarck-arkipelet. Det betydde en utforming i stor stil av prinsippet for ombarningsoperasjoner, med det mål å inneslutte og avskjære japanske garnisoner fra forbindelsen med hjemlandet. Bare i Melanesia-øyene nord for Ny Guinea er 3 japanske armeer på tils. 250 000 menn blitt innringet og går sin undergang i møte; 140 000 menn er alt felt, og de øvrige sitter isolert på sine øyer som passive tilskuere til de amerikanske bevegelser.

Etter Gilbert-øyene, hvor kampene var særlig blodige på Tarawa, kom tur til Marshall-øyene i februar i år, med landgang på Kwajalein (etter et en flåtekonstruksjon på 2 millioner tonn og store flystyrker hadde bombardert de japanske stillinger med 15 000 tonn bomber og granater). Linjen i den amerikanske strategi begynte nå å tre tydeligere fram. Fra Ny-Guinea-Melanesia-området som basis, skjøt det ut en arm med retning først mot n.ø., så mot n.v., og spørsmålet var nå: ville admiral Nimitz styrker fra Marshall-øyene svinge rett vest mot Karolinene, eller ville de forsøke en årgjerrigere omfatning via Marianene? De fulgte seg sterke nok til å velge det siste alternativ og vi fikk i juli i år landgangen på Saipan, fulgt av operasjoner mot Tinian og Guam, som i løpet av noen uker brakte disse øyer i amerikernes hender.

Under krigen hadde også knipetangens sørlige kjefte skutt fram. I april innledte general MacArthur sine dristige kombinerte operasjoner på Ny Guinea, som i lange spreg, ført ham fram langs øyas nordkyst, med landsetning er i japanernes rygg ved Aitape og Hollandia, senere også på Ny Guineas vestspiss og på øyene utenfor (Wak og Schouten-øyene). På den måten ble de japanske garnisoner trengt sammen i lommer langs kysten eller drevet inn i jungelen, likesom erobringen av Admiralitetsøyene fullførte inneslutningen av de japanske styrker som ennå holdt seg på Bismarck-øyene (f. eks. ved Bougainville og på New Britain) og på Salomonøyene (Bougainville).

Malta er så de operasjoner gjennomført som definitivt lukker ringen om den gang så sterke og truende japanske posisjoner på Karolinene, bl.a. den store flåtebasis på Truk, som de japanske sjøstridskrefter for lengst har tatt opp. Fra nord skyter den amerikanske knipetang ned over Jap og Palau og fra sør mot Halmahera og Morotsi i Molukkene, øygruppen vest-nordvest for Ny Guinea. Operasjonene her er ennå ikke avsluttet, men det er bare et tidsspørsmål når det er lagt en ny solid sperring bak de japanske styrker som er igjen på øyene i Melanesia og Mikronesia.

Den nåværende situasjon åpner store operative muligheter for de amerikanske styrker. Med aksjonen mot Marianene og Jap-Palau er faktisk japanernes sørlige sjøflanke revet opp og amerikanerne er trengt langt inn i deres indre, vitale forsvars-soner. Det kan tenkes forskjellige muligheter:

a) et støt videre nordover mot Vulkan- og Boninøyene (som i det siste har vært voldsomt bombet), en operasjon som eventuelt kombinert med en aksjon fra Aleutene mot Kurilene - vil representere en alvorlig trussel mot det egentlige Japan, ikke minst luftstrategisk (Bonin-øyene ligger ikke mer enn 6-700 km fra Japans industrisentra), b) et nytt dristig sprang (2800 km) direkte mot Formosa, som kontrollerer den livsviktige japanske skipsfart i China-havet, men som er langt borte og ennå har en ganske effektiv flankedekning i Filippinene, Riuku- og Bonin-øyene, c) et allmøttlig invasjon av Filippinene i form av en dobbelt-operasjon fra Marianene og Ny Guinea, et støt, men kanskje ikke så risikabelt foretagende som en Formosa-invasjon; også her vil det amerikanske herredømme bety at forbindelsen med det rike Ostindia, hovedpulsårene i den japanske sjøfart, vil bli avskåret og med den tilførselene av uunnværlige kvanta olje, ris, sukker, gummi, tinn m.v., d) et støt mot de Ostindiske øyer (eventuelt kombinert med en allmøttlig offensiv fra Lord Mountbattens indiske styrker over Malakka-Sumatra), men her betyr det seg ikke så store muligheter for å avskjære store styrker og livsviktige forbindelseslinjer.

Den amerikanske baser i øyeblikket synes gunstigst for en operasjon mot Filippinene. Ellers er operasjonene i Stillehavet preget av en enorm alliert (närmest amerikansk) overlegenhet når det gjelder marine- og luftstridskrefter, noe som bl.a. gir seg utslag i de senere måneders enorme japanske tap av skip og fly som bare delvis kan erstattes, da Japan ikke har en tilstrekkelig bred industriell basis for å føre en langvarig moderne krig. Særlig er amerikanernes overmakt til sjøs knusende; deres flåte er nå større enn verdens samlede marinestridskrefter for 5 år siden, og dobbelt så stor som den britiske er i øyeblikket, tonnasjen er tredobbel under krigen (inkludert med stort og smått 65 000 fartøyer) og utgjør 9 millioner tonn, med en personell på 3,7 millioner mann. Flåtens fly er 57 600, og det er i Stillehavet satt inn 100 hangarskip, derav 14 av den store Essex-klassen, 9 av Independence-klassen (ombygde kryssere), resten mindre, ombygde koffardiskip, som kan ta 10-20 fly. Og allikevel, sier den amerikanske marineminister, er flåteprogrammet ikke mer enn halvfærdig!

Allt nå er de allierte flåtestridskrefter i Stillehavet antagelig 3 ganger så sterke som japanernes; foruten nybygningene har man kunnet trekke betydelige styrker til fra Middelhavet etter at Italia brøt sammen og vil kunne få ytterligere forsterkninger etter at den tyske marine nå har mistet den franske kyst som basissområde. Først når krigen i Europa er slutt vil imidlertid de allierte kunne sette inn sin fulle tyngde mot Japan, hvis marine siden motgangene sommeren 1942 har vært holdt tilbake som en "fleet in being" og antagelig først vil ta opp kampen for alvor når den siste store offensiv mot moderlandet setter inn. Den japanske handelsflåte er i en like kritisk situasjon; man regner at det trengs en koffarditonnasje på 20 millioner tonn for å opprettholde en tilfredsstillende forsyningslinje mellom Japan og det nyeroobrede Stillehavsimperium. Ved krigsutbruddet hadde Japan 5,5 millioner tonn, 2300 større skip, hvorav nå mer enn 1/2 er senket. Nybygningene utgjør p.g.a. verftenes begrensede kapasitet og stålangelen neppe mer enn et par hundre tusen tonn om året. Japan lider også av en akutt flymangel, med mindre enn 3000 maskiner i første linje og en samlet månedsproduksjon på ialt 750 (d.v.s. et tilskudd til første linje på ca. 250 i måneden), mens tapene i et enkelt av de store luftslag kan gå opp i hundrer av fly.

Vender vi oss fra Stillehavskrigen til Burma-fronten, er bildet ikke fullt så lyst. De britiske offensiver som har hatt til mål å gjenåpne Burma-veien, har flere ganger ført til skuffelser. Så sent som i april i år var det japanerne som hadde initiativet i Assam, hvor de en tid truet Imphal, men ble slått i slaget ved Kohima og kastet tilbake til grensestrøkene. Japanerne hadde imidlertid ved denne diversjonen kunnet hente de planlagte britiske fremstøt lenge sør, i kystsektoren, og de store ambisie-operasjoner mot Malakka-Sunda-øyene som ennå hadde ventet de Lord Mountbatten (spesialisten i kombinerte operasjoner) ble utnevnt til øverstkommanderende for styrkene i India og Burma, er utblitt. Grunnen er at det landgangsmateriell som var reservert for disse operasjoner, ble omfirdiget til den europeiske krigsskueplass.

I Nord-Burma har offensivene i sommer ført til ganske verdifulle resultater. Den amerikanske general Stilwell har innledet med sin i. arm en stor fransiv sverover langs Itoing-dalen i retning Kvitkyina. Endepunktet for den kinesiske jernbane som går ut fra Rangoon. Offensiven fortsatte selv etter at monsunregnet, som alltid tidligere har stanset operasjonene i disse strøk, hadde satt inn, og førte 4. august til Kvitkyinas fall. Dermed var muligheten åpen for å få forbindelsen med China ad en vestligere rute enn den gamle Burma-vei, som japanerne avskar i 1942, og i forrige uke ble det meldt at kinesiske styrker fra Kvitkyina-avsnittet hadde fått kontakt med styrker fra Yunnan i China. Den nye vei - Lado-veien - er neppe så god som den gamle Burma-vei over Lashio, men den vil kunne bli til en god hjelp og evlaste den eneste forbindelse de vestallierte nå har hatt med Chungking, nemlig ved flyruta (som tross alt har bragt frem mer materiell enn det som i sin tid gikk over Burma-veien).

Når Lord Mountbatten har fått sitt materiell, er det to hovedalternativer som åpner seg for videre operasjoner: a) et franslet mot Malakka og Singapore - etterat man formodentlig først har nedkjempet de japanske garnisoner på Andaman- og Nicobar-øyene - samordnet med besettelsen av enkelte nøkkelposisjoner på Sumatra (som flaten i det siste har gjennomført en del dristige operasjoner mot), b) et støt mot Nederlandsk Ostindia, kombinert med et amerikansk angrep på Borneo. Hvis offensiven først settes igang etterat krigen i Europa er slutt, kan det godt tenkes at de allierte har tilstrekkelige krefter til å sette i verk begge planene samtidig.

General Stilwells operasjoner i Burma vil sikkert fortsette med det mål for øyet å åpne en forbindelseslinje av større kapasitet til Chungking Chinas hardt trengte styrker. Mens de allierte forbereder på så og si alle krigsskueplasser står foran avgjørende seire, er China på randen av sammenbrudd etter mer enn 7 års krig (men kunne godt regne med 13 år, for noen egentlig fred har landet ikke hatt siden japanerne trængte inn i Mandsjuria og Nordchina i 1931). Kineserne har ydet en hårdnakket motstand som har kostet dem store ofre, men har hele tiden hatt et langt større materiell enn de japanske styrker. Resultatet er at japanerne har kunnet besette en rekke av de viktigste provinser: Hopai, Shensi, Hupeh, Anhwei, Chekiang, Szechwan, Kwangtung, Yangtsedalen opp til Ichang, de 4 største byene Sjjang, Peiping, Tientsin og Kanton osv.

Skulle nå det gjelder mat. og krigsmateriell er derfor Chinas stilling forstærket vanskelig, ja på mange måter kritisk. Mange andre faktorer kommer til: kineserne hadde på forhånd en ytterst svak industri, offiserer og soldater har en høyst mangelfull utdannelse, den nasjonale og politiske solidariteten til folket lar seg tross alt - meget tilbakle å ønske, offiserene har nærmest karakteren av røverhøvdinge og driver privatpolitikk (generalene var inntil Chiang-Kai-sheks militærreform nylig samtidig guvernører), og ikke minst har spenningen mellom Chiang-Kai-shek og de kinesiske kommunister (med sin hovedstyrke i provinsene Szechwan og Kansu) virket sterkt hemmende på krigsanstrengelsene. Det gjør seg gjeldende ganske sterke fascistiske strømninger blant de ledende i Chungking, og det har fra de allierte vært øvet et ganske sterkt press på Chiang for å få brakt dette motsetningsforhold ut av verden - inntil for ganske nylig sto 1/2 million av Chungkings beste styrker i reiten mot kinesiske kommunister! Under inntrykket av den kritiske militære situasjon og forbundofølelens trykk kom det i juli til forsoning mellom Chungking og kommunistene, og det er å håpe at dette sammen med de enkelte operasjoner har gjennomført vil kunne styrke den kinesiske motstandskraft. Det er påkrevet, for å oppnå en militær situasjon for tiden er bekymringsfull. Japanerne, som etter de første store besettelsesaksjoner vesentlig har trukket seg ut å holde viktige sentra og kommunikasjonslinjer, uten å iværsette stort mer enn straffekampaksjoner og forøkte opprensninger, men i sommer gått til en større offensiv med ganske årgjerrige operative mål. Aksjonen ble innledet fra Hunan, men sikkert ikke (som for to år siden) for å trenge opp i fjellene til Chungking, men for det første for å ta jernbanen som fra Peiping over Mukah (Hankow) fører til Kanton - en viktig japansk sambandslinje i det øyeblikk amerikanerne truer sjøforbindelsene gjennom China-havet - for

det annet for å avskjære og erobre de amerikanske flystyrkers baser i Øst China, hvorfra Chammeutts 14. flykorpss angriper både det egentlige Japan med Boerings B 29-meskiner ("flyvende superfostninger") og japanske transportere fra Shanghai til Formosa og Hainan.

Tross hårdnakket kinesisk motstand og kraftig amerikansk flyinnsats lyktes det japanerne den 19. juli å erobre Chengsha og et par uker etter Hengyang, med en framskutt basis for det amerikanske fly. Offensiven fortsetter, og man nærer en viss angstelse for at den også kan nå Kweilin med en av de viktigste baser for 14. flykorpss.

Tross disse japanske framskritt på en enkelt krigsskueplass er det klart at Japans militære situasjon i det store og hele er minst like prekær som tyskernes. Dette skyldes først og fremst utviklingen i Stillehavet. Det er karakteristisk at etter tapet av Saipan ble det sendt ut en melding om at den japanske flåte var blitt urolig - et meget sterkt uttrykk om denne hersker som ifølge japansk tro er en gud. Det fant også sted skifte i de høyeste militære kommandostillingene og i de ledende regjeringsposter; bl.a. gikk førsteminister Tojo av og ble erstattet med general Kaijo. Man mener at de nye ministre først og fremst er keiserens folk (mens Tojo hørte til den fascistiske militærkamarilla som er kalt den mansjuriske liga), og at de er mer moderate. Det kan også tenkes at de vil forsøke å finne grunnlag for en kompromissfred med de allierte; japanerne har nemlig neppe noen gang trodd på en fullstendig seir for aksen, og har ført sin egen krig. Planen var den å erobre et så stort område at de allierte når Tyskland var slått, ville være krigstrette og tilbøyelige til å kjøpslå og kanskje la Japan beholde en del av rovet framfor å erobre det tilbake gjennom en lang og kostbar krig. En slik tankegang vil imidlertid vise seg å være en illusjon. Det er ganske tydelig at amerikanerne etter Pearl Harbour-akten å kjempe krigen i Japan er fullstendig slått, og det samme gjelder britene, - ellers ville man bare risikere samme katastrofer om 70 eller 20 år, og det ville kreve en kjempemessig ny anstrengelse å bygge opp militærapparat senere med tilnærmedesvis samme styrke som den de allierte nå har over.

Helt siden januar 1942 har imidlertid de allierte handlet ut fra den forutsetning at Tyskland måtte slås først, og at man foreløpig vesentlig fikk holde seg på defensiven i Asia. Den gunstige militære utvikling i Afrika og Europa og den voldsomme vekst i krigsproduksjonen og politiske hensyn til de store kretsene i Amerika som i Japan ser hovedfienden, har imidlertid gjort det mulig og ønskelig å intensifisere krigen i Østen alt for krigen i Europa er slutt, i Stillehavet med glimrende resultater. De slag som hittil er rettet mot Japan vil komme helt i skyggen av de som vil falle når de britiske-amerikanske hovedstyrker har kunnet dirigeres til Øst-Asia - og kanskje Sovjetunionen går med eller fallfall stiller til rådighet baser i Vladivostok-området. - 0 -

4 års okkupasjon har kostet Frankrike 900 milliarder franc, uttalte den franske innenriksminister Lequerq i et intervju for en tid siden.

I Aftenposten for fredag 22. sept. gjøres det et plump forsøk på å få studenter til å melde seg til eksamen ved Universitetet. Man kan bare melde seg til den kommissariske rektor Hoel og angir tidspunktet når man ønsker å avlegge eksamen. Så vil Hoel ordne det på beste måte. Det er selvsagt ingen av Universitetets lærere, bortsett fra nazistene, som deltar i en slik eksamen, og det er klart at ingen studenter må melde seg.

Nesjonal arbeidsinnsats. En rekke forretninger, særlig manufakturbransjen, blir nå beordret stengt. De som er rammet, har fått følgende meddelelse: Deres forretning vil bli beordret (er blitt beordret) stengt av arbeidsformidlingen. Hensikten er å skrive ut Dem og Deres personale til arbeid for fienden. Hvis De ønsker å bli ansett som en god nordmann, følger De Hjemmefrontens paroler og instruksjoner. - De som er aktuelle for Deres tilfelle er vedlagt.

Hjemmefrontledelsen har sendt ut en parole til knottproducentene som går ut på at nystarting, eller utvidelse av produksjonen på de fabrikkene som er i gang, er forbudt! Tyskerne bruker nemlig mer og mer generelt

Jordbrukets stilling under krigen og etter.

Det er ingen lett sak å skaffe seg en oversikt over utviklingen, eller om det er innskrankningen i jordbruket under krigen. Sikre opplysninger er det vanskelig å få fram. I det følgende skal vi forsøke å stille opp de opplysninger som har vært tilgjengelige: Jordbruksproduksjonen.

Produksjonen har under krigen vært følgende (angitt i dekar):

	1939	1941	1942	1943	1944
Korn og erter	1.836.741	2.060.000	2.060.000	2.029.000	1.950.000
Potater	508.929	599.000	790.000	815.000	740.000
Rotvekster	225.434	270.000	242.000	185.000	240.000
Grønnsaker	53.061	58.000	82.000	74.000	70.000

Produktivitetsnivået har vært størst for potater, opptil 60% i forhold til før krigen. Også grønnsakarealet har vært sterkt utvidet. I de senere år har mangelen på arbeids- og trekraft medført en tilbakegang i arealene av de ovenfor nevnte vekster.

Om avlingen er å si: Korn og erter: Før krigen rognest man med en gjennomsnittsavling på ca. 400 000 tonn. I de to siste år skal det være registrert noe under 300 000 tonn.

Potater: Avlingen før krigen var ca. 900 000 tonn. Under krigen har den oppgjort seg mellom 1.050.000 og 1.400.000 tonn. Avlingen av rotvekster har holdt seg på omtrent samme høyde som før, bortsett fra et år (1943) da det ble for lite frø til rotvekster, og av den grunn ble det sett ekstra mye potater. Grønnsakavlingen har enslagsvis vært inntil 50% større enn før krigen, eller ca. 150 000 tonn.

I de senere år har tyskerne rekvirert følgende kvanta: Poteter omkring 150 000 tonn, grønnsaker sannsynligvis 15 000 årlig. Utvidelsen av frukt og bær før krigen ble beregnet til: epler ca. 23 000 tonn, pærer 4 500 tonn, plommer, kirsebær, moreller og haugbær ca. 35 000 tonn og av vilje bær ble brukt ca. 3 000 tonn - tilsammen ca. 85 500 tonn.

Importen av frukt utgjorde: Appelsiner ca. 30 000 tonn, andre sydrukter ca. 16 000 tonn, - dertil kom ca. 7 500 tonn tørrete frukter som var frøstøtt av ca. 50 000 tonn friske frukter.

Det ble altså før krigen importert mere frukt enn det ble produsert innenlands. Under krigen har tyskerne flere ganger rekvirert norsk frukt, men de kvanta som offisielt er levert, er meget beskjedne. Umidtbart før krigen ble det plantet et stort antall frukttrær, hvorfor man skulle kunne regne med et frukthøsten er øket under krigen. På den annen side gjorde to strenge kuldevintre stor skade på trærne.

Husdyrproduksjonen. Husdyrproduksjonen har undergått store endringer i krigsårene, og stort sett har en sterk reduksjon funnet sted, men kanskje allikevel ikke så sterk som mange er tilbøyelige til å tro. Setter man bestanden i 1939 til 100, kan den for 1944 settes til for hest 110, melkedyr 88-90 (eller som i 1926), okser og kviger er langt sterkere redusert - tallene kjennes ikke nøyaktige, grisene 66-70, sauer ca. 110, gaiter ca. 85 og høns ca. 35. - Grisbestandene har vært nede i ca. 40% av bestanden i 1939, men er nå i rask økning. - I en slik kan man si at av de store husdyr er bestanden redusert med omlag 10%. Det har gått verst ut over de dyreslag som det er lettest å like bestanden av igjen, - som gris og høns. Hvis krigen slutter i løpet av et par måneder, og det da forholdsvis snart blir rikelig tilgang på kraftfôr, vil det være innen mulighetens grenser å få full bestand av grisene og høns innen et år.

Årsaken til nedgangen i bestanden må sikkes i de vanskelige foringstilhøld - slaktraksisjonen antas å ha medvirket i mindre grad. I årene 1931/35 regnet man at foret til alle husdyr under ett ble sammensatt slik: angitt i prosent. Norsk korn og mel til for 5,8

Potater til for	3,4
Rotvekster	2,3
Høy, halm, grønnsaker og utslåtter	42,7
Beiter	28,1
Andre forstoffer av norsk opprinnelse	2,1
I alt forstoffer av norsk opprinnelse	84,6
Innført kraftfôr	10,9
Kraftfôr av inført råstoff	4,7
Sum	100,0

Under avsperringen er importen av kraftfôr så og si opphørt, likeså råstoff til kraftfôr. Disse to poster utgjorde i 1931/35 15,6% av foringen. Videre er adgangen til å fore og poteter blitt sterkt begrenset. Offisielt har dette ikke vært tillatt. Disse poster utgjorde 9,2% av foringen. På den annen side er det under krigen anvendt et kvantum seljulos til for, som svarer til ca. 6,0 - 6,5% av foret i nevnte år. Den samlede reduksjonen i forsyningen kan slik settes til ca. 15%. Idet man regner at det er brukt en del korn og potater ulovlig til for, - Beregningen gjør ikke krav på nøyaktighet, således er det ikke tatt hensyn til reduksjon i høyværingene p.g.a. utvidelse av det åpne akorarealet, heller ikke er det regnet med leveransen av høy til tyskerne, som i de siste år visstnok har ligget på ca. 0,4% av foret i 1931/35. På den annen side er det brukt noe mer silfodel under krigen enn før.

Hvis vår beregning er noenlunde riktig, er bestanden gått ned med 10% siden utgangen på for er redusert med 15%. De dyr som er igjen, føres altså på mindre enn før, og det er lett å konstatere. Det er grunn til å tro at svekkelsen i forstyrken er noe større enn de beregnede 5%. Slakterproduksjonen utgjorde før krigen ca. 100 000 tonn, hvorav 60 000 tonn kjøtt og 40 000 tonn fisk. I 1944 kan produksjonen anslås til 40-45 000 kjøtt og 16 000-18 000 tonn fisk.

Beitingsproduksjonen var i rask økning før krigen, og nådde opp i ca. 1 500 000 tonn i 1939. I 1944 kan den rimeligvis settes til omlag 1 000 000 tonn. Innveid melkmengde til melkferiene har ligget på omlag 40% av innveilingen i 1939. Tyskernes rekvisisjoner av slakt har ligget på ca. 10% av produksjonen og av melk på ca. 3-4% av innveid mengde. (At bøndene bl.a. fordi de ikke kan få kjøpt fisk - bruker adskillig mer kjøtt i sine husholdninger enn før krigen, er en av grunnene til at slaktet ikke viser seg på markedet).

Import av viktige metaller. Importen av metaller har utgjort noe over 50% av samlet behov de siste år. Av fett er inført ca. 40% av behovet, og av sukker alt, eller ca. 40 000 tonn årlig. Det er ikke eksportert norsk smør eller korn under krigen, Landbrukets økonomi.

Prisene på landbruksvarer har stort sett steget 50% siden 9. april. Utgiftene er derimot steget mer, særlig arbeidslønnene. Man skulle derfor tro at landbruket har hatt det trangt økonomisk i krigsårene, men regnskapene viser noe annet. For det første er det foregått en omlegning til mer plante- og slakterprodukt, særlig poteter og grønnsaker, som har vært relativt godt betalt. Dermed har det vært lett å få casatt mindre karante varer, og mange har slått inn på spesialforretter, som f.eks. tobakkyrking. Man skal heller ikke legge skjul på at en del bønder har tjent store penger ved å ta overpriser. På den annen side har reparasjoner og nyanskaffelser måtte utstå, så overskuddene er delvis fiktive.

Regnskapene viser at bøndene har konsolidert seg økonomisk og vil kunne ha noe å falle tilbake på om lønnsnivået skulle bli dårligere igjen. Under denne krigen har bøndene kvittet seg med gjeld, mens det motsatte var tilfelle i og etter forrige krig. Når krigen er slutt vil det sannsynligvis bli reist krav om prisforhøyelser på en del landbruksvarer, særlig slakt. Det vil sikkert bli hevdet at det i lengre tid er blitt produsert slakt med tap - det er sikkert i mange tilfeller riktig - men når tilgangen på for blir rikeligere, vil produksjonen kunne økes såpass at lønnsnivået kan oppnås uten noen nevneverdig prisforhøyelse. Man bør også prøve å bresse på prisstigningene for å bevare kronens kjøpekraft. Men et lønnsomt prisnivå må opprettholdes.

Rotte... Vi skal først se litt på produksjonen og behovsdekning
en for... for planteproduktene svarte avlingene noenlunde til behovet
bortsett fra korn, hvorav vi hadde stor import. Av foredlingsprodukter ble
det produsert av slakt og egg, det som gikk utenlands. Av den melk som ble
tilført meieriene ble først konsumbehovet dekket, dernest ble det laget så
mye ost som markedet kunne ta imot, og resten ble opparbeidet til smør. Alt
dette står fant ikke direkte avsetning, og ble derfor for en stor del
tvangsinnblandet i margarin, idet eksport ville medføre for stort tap.
Innblandingsprosenten steg stadig, like før krigen var den oppe i 30.

Tvangsinnblandingen var lite populær, og man søkte derfor å begrense
melkeproduksjonen en del ved å legge avgift på kraftforet, da den store øke-
ning i melkeproduksjonen i første rekke skyldtes stor kraftforimport. Avgif-
ten ble imidlertid ikke av den størrelse at den svarte til sin hensikt.

Etter krigen må man regne med å få de samme problemer igjen. Teknikken
er gått videre fram, og jordbrukets økonomiske basis er styrket. Dette vil
føre til en rask stigning i produksjonen. Spørsmålet blir da om man skal
foreta en effektiv nedskjæring av kraftforimporten, eller om forbruket av
margarin skal skjæres ned til fordel for smør. En av delene - eller begge-
vil bli nødvendig om man skal kunne holde regningsvarende priser på jord-
bruksvarer. For å få gjennomført de tiltak som er nødvendige, må man byg-
ge på våre økonomiske landbruksorganisasjoner og søke å få dem videre ut-
bygget. Men samtidig må staten erkjenne sitt ansvar overfor såvel forbruka-
er som produsent og gripe regulerende inn der dette er nødvendig.

- 0 -

Fra Hjemmefrontens ledelse: Til bønderne.

Ernærings situasjonen har stadig forverret seg for det store flertall
av folket og er nå med mangel på poteter blitt kritisk. Det gjelder derfor
at folket potetforsyning sikres og det straks potetene tas opp. Sørg derfor
for at alle anvisninger til det sivile forbruk blir omgående eksportert. Jo
raskere potetene kan komme frem til forbrukerne desto sikrere og bedre. Al-
le bør på mulig måte få det de har rett til.

Sørg videre for betryggende lagring og sikkerhet for det kvantum dere
skal ha til dekning av eget forbruk og til settepoteter. Gode frostfrie
jordhuler som er høvelig ventilert er et godt, brukbart lagringssted.

Potetavlengen er i år liten og derfor skal først og fremst det almin-
nelige sivile forbruk og settepotetkvantumet dekkes og sikres.

- 0 -

Fra Hjemmefrontledelsens bondegruppe: Svartebørs.

Vi har tidligere flere ganger advart de bønder som ågrer med sine pro-
dukter. Denne ågring er en forbrytelse og den skader den norske bondestand
sterkt ved å innføre de andre befolkningslag å opparbeide en motvilje mot bon-
den. Vi kan ikke lengre bare stående ved advarsler, men sørger for at dis-
se ågerk... blir notert for å dra dem til ansvar etter krigen. Dette
blir bes... av representanter for det store flertall av bønder som ikke
driver med svartebørs og som er fullt klar over de skjebnesvangre følger
denne svartebørsvirksomhet kan få for den norske bondestand i fremtiden,
selv om disse ågerkerler bare utgjør et lite mindretall.

Du bonde som driver denne avskyelige ågring, har ingen akseptable un-
skyldninger for din handling. Du vet godt at salg utenom rasjoneringen
bare kan forsvares når dette skjer til de vanskeligst stillede deler av be-
folkningen som er den hjelpeaksjon, og du vet godt hva du med rimelighet
må ha for varene for å dekke produksjonskostningene. Tar du mer enn du
er forbyrter som vi i den samlede bondestands interesse skal vite å ramme
i sin tid. Du plikter å vite at når du har basert din jordbruksdrift på å
selge en vesentlig del av dine produkter utenom rasjoneringen for å oppnå
en god fortjeneste, da har du på denne måten tilvendt deg en kapital som
ikke er din og som samfunnet etter krigen ikke bare har rett til, men også
plikt til å inndra. Din omsetning utenom rasjoneringen skal bare være
en hjelpeaksjon. Det gir deg selvrespekt og et godt omdømme. Driver du det
for vinnings skyld, er du ute i sumpen og ikke verd navnet norsk bonde. En

dag henger du også gjerne nede ved en tysk leirplass og selger dine varer
til fienden. Da er du blitt en uforfalsket landsforræder. Hold derfor opp
med din ågring.

Flertallet av de norske bønder forakter de som ågrer med matvarer, like-
gyldig enten det er bønder, handelsmenn eller andre. De forakter også den
store flokk som tråler bygdene og kjøper praktisk talt til hvilken som helst
pris. Men er klar over at disse og de som ågrer er jævnbyrdige forbrytere.
Disse oppkjøpere er vanskeligere å få notert, men også dette skjer for å få
et renselig oppgjør. Mange driver som oppkjøpere for fienden og for den
svartebørs som betjener seg av tjuvslakterne.

Bønder, sett en stopper for dette usansen! Noter den som driver med åger
og den som frister med den høye betaling. Gi dem den behandling de fortjen-
er. Det er det gode forhold mellom land og by som står på spill. Derfor vil
vi også feste oppmerksomheten ved at vi bønder skal effektivt bekjempe det
nokså utbredte misbruk fra handelsmenns side ved å forlange å få kjøpt våre
produkter utenom rasjoneringen for å selge bonden varer mot alminnelig an-
visning. Dette blir, så mørkelig det kan høres, også lagt bonden til last i
det alminnelige omdømme: Man kan nemlig ved hjelp av sine produkter skaffe
seg slike varer som det alminnelige folk ikke kan oppdrive.

Bønder, bekjemp svartebørsen, men hjelp der dere kan og det trengs!

- 0 -

Kanonfabrikken ved Kongsberg våpenfabrikk har i den senere tid arbeidet for
fullt for "die Wehrmacht", som hadde etablert et solid vakhold ved denne
fabrikken. For en uke siden overtok imidlertid en styrke av "norske" Waffen
S.S. vakholdet. Ved overtakelsen holdt sjefen for denne styrke en liten ta-
le med følgende avslutning: "Vi overtar vakholdet her etter våre tyske kam-
merater. Og jeg vil bare si at vi nok skal holde, like god vakt som tyskerne.
Så lenge vi står vakt rundt denne fabrikk skal ingen fordømt sabotør, - om
han så er Gud eller faen sjøl, - komme inn her".

Natt til søndag 17/9 kom det likevel noen inn der. Kl. 02,00 denne natt
gikk den store maskinhallen i luften ved en eksplosjon så kraftig at hele
Kongsberg rystet. Kl. 02,10 og 02,30 inntraff to nye eksplosjoner som til-
intetgjorde henholdsvis en 15 ca. feltkanon, som dagen før var ferdigpre-
parert og et batteri Bofors luftvernkanoner. Sævel vaktstyrken som den lokale
tyske garnison ble grepet av vill panikk da den første eksplosjonen gikk.
Den tyske kommandant slo øyeblikkelig fast at det var invasjon.

Om morgenen ankom Gestapo med sabotasjeeksperter til Kongsberg. De slo
meget hurtig fast at sabotørene hadde utført en utrolig jobb. Noe holdbart
spør har de imidlertid ikke funnet. - Vi kan hjelpe dem litt på vei. Jobben
ble utført av tre uniformerte menn, Norske Commandos. - De eneste tyskerne
har funnet å kunne arresteres er vaktstyrken fra norske Waffen S.S. som skul-
le beskytte fabrikk.

Jobbens resultat var en absolutt success. - Kanonfabrikken er satt ut av
spillet - i allfall for krigen varighet. Et Bofors luftvern batteri og en
15 ca. feltkanon tilintetgjort. Det er allmulig grunn til å være fornøyd
med hjemmefrontens kommuniké for søndag 17/9: "en fiendtlig kanonfabrikk til-
intetgjort..." Vel blåst. - 0 -

Ved en aksjon mot et bensinlager på Hønefosskanten løste sabotørene sin
vanskelige oppgave med særlig eleganse. 6 menn fra Wehrmacht var forlagt
ved tankene. To og to gikk vakt sammen. Da en av soldatene skulle hente av-
løsning ble hen lydløst overmannet og i en fart avklædt. En av sabotørene
gikk så i tysk uniform inn i vaktstuen og "holdt opp" de fire derinne før de
kom seg av overraskelsen. De 4 ble også avklædt og sabotørene begav seg ut
i lante uniformer for å "avløse" sistemannen. En forbigående kunde deretter
konstatere at tyske soldater ødela lageret. Resultatet var 78 000 liter ben-
sin ødelagt og 6 tyske uniformer kapret. - Natt til torsdag for 14. dager si-
den ble det foretatt "tyveri" av ca. 12 000 kg. sprengstoff på Hønefosskan-
ten. Det stedlige politi hadde mistenke til en bil, hvis signalment gikk ut
øyeblikkelig. Bl.a. ble det etablert vakhold ved Sandvika. Hit kom bilen
kjørende men vaktene greide ikke å stoppe bilen som kjørte tvers gjennom
sperringene. - Det ble erklært unntakstilstand på Hønefoss, og flere nord-
menn ble uten videre skutt ned på gaten.

Invasjonsalternativet.

Som flere ganger nevnt må vi regne med tre muligheter når det gjelder
befrielsen av vårt land: 1) alliert invasjon, 2) tysk kapitulasjon og 3)
tysk evakuering. Vi har tidligere behandlet kapitulasjonsmuligheten og for
holdet etter våpenstillstanden. Her skal vi si noen ord om situasjonen i
tilfelle av at de allierte gjør invasjon i Norge. En på mange måter ana-
log situasjon vil oppstå hvis det under andre forutsetninger kommer til
kamphandlinger i landet vårt.

Det er klart at en invasjon ikke kan gjennomføres av norske styrker al-
ene. Det må allierte tropper til. De norske landstyrkene vil sannsynligvis
bli i sterk mindretall bl.a. fordi Norge har lagt størst vekt på utvikling
gen av marinen sin og flyvåpenet. Landstyrkene er på langt nær store nok
til å ta opp kampen mot tyskerne. Nesten 10 000 norske gutter får riktig-
nok en førstklassens utdannelse på "politiskolene" i Sverige. Også disse
styrkene kommer til å spille en stor rolle ved frigjøringen. Men heller
ikke med deres hjelp kan vi klare jobben alene. Det er ca. 200 000 tyskere
i Norge idag og antallet vil antagelig øke etter hvert som Finnland evakue-
res. - De allierte troppene kommer imidlertid ikke til å være et øyeblikk
lengre enn nødvendig på norsk jord.

Våre våpnedé styrker ute og hjemme har forberedt seg på invasjonen
gjennom flere år og de er rede til å bære de ofrene som kampen kommer til
å kreve. For resten av nordmennene, som ikke er militært organisert, er
oppgavene under en eventuell invasjon ikke så klare. Men en del ting er
vel på det rene. Når - eller hvis - det bryter løs krigshandlinger her i
landet, vil det sikkert virke som et sjokk på mange. Vi har nok holdt en
ubrytelig front mot nazifiseringsforsøkene i alle disse årene og mange
har sittet fengslet eller stått vogeløse overfor tyske våpen, men det
blir noe annet hvis det kommer til alminnelig skuddveksling rundt hjemmene
våre. Og da kan vi ikke gjøre regning med å få "illegale" avisser med pæro-
ler og hvorledes vi skal oppføre oss i den og den situasjon. Det første bu-
det må være at vi ikke mister fatningen, men holder hodet klart og kaldt.
Husk til skrekk og advarsel panikkdagen den 10. april 1940 og den franske
civilbefolkningens planløse flukt foran de fremadstormende tyske styrkene.

Høyst sannsynlig skal bare de organiserte hjemmestyrkene ta aktiv del
i kampene. Oppgaven for resten av befolkningen blir da å holde seg i ro og
ikke blande seg opp i stridighetene. De må nøyaktig følge instruksene fra
de militære myndighetene. Stort sett må man prøve å komme seg unna når det
raser alvorligere kamphandlinger i nærheten av der man bor, og man må un-
gå strategiske stillinger som trafikknutepunkter etc., men så snart som
råd er må man søke hjem igjen. For all del må man ikke p.g.a. rykter om
bombing e.l. la seg nærre til å evakuere. Det kan vanskelig gjøre de allit-
ertes forbindelser og tyskerne kan drive de evakuerende foren seg på vei-
ene.

Sivilbefolkningen skal altså ikke ta del i kampene, men ellers være re-
de til å gi hjemmestyrkene og troppene utenfra all den hjelpen de trenger
og ber om. Det kan dreie seg om mat, husrom, korrekte opplysninger etc. En
annen viktig oppgave blir å spre kunnegjøringene fra de militære myndighet-
ene hurtig og riktig.

- 0 -

Det meldes offisielt at de norske handelsskips-tap i siste halvår var de
minste siden krigen begynte. Månedene januar og mai var helt uten tap. Und-
er landgangen i Nordfrankrike var 10% av handelsskipene norske og ikke en
sjømann gikk tapt.

Av norske båter som gikk i tysk fart er følgende senket i den senere tid:
N.A.L.s "Tyrfjord" (6000 tonn) + Berganskos "Lynx" 20/9 ved Bjørnefjord,
Vela utenfor Egersund 21/9 og Fred. Olsons "Knut Holson" ved Jæren 27/9.

MIKEN SOM GIKK (28. sept. - 4. okt.)

Vestfronten. Den front tyskerne hadde å forsvare under invasjonens første
fase på Cotentinhalvøya, hadde en utstrekning av ca. 100 km. Den front de
nå har langs sin vestgrense er 6-700 km lang, og i mellomtiden har de mis-
tet omkring 1 million mann i vest, av sine beste styrker. De allierte har i
vest en armé på mellom 2 og 3 millioner mann, som sikkert er de tyske styr-
ker tallmessig langt overlegene ig hvis utstyr uten sammenlikning er meget
bedre; overlegenheten i luften er også knusende. Det trykk disse strids-
krefter over mot Vestvollen, vil ulykkelig måtte føre til et gjennombrudd
ett eller annet sted. At tyskerne i de siste par uker har formådd å brem-
se opp den allierte framrykning i de fleste avsnitt, er bare en forbigående
foreteelse. De støt de allierte satte inn ved Aachen og ved Arnhem, var ikke
ledt i en velforberedt stor-offensiv, for en oppladning for en slik hadde
det overhodet ikke vært tid til. Under inntrykket av det tyske sammenbrudd
i Frankrike tok imidlertid de allierte noen chanser. Det var en mulighet
for at de ved å slå til før tyskerne fikk tid på seg til å reorganisere
forsvaret, kunne tilkjenpe seg avgjørende strategiske fordeler med forholds-
vis små onkostninger. Denne hypotese har imidlertid ikke holdt stikk.
Det har vist seg at det tross alt har lyktes tyskerne å organisere et for-
svar av en viss styrke der hvor de kunne støtte seg til Rhinen, Vestvollen
og de franske befestninger i Alsace. Det betyr ikke at bladet på noen
måte har vendt seg eller at det på lengre sikt har lykkes tyskerne å sta-
bilisere situasjonen i vest. Det er etter alt å dømme en forholdsvis kort-
varig utsettelse tyskerne har oppnådd. Ved bedømmelsen av situasjonen må
man også ta i betraktning at det nå kjempes og tyskernes siste store skanse
og at de derfor vil komme til å sette alt inn i et desperat forsøk på å
større offensiven. Derfor er det mulig at det ennå kan ta noen tid å fram-
tvinge et gjennombrudd i likhet med det som fant sted ved Avranches og som
dermed avgjorde Frankrikes skjebne, men når først gjennombruddet skjer, er
dermed også den militære avgjørelse i krigen falt.

Situasjonen som den har utviklet seg de siste ukene, tyder også på at
de allierte nå har valgt en mer omstendelig og ortodoks framgangsmåte. Det
har funnet sted en langt mer massiv oppladning enn tidligere, bl.a. med
sterke konsentrasjoner av tungt artilleri, og det er innledet en flyforbe-
redelse etter det gamle, stort opplagte skjema med knusende slag mot de
tyske frontstillinger og lamende angrep mot de bakre forsyningslinjer og
sentra (se nedenfor under avsnittet om luftkrigen).

Den offensive i amerikanske arme har innledet den 2. oktober ved Aach-
en er kanskje det første ledd i denne strategiske plan. BBCs korrespondent
melder at det er et av de største kombinerte fly- og markangrep som har
forekommet under feittøget i vest. Forut for angrepet gikk en overorden-
lig heftig artilleri- og flyforberedelse, med innsats av hundrer på hundrer
av de grovaste amerikanske transportable kanoner, opptil 240 mm kaliber,
og 500 tunge bombefly, samtidig som 1250 tunge bombere eskortert av 750
Jagers angrep den tyske etappe: Köln, Kassel og Hamm. Etter dette knusen-
de bombardement gikk infanteri- og panscravdelinger til angrep, satte over-
deiva Huna, krysset jernbanelinjen Aachen-Gellankirchen (Düsseldorf) og tok
bven Ubach 16 km nordøst for Aachen. Innbruddet er etter onådagens mel-
dinger 10 km dypt og strekker seg over en 15 km bred front. Det later til
at en rekke sterkt utbygde tyske stillinger er forsert. At tyskerne er
fullt klar over den meget alvorlige trussel offensiven betegner, framgår av
at de kaster inn store reserver for å hindre et gjennombrudd til Rhinen, og
det utkjempes i øyeblikket et heftig og blodig slag ved Merkstein, en by
som ligger omtrent halvveis mellom Aachen og Gellankirchen.

På den nordlige sektor, i Nederland, har det i den siste uke bare fore-
kommet mer lokalt begrensede operasjoner. Den britiske korridor over Eindh-
hoven til Wijmegen er imidlertid videre utbygd og sikret, og det later ik-